



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Dagbøger

Peder Jakobsen

skolelærer i Fjeldsted

f. 3-1-1779 - d. 8-9-44

OPTEGNELSER

i

A a r e t 1838

begyndt den 28 Maii. -

Jacobsen

Det Allervørste, som kan møde den Fattige og Ringe herpaa Jorden, Døds kamp og Død, er ikke slemmere end, hvad som møder den Mægtigste og Rige; lad da disse benolde deres Lod umisundt!

D e n 28^d M a i i . -

Paa denne mærkelige Dag, da Fædrelandet fik, hvad man kalder dets Constitution eller Provindsialstænder, og medens der nu overalt i det gjøres Tilberedelser til denne Dags Høitidelighed, begynder jeg mine Optegnelser i denne Bog, bestemt til deri at optegne mine Tanker over, hvad der maatte forefalde i Aarets Løb, saavel som hvad jeg anseer for værd at erindre, eller at udtale sig over.

Foraaret vedbliver at være koldt, tørt og strængt; Aaret er meget tilbage; de fremmede Popler, som Bønderne kalde de tyske Pile, begynde i disse Dage at skyde deres zitrongule Blade; det øverste Kirsebærtræ næst Plantehaven, staaer i fuld Blomstring, samme gjøre de øvrige af samme Slags i Raden; mine Høer staae endnu inde, og Ruger seer spars, tynd og daarlig ud, hvorover Alle klage. - I Løverdags den 20 Maii fik jeg et Brev fra min Svoger, eller Morbr. Ole Birch i Trondhjem. Jacob havde truffet (4) ham i Khv., hvor han var med en Lædning Sild, og gik siden derfra efter en 8^t Dage til Holbech for at indtage Korn. Han beretter, at Moder eller Mormoder har solgt sin Gaard i Thjem, for 1400 Species norsk; at der skulde blive et 100 Sp. til hvert af hendes Børn efter hende, m.v. Marie er hjemme hos den Gamle. Ole er gift, har en Datter, og har kjøbt sig en lille Gaard deri Byen; ligesom han havde 500 Specie staaende i den norske Sparekasse, og det var hans egen Slup, hvormed han seilede. Ogsaa havde han givet Jacob et Søvlommeuhr, som blev denne tilstillet efter at Ole var reist, for at det ikke skulde afslaaes.

I Hemp. Avis af 25 Maii anmeldes allerede Provindsialstændernes Aabning for Nørrejylland den 21 d. med sædvanlig Høitidligheder. Biskop Øllgaard prædikede; Prof Schouw valgtes til Præsident, og til Stændertidenes Udgivelse Dhrr. Justitsraaderne Fleischer og Bruen.

Igaar den 27^d var jeg og min Kone i Præstegd., for at see og høre, hvorledes det stod til med den syge Præst, som nu ingen Heibred har havt, siden 2 Novm^b, da hans Sygdom begyndte. Først begyndte den med Astma, siden gik den over til Vattersot, og han nedbragt til en yderlig ringe Tilstand. Man mener nu, at han skulde være meget i Bedring, og at hans nærværende Læge gjør et Mesterstykke; men Enden er ikke endda? - Talleyrand døde den 17 Maii (5) (den norske Constitutionsdag) tilføier Avisudgiverne. Det forekom-

men kun Tiden kan oplyse om han besidder Kraft til den Bestandighed et saadant stort Værk kræver; hvortil hører Alvor og daglig Bøn. Gud give ham sin Aands Hjælp og Bistand, og vedligehold den røgende Tave i hans Indre!

(9)

11/6 38

I de trede foregaaende Dage, 8, 9, 10 Junii, har jeg været i Skaarup for at afhente min Søn M.U., der nu efter 2 Aars Forløb blev dimiteret derfra med bedste Character, meget dellig; desuden blev han af Biskoppen tillige med 6 andre Dimiterede nævnt og rost for Flid og Duelighed. - Lærerne gave ham, da jeg den 9^{de} tog Afsked med dem, det allerbedste Vidnesbyrd, bad mig ifald jeg havde Flere, at sende dem derned, og disse humane og ædle Mennesker, der ret ere skikkede til at danne Ungdomslærere, og som indtage i alle Henseender, skylder jeg sand Taknemlighed. - Gud give nu bemeldte Søn Held og Lykke, Sindighed og Beskedenhed, og overalt ledsage ham med sin Aand! - Seminariet i Skaarup er ellers nu en deilig Bygning, en Ziir for Landet, for de Edle, som have fremvirket den, og en uhyre Contrast paa den gl. elendige Heilighed, hvori man lod Seminaristerne friste Livet tilforn. En Kunstner Bissen fra Khvn var der for at opsætte dets Frontspidse af en høist symbolsk Betydning. En Have er anlagt omkring det af en 2 Tønder Lands Størrelse, Anlægget, Træerne, Blomsterne m.v. ere elegante og deilige. Intet er sparet, hverken paa Penge eller Flid. Dette Sted er alle Menneskevenners og Patriots Haab, en værdig Planteskole for de nærværende og vordende Elever, en Foundation af uberegnelige Følger. Dog angaaende det Inøvendige i Seminariet, nemlig Underviisningen, da er den temmelig indskrænket, og mangler Naturkundskaben aldeles, Vr Historien, og næsten alle mathematiske Discipliner; men man maae tilstaae, at Seminaristerne lære tilgavns hvad de lære.

13/6 38

Idag har jeg været i det saa kaldede Vedelshave i Asperup Sogn med min Søn M.U., hvorfra han blev sat over paa en Baad til Veile. Vi kjørte ham noget ud i Stranden til Baaden, førend Fiskerne, eller de, som vare bestemte til at sætte ham over, kunde faae ham og hans Tøi Ombord. Der skulde være 6 Miil dertil. Vinden var god, og blæste temlig; inden vi kom derfra var Baaden med sine 2 smaa Seil ganske ude af Syne. Han har aldrig før været paa Søen, den var dygtig oprørt, og Baaden vippede stærkt, saa han formodentlig faaer ondt. Oversætterne skulde have 2 Rld 2⁹ . -

jeg derimod sidste Nat, han forekom mig ret beskæftiget, og jeg saae og talte med endeel Msker, simple og fornemme, i Veile; jeg saae Noder, hørte Musik og forundrede mig over, at Jyderne ikke talte jysk.

Den 30 Junii sendte jeg Brev m N.A. til Jacoo. Isamme underrettede jeg ham om Marius's Dimission, Karacteer, og Reise til Veile. Mærkeligt er det ellers, at det varer saalænge, førend jeg faaer Brev fra Nogen af dem? Den i Veile existerende Typnus fremkalder ængstelige Formodninger i denne Henseende.

Idag den 3-Julii brænder Solen temmelig haarot, sammenhar den gjort i etpar af de foregaaende Dage, hvisaarsag Kornet i min Lykke begynder at tabe sig, og vise Tegn til at det trænger til Regn. - Idag kom Præsten, Larsen, Gram og Simon kjørende hertil Skolen, for som de sagde: at visitere. Det er nu 3 Maaneder siden han var i Fjelsted. Det er endnu uvist om han kommer her mere; thi (16) denne Reise er ikkun et Beviis for, at han vil hænge i Livet ved alle Midler, og binder sig til det med ethvert Baand dette være nok saa svagt. -

4/7 38

I dette Øieblik gik J. Cronberg herfra igjen, det er nu 3 Gang han har været her i een Maaned, og jeg maa tilstaae, den Kundskab, som jeg herved erholder omham, ikke er enten opmunttrende eller tilskyndende, til at drive paa Faderen for at han skal tage Attestats. Et underligt godmodigt Stakket er han, ingenlunde fattig paa Ideer, men svag paa Hukommelse, kan endog ikke huske Navne paa alm. hverdags Ting, saalidt som han formaaer at dømme om Følgerne af sine Foretagender, hvilket giver ham et Anstrøg af Letsindighed. I Khv, sagde han, har han ligget paa Trapperne i den græss. Tilst. De 2^{de} Højer havde især fordervet ham, og hvad de ikke aldeles formaaede, fuluendte Karl Bugger, som endog laae i Sengen og drak sig fuld. -

(17) I 2 Dage har det seet ud til Regn, og i Meddags var der endog en Hov om Solen; men nu klarede det af, og Regnen synes at være forbi. Boghveden hang i Middagsstunden med Bladene, Græsset svinde, og Byg og Havre formaae ikke at udskride uden Regn. Jeg har i disse Dage min Broders Kikkert her i Fjelsted, den er noget ramponeret, Glassene ere beskadigede, og Objectivet endog midt itu; men ikke destomindre seer jeg dog temmelig langt med den, Ruggaardsmølle staae bag Skoven med sine Arme meget tydeligt, paa Rørup Kirke seer jeg Kuglen paa Spiret, Fløiet, Pillerne, som bærer Spiret; ja jeg mener endog at kunne see Klokkerne i samme. En god Kikkert var en herlig Sag, bar man havde Raad til at kjøbe den.

6/7 38

Endnu vedvarer den haarde Tørre og Hede. Rugen hvidner allerede. Længe varer det ikke førend Grøden, der tegnede saa godt, tager Skade. - Idag har jeg begyndt paa et Brev til Marius, som endnu ikke har skrevet, det Brev undtagen om hans Overfart, hvilket den ene Baadfører bragte. J. har eiheller givet Underretning om Udfaldet af sin Demispræd., Tausheden varsler ikke de bedste Formodninger. -

- (18) Den 7 Julii om Middagen, efterat jeg om Formiddagen havde skrevet det paa den føregaaende Side om Savn af Regn, fik en god Regn, saa det nu idag den 9^{de} seer ud til et frugtbart Aar.

12/7 38

Daglig vedbliver det at regne saa smaat, Græsset og Kornet beholue Deuggen paa, og trives godt. Især staaer Boghveden ypperlig. Idag modtog jeg ogsaa et Brev fra Farb. R. skrevet til ham af Marius. I samme tlaer han om at ville see at faae nogle Informationer. Saa har jeg idag ogsaa skrevet et Brev til J. Cronbg, som skal sendes ham saasnart muligt. Bognveden staaer netop nu i Brudet af Bomstringen, hvilket anføres for at anstille Sammenligning til næste Aar, om den er tidligere eller senere. - Idag i Middagstiden døde over Hans Larsen heri Byen. Han havde den synderlige Sygdom at den ene [#] var opsvulmet til betydelig Størrelse. Og idag fik jeg Brev fra Jacob, efter en lang Venten. Endnu havde han ikke faaet min Skrivelse med N.A. Han begynder at ønske en fastere leve Vei; formodentlig har han Intet tilovers derinde. -

- (19) En Hr. Wieth har i Stændersalen i Viborg foredraget et Forslag fra en Seminarist om, at Skoleembedernes Vaccance maatte blive offentlig bekjendtgjort, men saa vist jeg kan forstaae, blev den Sag aldeles lagt tilside, ikke engang en Committee skulde nedsættes i denne Anledning. Adskillige have skrevet imod denne Offentlighed, blandt Andre Fyens Biskop, og den er imod den Aand, der kommer ovenfraudad, hvorfor dens Nytte ignoreres; men nogle Autoriteter gjør det dog, blandt Andre Biskop Fogtmann, og samtlige Danmarks Skolelærere ønsker det, som een Mand, eiheller har Nogen anført eet eneste sundt Ord imod denne Offentlighed, og det er min individuelle Mening, at den vilde stifte stor Nytte. Hvad kan være skadeligere, end at besætte et Embed samme Dag det blev vacc. uden at nogen faaer det at vide, og dog er dette i Almindelighed Tilfældet. Saafremt det var Vedkom. Hensigt, at have det dygtigste Lærere i Virksomhed, og paa de meest passende Steder, hvilket det maatte være, naar de uden Omsvøb vilde Folkeoplysningen, da maa de engang bekvemme sig til denne Offentlighed.

over Skolegang, og ihver meget det end svækkede Lysten hos Forældre og Børn, at de vidste de bleve antagne. I sine Religionsbegreber var han ligesaa kras, som den simpleste Bønde heri Sognet, læste aldrig, var en Modstander af alt Nyt, forsvarede Slaveri, Hovning og Uvidenhed. (27) Dog var han en god Deel mere forsigtig heri, end i Begyndelsen, han kom hertil Sognet. Frygt og Fordeel vare hans Hovedmotiver. Med sine Foresatte var han ikke sjelden grov, fik Irettesættelse i Anledning af sin Skrivemaade, og var i det Hele indbildsk og forfængelig. Mig var han ikke god førend i de sidste Tider, Seminarister kunde han ikke lide, i Fyen havde Approvster, Seminarister og Kartoffler overhaand, sagde han. Dog maa man indrømme ham, at han var god mod sine Tjenestefolk, sine Creature, og Heste og Hunde vare hans Afguder. Han havde været Feltpræst, og Skibspræst, havde desaaarsag været meget omkring, besad ikke liden Færdighed i at anbringe, det han vidste; sagde ofte noget morsomt og pudsigt, og gad gjerne disputere; dog ikke med Foresatte, thi han blotte da let, hvor tynd han var, og dette maatte de ikke vide. Ihenseende til Sognebeboerne var han høielig partisk, alle dem, som havde noget Venskab for mig, og med hvem jeg holdt Omgang, de vare hans Uvenner, og bleve Stedbørn ved indtræffende Leiligheder. Især følte Fjelsted By dette ved Skolen paa Fjellerup Mark, ved deres Andragende om at faae deres Græsningspenge berigtiget, m.v. - Vel er det sandt, at jeg flere Gange har fremsat hans Caracteer med ovenstaaende Farve; men jeg har aldrig skadet ham, om jeg end havde Leilighed dertil.

(28)

28/7 38.

"Sognepræstens og Bondens gjensidige Forhold": Et lidet Bidrag til Tidshistorien af C.H.Hansen Stænderdeputeret, har jeg læst idag. Det indeholder, hvad han selv siger, kildne Gjenstande. Dog kan jeg ikke sige, at Skriftet svarer til min Forventning, hvorvel det er i den Aand og Farve man kunde vente. Han har 7 Poster, hvori fremsættes, hvad der taler for at Præsten bliver Stænderdeputeret, og faaer Valgret og Valgbarhed under de smaa Eiendomsbesiddere. Et Udrag af disse Posters Indhold anføres:

- 1) Præsten driver et Agerbrug liig Bondens.
- 2) Han er den eneste Embedsmand, som Bonden ret har fortroelighed til.
- 3) Stænderne vilde herved faae mere Popularitet, mere Indflydelse paa Folkelivet, bedre vorde i stand til Nationalaandens Oplevelse.
- 4) Huusmænd og Inderster ere ikke der repræsenteret, og de ville saa godt som ingen Forsvar have, naar Præsten ikke der har Sæde.
- 5) Kun Præsten kjender fuldkomment Bondens Tarv.
- 6) Kun i ham vil Bøndestanden finde sit rette Organ.

- (29) 7) Den danske Gjestlighed har i en Række af Aar viist den skjønneste Passivitet, og den har factisk afbeviist sin Higen efter verdslig Magt og Herskesyge. Til den

1)

Præsten driver rigtignok et Agerbrug liig Bondens, i Almindelighed har han en stor Bondegaards Avling; men der er stor Forskjel paa Kræfterne, hvormed P. og bonden drive deres Avling, og paa selve de drevne Jorder. Til det egentlige Arbeide kjender P. intet, han har ei selv lagt Haand paa Ploven, saalidt som paa noget Andet, kjender derfor ei heller Bondearbeidets Møisommelighed, kan ikke vurdere denne af egen Erfaring, eineller derfor enten føle Medlidenhed med Bonden, eller føle sig ret ansporet til at forsvare ham naar mange Andre ville binde nye Byrder til hans Skulder. Ved Naturaltienden ere Præstegaardens Jorder forbedrede, ligesam Bondens derved ere forringede, hvorfor det stedse giver fordeelagtigere Resultater under allers lige Omstændigheder at dyrke Præstegaards- end Bondegården, hvisaarsag Præsten ei heller fra denne Side kjender Bondens sande Stilling, eller formaae at fælde rigtig Dom om hans Forretning, og derfor eineller kan være hans Organ i Stændersalen.

Heraf turde det ogsaa være indlysende, hvad Erfaring desuden stadfæster, at Præstens Avlsbrug og Bedrift, kan ei heller være Mønster eller Exempel for Bondens, hvilket denne nok føler og skjønner, og

- (30) bekymrer sig derfor ingensinde om Præstens Operationer eller Experimenter, da han ikke kan træde i hans Fodspor. 2) Den gl. blinde Tillid, som B forud havde til Præsten existerer ikke mere; alle see nu mere paa det Reelle, og Nimuussen, hvormed Overtroen smykkede Præstens Hoved, svandt da Dagen oprandt.

30/7 38

Jeg læste i Morges Forklarelsens Trøst, en Prædiken af Biskop Faber, foranlediget ved hans Datters Død. Som alt hvad der kommer fra hans Pen, var denne Præd. fuld af vittige Steder, smukke Tanker sagt med pene Ord; men Trøst fandt jeg ikke deri, dertil var den altfor dialectisk, dertil var den ei ret anlagt, og dertil havde den for mange Lignelser. Men desuagtet var den nok værd at læse. Havde han opholdt sig mere ved, at gjøre Haabet om Udødeligheden vissere og fastere, at begrunde denne Religions Forjættelse, da havde Trøsten kommet af sig selv; thi den hele Sorg ligger deri at man ikke med Visshed veed om vi skulle see de Afdøde igjen. Thi hvem vilde sørge umaadeligt over, at vi sende et Barn fra os paa et Fremmed Sted til Hjemmet, naar vi vide at vi selv reiser snart bagefter, og at vi der skal finde den Forudgangne? Den hele Sorgsamledning ligger i, at den

Elskede er gaaet hen til en uvis Tilstand, at vi savne hans Omgang. og betragte ham tabt for stedse. -

- (31) 2^{de} Seminarister, skrive i Khv.P. med hverandre, og ere enige at Seminaristerne overhoved ikke ere saa duelige, som de burde at være og som ønskeligt var. Den ene mener dog, at Seminarierne maa dele Skylden med Seminaristerne i denne Udelighed, og hennolder sig til seminariet paa Jonstrup, hvilket han finder ufuldkommen i flere Henseender. Men den Anden tager det, og Lærerne i Forsvar, og vil at Aarsagen hertil ligger hos de private Kaldsberettigede, der har endnu Skolerne til en Art Asyl for deres Yndlingsdomestikkere, altsaa en Slags Pensionsanstalter. Seminaristerne vide forud, hvor de skulde førsørges, hvilke Kald der ere dem tiltænkte, og at deres Principal aldrig tager deres Karacteer i Betragtning. De gaae ud af Seminariet med Kacr. beqvem, og synke i Tiden ned til maauelig, slet, udelig; hverken Menigheden eller Præsten kunne agte dem i slig Udelighed, hvisaarsag denne kun anseer dem, som en Opvarter eller Tjener. - I det Hele er det skrevet ret godt, og en rigtig Tendents viser sig i det.

(32)

31/7 38

Et lille Brev fra Brod. K. bragte os i Aftes den glædelige Tidende, at Marius er i Middfrt, og at han er ventende i Morgen. Jeg har rigtignok ventet ham i alle disse Dage, saasom man ved Kjøbstadskolerne ikke retter sig med Ferien efter Kornhøsten, men efter Hundedagenes Begyndelse. En Lærer Cornelliussen skal have ledsaget ham dertil; men reiste tilbage i gaar, uden at komme hertil Fjelsted. -

I disse Dage er jeg ellers urolig over, hvorledes jeg skal faae det Hele administreret ved Præstens Begravelse paa Fredag. Kirken burde pyntes, Kirkegaarden reenses og flere smaa Foranstaltninger træffes, saa det kunde see lidt Festligt og Høitideligt ud. Men det Værste er, at Ingen vil sympathisere med mig, enhver Smaating skal tilveiebringes ved en Befaling fra min Side, og under en stor Mængde Indvendinger. -

4/8 38.

Igaar den 3 Aug. blev Præsten begravet; en stor Mængde Vogne - 16 i Tallet - fulgte ham, og det vrømlede af Møker paa Kirkegd. Alle Herredspræster vare tilstede, Hr Pastor Leth undtagen, Fuldmægtig

- (33) Hansen, Herredsfogden derimod var buden, kom ikke. Fra Odense var Christians Principal, Ass. Schönheiter, Grøserer Petersen Overagade, Bøgh. Milo, m.F. Sognemændene heri Sognet som have Gaarde, paa nogle Enkelte nær, og ligeledes af Harrendrup bare ham til sit Hvilested.

I Hjemmet sang man efter Past. Arags Bestemmelse Ps. N^o 217, Pastor Bølle-mose var der bestemt til at holde en Tale, men Provsten afslog det, og henviiste ham til Kirken eller Graven. I Kirken kastede Provsten Jord paa ham med min Potageøse, hvortil jeg holdte Fadet med Jorden i. Dernæst holdt Provsten en Liigtale, som var ret vakker, og som disse Taler i Almindelighed falde, rosende paa Sandhedens Bekæstning. Han fremsatte og ved smukke Ord udnævdede det Historiske i hans Liv, "hans Gjennemreise af fjerne og fremmede Have", "hans Levnet i Feldten under Vaabnernes Bulder, "hans Velvillie til at lindre sine Sognefolk deres Smerter" m.v. - Dernæst fremtraadte Past. Bølle-mose og talte baade med Lys og Varme om den Afdøde i hvis Huus han flere Aar havde været, kjendte den Sal. nøiere end Provsten, vedligeholdte nok saa meget Sandheden, men ydede dog ligeledes vel megen Røs, naar det ingen Lovtale skulde kaldes, og hans Bryst og Organ er maaskee ei heller med de stærkeste? I Præstegd. fik vi om Eftermiddagen et godt Tractement, Viin saa meget vi ville, Suppe, Fisk, Steg, Kage, (34) Rødgrod, m.v. - Provsten talte ikke med mig; men lod dog flink, da vi hilste Af, og takkede for Mad -

5/8 38 -

Inat har det regnet betydeligt,. Veien herved forbi er næsten opskylldt, og Veirglasset staaer endnu lavt ligesom Skyerne hænge tungt og lavt. Idag den 5 August begynder Vaccanceprædiken heri Sognet, hvortil vi vente Hr Pastor Dahl i Brønderup - Fra min Broder har jeg et Brev af 2 Aug, hvori forekommer: "Jeg har idag havt Besøg af fh. Skolelærer "Hansens Enke i Staurbye, der under Taarer og græsselige Forbandelser "fortalte at hendes Pension af Kaldet var af Cancelliet og andre Vedkommende bestemt til $1\frac{1}{3}$ Skp Rug, $4\frac{2}{3}$ Skp. Byg in natura, samt "1 Tdr 7 Skp Byg efter Capiteltaxten". Her fører den trange og snevre Vei ikke til Livet, men til Fortabelse. - Alt hvad der før Tiden har Magt er saaledes concentreret i sit Ego, og er saa lidt og smaat, at det ikke kan see andet end sig selv, hverken Billighed eller Ret. Et mere snæverhjertet Døgn har neppe existeret. Saadanne Ansættelser kunne maaskee dog have sin Nytte, og nøde vedkommende til at aabne Øinene, naar de bleve offentliggjorte, eller indleverede til de samlede Stænder, saasom de vidne om Skoleembedernes Indkomster, om den (35) Nød og Mangel, der finde Sted i Familierne, inder meget de end søge at skjule den, og indermeget de end bestræbe sig for at synes anstændige.

"I den Hømp. Avis N^o 134, 30 Juli 1838, findes følgende Avertissement: "Den 26^d d. M. benagede det Livets og Dødens Herre at bortkalde fra det Jørdiske min inderlig elskede Mand Peter Jørgen Junge, "Sognepræst for Fjelsted og Harrestrup Menigheder, i sit Alders 69^d

"Aar og efter 40 Aars Tjenestetid i Kirken; hvilket Sorgens Bud-
"skab herved bringes fraværende Slægt og Venner, frabedende mig
"al skriftlig Beviiselse af Deeltagelse i min og mine 5 endnu ufor-
"sørgede Børns Sorg.

"Mindet om hans Kjærlighed i 31 Aars lykkelige Ægteskab, i For-
"bindelse med Bøn til Himmelen, skal yde os dybt Nedbøiede den
"sande Trøst og Hengivenhed i den Eviges Styrelse, lære os at bære
"Savnet indtil Gjenforeningens salige Time".

"Fjellerup Præstegaard den 28 Juli 1838".

"C.D. sal. Junge".

(36)

6/8 38

Han prædikede saa her igaar, den 8 Søndag eft. Trnt., Pastor Dahl
i Brænderup; det er en lille uanseelig Mand, med et fregnet og meget
Misdannet Ansigt. Men det undrer slet ikke mig, hvad Tilfældet har
været med Andre, at han har faaet det store Brænderup Kald. Thi
ligesom der ere Mange, hvis Udvortes lover mere end det holder,
naar man nøiere faaer dem at kjende, saa holder dennes Mere end han
ved første Øiekast lover. Havde den Tale, som var opskrevet paa
hans Blade, været fremsagt af een med en klar og reen Stamme, da
var den udmærket god; men hans Stemme er tyk, mat og dyb, hvorfor
det sidste i Sætningen ikke kan høres. Hvorimod hans Declamation var
yderst god; maaskee vel meget - theatralisk. - Adskillige smilte ad
ham i Begyndelsen desformedelst, hvoriblandt Jomfr Sara, thi han
stod vel længe med Munden iveiret og strækket Hals, førend han
kom med Noget. Mæsse kunde han eiheller synderlig vel. Idet han
saaledes stod med Munden iveiret, kunde man ikke undgaaet at tænke
paa en Fisk, der strækker Munden gennem det mudrede og plumrede
Vand for at erholde lidt af den renere Luft, og for at smage det
Element, hvortil Adgang ellers er den nægtet. -

(37)

9/8 38

Under 8 Aug. indgav jeg en Begjering til Stiftamtmanden for Væver
Lars Jørgensen heri Byen om at Fattigkm. skulde overtage sig den
Accord han havde oprettet med Sognepræsten afg. Past Junge om
Ras. Poulsen Børn.

Om end ikke hos Alle, thi Interesserne ere forskjellige, saa
dog hos Mange turde det finde Deeltagelse at erfare, hvad man i vore
Dage, der give sig Udseende af at have forbedret Skolelærernes
Kaar, bestemmer i Pension af Kaldet til en fortjent og duelig

Skolelærers Enke. Indsenderen heraf er forvisset om, at Ingen aner eller formoder, hvor Lidt denne Pension er ansat til, ja at man vilde ansee det for en Skrivefeil ifald man læste det etsteds uden at være forberedt derpaa. Den bestaaer af følgende jammerlig Uetydelighed:

- " " - $1\frac{1}{3}$ Skp. Rug

- " " - $4\frac{2}{3}$ Skp. Byg

1 Tdr " - 7 Skp. Byg at betale efter Kapitel-

taxten, altsaa ialt 2 Tdr. 5 Skp. Korn, eller efter indeværende Aars Kapitelkjøb en Værdi af 7 Rld. Men ifølge den allernaadigste

- (38) Anordn. af 29 Julii 1814 §62 kunne Skolelærerenker tillægges i Pension efter deres afdøde Mænd indtil $1/8$ af sammes faste Indkomster, og paa Grund heraf kunde omtalte Enke have erholdt 6 Skp. Rug, 10 Skp. Byg, begge in natura, og 3 Tønd. 1 Skp. Byg at betales efter Kapitelkjøbet, altsaa ialt 5 Tønd. 1 Skp. Korn, eller efter indeværende Aars Kapitelk. 14 Rld. Aarsagen hvorfor nu, at hendes Pension kun er ansat til Halvdelen af, hvad den anordningsmæssig kunde ansættes til, indsees ikke, ja forekommer os at være Uret mod Enken, og det saameget desto mere, som Embedet er et af de bedre, har ingen flere Enker at pensere til, og ligger i en af Rigets bedste og frugtbareste Engae. Alligevel indrømmer vi gjerne, at Commissionerne og Directionerne, der skulle gjøre Forslagene til disse Enkepensioner have store Vanskeligheder at kjæmpe med, og gode Raad kunne være dyre nok; thi hvor tage de Pensionerne fra, naar Eftermanden har intet at miste, hvorledes dele de mellem To det, som er utilstrækkeligt for den ene, og burde de ikke for nemmelig have Øie paa Embedets Tarv, saa at der blev saameget tilbage for Successor, der skal bære Byrden og have Arbeidet, at en duelig og skikkelig Mand vil søge det, og blive i det. Alt dette
- (32) er tilvisse sandt, Sagen har sine Misligheder, og der bliver let Misnoie paa den ene eller paa den anden Side, ja paa dem begge; men det er dog endnu mere vist, at jo mindre de modstaaende Parter, hvor imellem Delingen skeer, have at miste, desto mere maa der deles, desto skarpere maa Grændselinien opdrages mellem dem, og desto mindre kunne Vedkommende tillade sig Vilkaarligheder og arbitrært Forhold; ligesom den retsindvige Eftermand ikke kan ville at Noget af Enkens rettlig Tilkommende skal gaae mellem hans, hvor lidt og knapt det end maatte blive, ei heller kunne Authoriteterne ville fremme Skolevæsenet eller Folkeoplysningen med det, som Enkerne lovlige tilkomme, thi deres Suk og Graad over Forurettelse er græselig, og bringer hverken Lykke eller Velsignelse over Commi eller Fædrelandet. Vi kunde derfor ikke indsee, at det er Ret, under de tilstedeværende Omstændigheder, at omtalte Enke faaer kun Halvdelen i Pension af, hvad hun efter Anordn. kunde have faaet;

- (42) Familien er derved sat i en smertelig Bedrøvelse. Sædk. Holm kom løbende herop, før at faae mig derved, jeg paaagte ham at de skulde holde det skjult, og strax skjære ham ned. Men da jeg kom derned, var endnu intet foretaget, og Ulykken var udspredd over hele Gaarden, og en stor Deel af ned. Balle.

De Unge fremmede Haandværkere, Jens Tvede, og Knud Pedersen, saae ham først, da de havde sovet Middagssovn under ham, eller lige tæt ved Siden af ham. Han hang mindre end han stod, nemlig paa Knæerne, og Strikken var ikke trukket til, saa det lader som Livet var gaaet af ham forinden det skete ved Strikken, eller denne virkede.

13/8 38

- Det Liv og Levnet, hvis Træk vi her have samlet; hvorom vi ville give den christelige Forsamling Underretning idag, det har baade sin Begyndelse og Ende heri Byen, førtes ikke uden for samme, ligger i alle Henseender klarligt udfoldet, og er derfor nøie og grant bekjendt for de Tilstedeværende. Altsaa er det en Nødvendighed, hvor man skriver for saa Velunderrettede, hvor Usandhed og Feil ville blive strængt omtalte og bedømte, at indvie og stemme sit Sind til
- (43) Alver og Sandhed, ligesom det er en stræng og hellig Pligt, der skyldes den Afdøde, som er indtraadt for sin høieste og sande Dømmer. Under denne Forudsætning vover vi da at yttre, som fast og afgjort Sandhed, der ingen grundet Modsigelse vil finde, at naar man afseer fra det sidste sørgelige Optrin i dette Livet, hvor Sjælen forstyrret i og af sit syge og afkræftede Organ, og under en Betingelse hvor Brøde og Tilregnelser ophøre, søgte at skille sig ved sin Byrde, da finder man i det saa mange ægte christelige Dyder, og et saa mønsterværdigt og exemplarisk Forhold i alle Stillinger, at man inderlig maa beklage en Begivenhed, der synes at kunne kaste en Skygge udover et saa udmærket Levnet. Dette sindige, sædelige, ærbare og christelige Levnet førte den idag jordede, den i vort Laug og Samqvem agtede og elskede, hæderlige Selveiergaardmand, Jacob Olesen, heraf Fjelsted By. I Verden, hvor man daglig er omgivet af det Ufuldkomne, hvor Mængde vandrer saalangt fra Livets og Salighedens Vei, der er det noget glædeligt at opdage en alvorlig Bestræbelser efter at vandre denne Vei, at indrette sit Liv og Levnet efter Jesu Lære, saaledes som vor sal. afdøde Medbrøder gjorde det. Thi han var en god og stræbsom Huusfader, en
- (44) god og stræbsom Huusfader, en tro og kjærlig Ægtemand, en billig og skaansom Husbønde, en fredelig og omgængelig Nabo, og en vel oplyst og tænkende Christen. Gjerne læste han i den hellige Skrift og andre nyttige Bøger, ligesom han ogsaa kunde tale fornuftigt om, hvad han havde læst.

Dette i Almindelighed roesværdige Levnet, der saa hæderligt lyser frem over Mængdens; hvori ikke engang Saadanne, der hellere ville finde Ondt end Gødt i de menneskelige Gje see Noget at dadle, det begyndte han som meldt er her i Byen i samme Gaard som han siden kom til at eie og beboe, og hvori han blev født i Aaret 1779 den 21 Novem^b af agtede og christelige Ægtefolk og Forældre. Hans Fader var den der boende agtbare og christelige Selveiergaardmand Ole Jensen, og hans Moder var den ligeledes ærbøige og christelige Kone, Dorte Laus Datter. Ved disse før mange Aar siden afdøde Forældres Omsorg blev han deelagtig i den hellige Daab, erholdt Underviisning i Børnelærdommen og Christendomskundskaben, saavel som Oplærelse i, hvad der hørte til hans Stand og Bestemmelse. Ikke alene medens Forældrene levede, men ogsaa siden, da hans afg. Broder fik Fødegården i eie, forblev han hjemme i denne. Saavel i (45) hans Barndom, som i hans senere paafølgende Ungdom yttrede sig Anlæggend og Tegne til det stille, ordentlige satte og forstandige Levnet, hvorom vi allerede have talt, og som have udmærket og ziret hans Bane, fremfor saa mange Andres.

Først i sit 38 Aar behagede det Gud at stifte Ægteskab mellem ham og hans efterladte, ved hans Bortgang smertelig saarede Hustrue, hans afdøde Broders daværende velhavende og hæderlige Enke, Maren Jørgens Datter, med hvem han siden har levet et kjærligt og lykkeligt Ægteskab i 21½ Aar blev i samme Fader til een Datter, der lever og er utrøstelig over den tabte kjære Fader. Ved at ægte bemeldte Enke der har været nam en trofast Ægtefælle, blev han tillige Fader for sine 4 faderløse Brøderbørn een Søn og 3 Døttre, hvem han fuldelig erstattede Tabet af deres egen Fader. Omhyggelig og redelig har han fremmet disse Børns aandelige og timmelig Vel-færd, og disse have igjen om end ikke i lige Grad elsket og æret ham som en kjødelig Fader.

(46) I senere Aar blev den sal. Afdøde sygelig, hans Kræfter aftog og sank, og ved samme hans tidligere Virksomhed; men den vindskibelige og huuslige Moder i Forening med de hjemmeværende Børn, forestod Huus og Mark saaledes, at Alt gik sin sædvanlige Gang, Familiens Velstand forøgedes og Guds Velsignelse var med deres Arbeide. For en 3 Uger siden blev hans Sygdom endnu alvorligere, han maatte holde Sengen, blev underlig og ubegribelig i sine Ord og Foretagender og man mærkede Forvirring af og til i hans Tanker og Begreber. Sidst-afvigte Torsdag den 9'd M. maade hans Forstands Lys aldeles have været fordunklet, og hans gode Engel have tabt ham af Syne, thi da gik han selv herud af Verden og indstillede sig for den himmelske Fader, efterat have levet herpaa Jorden i 58 Aar. 8 Maaneder 19 Dage som er vor sal. Medbroders gandske Alder. -

- (47) I Khv.P. N^o 188, 1838 findes: "Som et Beviis paa, at ikke alle
"Legater kunne antages at bestyres efter Legaterernes Ønske, ville
"vi anføre Afgiften af Calente Jorden i Bostrup Kachlev Sogn, 4
"Tønd. Byg aarlig efter Capiteltaxten, der af Provsten i Arz Herred
"skulde udddeles til 4 trængende Degneenker i bemeldte Herred. Fra
"1807 til 1824 nød Provst Weneleths Datter alle 4 Portioner; derefter
"Provst Rutzows Enke".

(16/8 38)

- En L. Børresen, formodentlig den samme Pastor C.L. Børresen, som udgiver Bondevennen, har i Khvpst. N^o 183, et Inserat under Overskrift: "Om Skolelærer-Seminarier" hvori han fremsætter sin Mening om Seminari-Indretningen i Almindelighed, for om muligt, at bidrage til, at bedre Tider maa oprinde for den i Aanden som i det Timelige som oftest fattige Landsbyskolelærere. At disse Lærere ere fattige i det Timelige, især om de ikke have haft andre Rescources end Skoleembedet, det er uden for al Tvivl, og de bør ansee Enhver, som vil virke til at bedre Tider heri maatte oprinde over dem, for en Velgjører og Ven; men at de som oftest ogsaa skulde
- (48) være fattig i Aanden, eller uden Kundskaber og Uddannelse, fremkalder neppe det antyede Maa, ligesom det neppe er Sandhedens og Erfaringens Døm der udtales over dem. Thi det skulde foruðne os, om der under et lige Antal af Skolelærere og andre Stænder, Præster, Officerer, Læger, Jurister, etc. skulde ikke være ligesaa mange med medfødte naturlige Gaver, som der ere mellem disse, og at kalde Saadanne med gode og udmærkede Sjæleevner i Aanden fattige, er urigtigt, i hvordan saa end deres Dannelse og Underviisning have været. De have gratis, hvad den Middelmædige maa erhverve og købe ved Flid og Møie.

- "Vore Skolelærer-Seminarier ere Åffødninger af Philanthropernes eller Realisternes Skole, og laborerer derfor af samme Grundvilfarelse som den. Philanthroperne anseer kun det for reelt, som har Umiddelbart Anvendelse i Livet, og betragtede derimod Aandsevnernes "Uddannelse som noget blot Formelt". Efter vor Mening beroer der saare lidet paa, hvad man kalder reelt og hvad man kalder formelt, eller i Almindelighed paa Ordet man betegner Sagen med, men derimod beroer det meget paa Sagen selv, Skulde end disse tvende Ord have skiftet Betydning, Det nu kaldes reelt som da kaldes formelt, da laae deri ingen Ulykke, aldeles ingen Grundvilfarelse, saaledes som Hr L. Børresen udgiver det for. Men derimod er det en sand Grundvilfarelse, at ville skille den materielle Kundskab fra den formelle, eller Stoffet fra Formen; hvilket er det samme som at
- (49) ville Hensigten uden Midlet, og efter den dialectiske Færdighed at

- dømme, som Hr. B. ellers viser, kunde man ikke tiltroe ham Bligt. Philantroperne ville ingenlunde have Aanden forsømt, eller at det som han kalder det Reelle skulde tabes af Syne, ja de ansaae endog denne Aandsdygtighed for al Opdragelses og al Underviisnings Hovedmaal, ligesom Seminarierne gjøre det endnu (etpar maaske undtagne der synes at være neddalet herfra); men de ville at Underviisningsstoffet, Kundskaben, skulde være saadan, at den havde umiddelbar Anvendelse i Livet, saasom Mathematik, Physik, Geographi, Historie Lev. Spr m.v., istedetfor at den tilforn vare de døde Sprog, der ene og alene er et tomt Dannelsesstof, der ingen materiel Nytte havde i Livet, og var ledsaget af den Hjælpeleshed, hvorom Hr. Asser Ussing har talt i Stænderforsamlingen, ligesom det Lexicale og Gramatikkale, lader Hjertet raat og uforædlet. Seminarierne have ingenlunde den Feil i høiere Grad, end Latinskolerne eller Universitetet, at de synder mod den Lov: "at Aandsevnerne skulle udvikles harmonisk", og derfor burde de ei heller høre ilde derfor mere end disse; thi har man ikke fornyligen læst, (Bladet haves ikke ved Haanden) at den Studiosus Theologiæ, der vil haabe at naa Laudabliis, maa anvende en 5 a 6 Timer daglig paa at afskrive Collegiehæfter, som han faaer af sin Manufacteur eller af sine Medstuderende.
- (50) - Her synes det altsaa alene at gaae ud paa at huske, at forøge den materielle Masse af Kundskaber, og ingenlunde paa Sjæleevnernes harmonisk Udvikling. Der turde vel altsaa være brudne Kaar i alle Huse, ligesom det er en Sandhed Reformatorer og Dadlere vel burde erindre sig, at det er vanskeligt at naa noget fuldkomment herpaa Jorden, forbedrer man i een Henseende, saa forværre man i en Anden. Endvidere i Henseende til det man kalder "reelt" og "formelt" da er det Reelle for ensbetydende med det Materielle, og det Formelle er det, som giver Dannelse og Form. Forsaavidt nu at Kundskaberne de danne Aanden, give den Form, og Skik, ligesom Formen danner Materien eller Stoffet, da er de formel; men forsaavidt derimod, som Aanden ogsaa kan siges, at danne Kundskaben, eller denne faaer noget Subjektivt, og hiin er det Modtagende, da er den det formelle. Altsaa er det uhensigtsmæssigt at stride om Benævnelsen, blot man forstaaer hvad det Benævnte er, og Hr. Børresens Dolering over Philantroperne har intet at betyde, og det saameget Mere, som disse Pædagoger tage Ordet "reelt" i Modsætning til det "formelt" som finder Sted i de lærde Skoler, m.a.O. Kundskab i disse er formel, og i Philantropierne reel.
- (51) Saa er det ogsaa et at have Aandsdannelse og et Andet at gjøre denne synlig for Andre, eller at faa disse til at erkjende den. Hvo, som faaer Penge, siger Ordsproget, han faaer tillige Forstand, eller med Andre Ord, den Rige erholder let Formodning om, at han har Aandsdannelse,

og skulde der i hans Tale end være Noget, som røbede det Modsatte, saa er dog Menneskene saa villig til at udlægge sligt til det Bedste, at undskylde indløbne Bommerter, at tilsætte og supplere det Manglende, at han har let ved at conservere sig, see en aandsdannet Mand; men heri er det heelt Anderledes med den Fattig, han har Ingen Tid til at høre paa, end mindre Villie til at være over med, eller at formode det Bedste om, i fald en Mangel indløb for ham, og iørend han kunde gjøre sig gjeldende, lægge sin Aandsdannelse for Dagen, i samme Grad som den Rige, da maatte han heri have en Overlegenhed, der sjelden er Menneskets Lod. Hvorledes skulde nu den fattige, forknytte, lurvede og undertrykte Skolelærer endog i Selskab med krye og myndige Overmænd gjøre sin Aandsdannelse gjeldende, eller faae denne anerkjendt om han end havde den i nok saa nøi Grad; hvor skulde han finde Mod til at tale, hvor Alle vilde begynde at spidse Øren ved den første Lyd, som vilde de spørge: "Hillemen er Saul og iblandt Profeterne"? I Almindelighed er Enhver langt villigere til at høre paa en hvilkensomhelst Pjalt, der ingen Forskjød har i sin Kjøle, ja i alle Samqvem at vise ham store Agtelse, end

(52) Skolelærerne, var denne end nok saa habil, ædel og human Mand. Den værste Følge heraf for Skolelæreren er, at han forstemmes ved saadant ufernuftigt og ugrundet Forhold, sætter Ligegyldighed mod Ligegyldighed, Foragt mod Foragt, indtil Misanthropie og Mistro har faaet Overhøredømmet i hans Hjerte. - Endvidere har Hr. L. Børresen:

"Studenten lærer heller ikke Didactik eller Katechetik; men dog overgaaer han i Almindelighed Seminaristen, som har lært dette i practisk Duélighed som Lærer, fordi - han har en høiere Aandsdannelse end denne". - Vi nægte ikke at Aandsdannelse er fornødent for at catechisere godt, ei heller at Studenter har en høiere Aandsdannelse i Almindelighed; men at han i Almindelighed skulde overgaae ham i practisk Duélighed som Lærer, derom tvivle vi meget, naar Talen er om at være Lærer i en Almueskole; thi "Øvelsen gjør Mester" siger Ordsproget, og denne har Seminaristen fremfor Studenten i denne Skole. Saa komme de medfødte Naturgaver ogsaa her fortrinlig i Betragtning, og disse kunde Seminaristen ligesaa vel erholde som Studenten. Thi at Naturen skulde have afknebet ham i det Aandelige, ligesom hans Foresatte i det Legemlige, og have været ligesaa karrig i at meddele Forstand, Dømmekraft, Hukommelse, m.v. som disse have været i at meddele ham Rug, Byg, Jord, etc, det er der ingen

(53) Sandsynlighed i, ihvor fast og vist det forudsættes ved alle Leiligheder. Han har endvidere:

"Betænker man, at Agerbruget er Danmarks vigtigste Indtægtskilde, at Landalmuen udgjør over Halvparten af Landets Befolkning, at

"Almueskolevæsenet er een af dens meest trykkende Byrder - baade "ved Udgifter til Skolevæsenet og ved Børnenes tvungne Skolegang" m.v. - Her har Hr. L. Børresen en Paastand og en Anskuelse, som er aldeles fæsk, og som derfor bør nøiere betragtes, og alvorlig tilbagevises; Han paastaaer nemlig, at Almueskolevæsenet er en af Landalmuens meest trykkende Byrder. Hvorledes dette skal forstaaes indseer vist Ingen? Er da Tienden til Kirken ikke lige saa stor og trykkende en Byrde som Skolevæsenet, er Tienden til Præsten ikke ligesaa stor og trykkende, og disse tvende Byrder ere i Grunden kun een, og kunne indbefattes under Navnet Kirkevæsenet. Enhver veed dog, at Maximum for Skolevæsenets Udgifter er en Trediedeel af Præstetienden, og følgelig kun en Niendedeel af Kirkevæsenets Byrder. Hvor uløgisk og ugrundet er det ikke at sætte $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{9}$ ligemed det Hele, eller endog større end dette. Dog - maaskee er det Børnenes tvungne Skolegang, og ikke Udgifterne der gjør Skolevæsenets Byrde trykkende? Det turde vel blive en sand Ubetydelighed, (54) naar man lægger de gule Briller talside. Enten Børnene ligge paa Gaden, saaledes som de endnu gjøre i mange Pastorater, hvor Skolevæsenet betagtes med ugunstige Øine, eller de holdes i Skole, Føde og Klæder blive vel omtrent det samme, og heri kan derfor ingen forøget Byrde ligget. Men hører jeg at indvendes: Børnene kunne bruges til at vægte Creature, og nu maae de gaae i Skole istedet, altsaa er dog her et Tab? Skolegangen er saaledes lempet og indskrænket, at Forældrene faae deres Kreaturvøgtet og deres Markarbejde besørget ved Børnene, forsaavidt disse kunne det, og der er med Billighed heri intet at indvende. Og enten en Udgift er tvungen eller utvungen, naar Størrelsen er det Samme, saa er vel byrden lige stor.

Men vi ville endnu træde nærmere og betragte Sagen lidt nøiere. I dansk Lovs, 2-15-10 paabydes, at Degnene skulde have Degnetrave, som er $\frac{1}{3}$ med Præstens Tiende. Ved en stor Deel snere Befalinger har Regjeringen søgt at skaffe Degnene denne Indtægt, og at gjøre den almindelig, men alle Lovbud vare hertil afmægtige, disse Mænd erholdte aldrig deres lovlige Ret heri, men forbleve i deres oprindelige Tilstand. Man maa høiligen forundres over, hvorfor dette ikke kunde sættes igjennem, og Degnene aldrig naae den Ret, som Lov og Forordninger tilsagte dem; dengang den egentlige Præstetiende blev paabuden fandt denne stor Modstand og Uvillie, forarsagede Oprør, Blodsudgydelse, og kostede Kongen Livet, men (55) den blev udredet alligevel, og ydes den Dag i Dag. Denne Degnetrave, eller $\frac{1}{3}$ af Præstetiendes Beløb, er det Landalmuen har sit Skolevæsen for, og ikke blot dette, men tillige hele Degnetjenesten, saa at det er vist, at den maatte have udredt det Samme alene for denne

Tjeneste, enten den havde sit Skolevæsen eller ikke, om den end havde Frihed til at lade Børnene leve ved Bopælen ligesom andet Tillæg, hvorfor det er langt mere Sandhed i at sige Landalmuen har sit Skolevæsen for intet, aldeles gratis, end med Hr. L. Børresen at paastaae, at dette er det meest trykkende af alle dens Byrder. Vi kunne ikke undlade at tilføie, saasom der ligger meget deri, og det vistnok ellers aldrig bliver omtalt, at Seminaristerne anvende deres Ungdomstid paa at dannes for Skoleembedet, deels i den alm. Skoletid, deels som Substituter eller Hjelplærere, deels endelig 3 Aar paa Seminariet, og herfor faae de nu ikke mere end Degnene fik alene for Degnetjensten i gl. Dage, hvilken de erholdt ved at tjene i en anden Tjeneste uden Forberedelse til Samme, og uden at kunne egentlig enten synge eller undervise, ja de faae ikke engang saameget, eftersom der nu leve 3 a 4 Skolelærere af det, een eneste Degn fik tilforn. Endda holder man svare Lovtaler over det Meget, som Regjeringen har gjort for Skolelærerne; ja mange Præster mene endog at de faae for meget; ja der turde vel findes Spor til, at deres Kaar og Indtægter vare de eneste, der taalte at indskrænkes for at lette Undersaatterne deres Byrder. -

- (56) Det er ellers ikke godt at vide, hvad Hr. L. Børresen egentlig vil, og hvad han sigter til. Man finder ham næsten heelt igjennem i Modsigelse med sig selv, han roser og anpriser Hensigten, men dadler Midlerne, han anpriser høiere og større Aandsdannelse og Modenhed hos Seminaristerne, hvorfor vi takke og rose ham, og troer han har opfanget det ene Fornødne, men derimod dadler og laster han dem, fordi de have for megen materiel Kundskab, for megen Viden, og heri troer vi at være Modsigelse, eftersom Aandsdannelse er og bliver eensbetydende med en øvet Tænkeevne, med Sjæleevnernes Udvikling, og dette kan ikke opnaaes uden ved materiel Kundskab, ved et Stof til Øvelse for Aanden. Dog han har endnu eet Smuthul, og dette maa vi ogsaa tilstoppe for ham. Han mener, at Seminarierne proppe Seminaristens Hukommelse ligesom et Pakhuus med skønne Varer uden at denne faaer Leilighed til at bruge de andre Sjæleevner. Disse blive istsaa ikke, hvad al Underviisning bør sigte til, harmonisk udviklet. Ifald denne Beskyldning var sand, og den stakkels Skolelærers Sjæl havde erholdt en saadan Misdannelse, Hukommelsen var udviklet paa de andre Sjæleevners Bekostning, havde ene draget Vøxekraften af den fælleds Rod, Aanden, da var Sagen hvorom han taler betydelig nok til at komme under nøiere Overveielse, og der var Maal og Hensigt i hans Inserat;
- (57) men dette troer vi ikke paa hans blotte Ord, Seminaristen fattes i Almindelighed hverken sund Forstand eller rigtigt Omdømme; men nok derimod Kundskab om den Takt og Tone som herske imellem dannede Folk.

Den 11 Septem^b 1838 var her hos mig, som "edlem af Amtsbiolothet, et Circulaire fra Provsten, til dets 56 Medlemmer, med følgende Spørgsmaal:

1) Skal de fleste Stemmer afgjøre? - 2) Skal Bibliotheket blive hvor det nu er? - 3) Skal det indlemes i Stiftsbibliotheket? - 4) Skal det forvandles i Sognebibliotheker? - 5) Andre Forslag det angaaende.

Til det første Spørgsmaal, svarede jeg nei - Til det Andet: Assens er intet beqvemt Sted. - Til det 3^{die}: Nei - Til det 4^{de} svarede jeg: Nei; men ikke destomindre kunne det uden Skade for dets Heelnd opstilles flere Steder, en Deel hver Sted, hverved Adgangen til det vilde lettes, og Formaalet fremmes.

Hr. Gross. Nathansen har i sit Skrift: "Om Klagerne over Næringsløshed" Khvn. 1838, Side 217, følgende: "Hvor ofte er det ikke Tilfældet, at der i Skoler, hvor Drengene og Piger ere sammenstuede i et indskrænket Locale under Tilsyn og Veiledning af ligegyldige, (58) "dovne og charakteerløse Skolelærere, i den allerførste Ungdom lægges Grund til Usædelighed, der virker saa skadeligt paa den hele senere Vandel? Det er i Skolerne at Lærer og Præst skulle og kunne Virke til Almuens Fremtids Vel, det er der, at man bedst kan søge "at indprænte" evig Bevaren af Religionens Bud til Arbeidsomhed, "Beskedenhed, Orden, Sanddrøhede og Efterlevelse af de Pligter, som "paalægger os som Mennesker og Borgere; det er derfor paa disse "Skoler at vi maae henvende vor hele Opmærksomhed, og intet Offer "maa ansees for stort, som kan føre til dette Gode, vi heraf kunne "vente".

Den 16 Septem^b 1838 var Jørgensen, Lærer i Fjellerup Skolen, heroppe for at sige mig, at han havde faaet en anden Lærerplads i Haarøye. I Anledning heraf tog jeg hertil Provst Seidelin for at bede ham om denne Lærerplads som derved bliver ledig heri Skolen, til Marius. Han lod som der var intet i Veien, naar blot en Seminarist Nørregaard ikke vilde have den, hvilket han meente, at han ikke gjorde, saasom han havde en Moder med sig, hvortil ingen Huusleilighed var i den nye Skole. Ja Provsten gratulerede mig endog til Mariuss Antagelse, (59) hvorom jeg nu idag den 21^{de} Septem^b har tilskrevet ham.

Den 19 Septem, medens jeg var hos Provsten, var Hr. Forp. Hvid paa Erholm her, for at faae at vide af hvad Størrelse og Beskaffenhed det for Tiden vacante Fjelsted Pastorat var, eftersom han derom havde lovet at give en Præst Galthen Besked, som er paa Lolland.

Og alle Streng klang dertil
med underbare Toner,
som Droskens Kluk, og Nøkkens Spil,
og Sus i Birkekroner.

(62) Og al den Smerte og al den Lyst,
der boer i Nordens Zoner
har lagt sig drømmende til hans Bryst
og zitrer gennem hans Toner.
O, hør den stille Melodi,
der dæmper Stormens Harme
Din Barndom vugger sig deri
paa ømme Lilliearme.

Det er den deiligste Strængeklang,
der letter Længselens Vinger;
da nynner Hjertet sin egen Sang
mens Strængen bærer og klinger.
Der er ei Savn, der er ei Nag,
som ei hans Stræng kan lindre;
han vækker med sit Trylleslag
en Vaardag i dit Indre.

O, hil dig salige Toneskjald
med Guddomsmagt i din Bue!
Fra Dig gaaer Jubelens Fossefald,
du tænder Andagtens Lue.
Naar Verden lytter til dit Qvæd,
og bærer ved din Vælde,
da skjælver Glemmigeiens Blad
af Fryd paa dine Fjelde. -

(63) 22/8 38 -

I den Hemp. Avis, 165.. 18 Septem^b 1838 findes følgende:

"Fjelsted og Harrendrup Sognekald i Fyens Stift, der forhen var
"ansat til 310 Rld. har følgende Indtægter: 1) Begge Sognets tiende-
"ydende Hartkorn er 32 $\frac{1}{2}$ Tdr, af dette Hartkorn er Tienden af 23 $\frac{1}{2}$
"Tdr. bortaccorderet ved Tiendekommissionen; Tienden af 80 Tdr vare
"overdragen Yderne paa forige Præstes Embedstid, og af 10 Tdr. sva-
"redes den in natura. Hele Tienden antages at give en Indtægt af om-
"trent 70 Tdr. Rug, 120 Tdr Byg, 70 Tønd. Havre, og 15 Tdr. Bognvede.
"2) Qvægtienden og Smaaredsel 60 Rld. 3) Offer og Accidentser 300
Rld. 4) Renten af Kaldets Kapitaler 71 Rld. 5) Præstegaarden staaer
"for Hartkorn 6 Tdr. 6 Skp. 3 . og har et Tilliggende af 83 Tønd.
"Agerland, 40 Tønder Land Underskov og overflødig Tørveskjær 6) I
"Landgilue af en Gaard i Græderup og 3 Huse i Fjellerup haves aarlig
"21 Rld. Paa Kaldet er Enke, og Dragonhest holdes". -

(64) - 23/8 38 -

Idag prædikede Hr. Pastor Søhøtte fra Sønderaaaby her i Kirken.
Det lod ikke til, at Skolelærerne ere hans Folk, eftersom han ikke
hørte ind hverken før eller efter Tjenesten, men tog derimod ind til
Hans Andersen, min Nabo, og ligeledes bar han sig ad i Harrendrup,

- (69) Klagerne over Næringsløshed af Gross. Nathansen. Gid nu at denne Indretning maa have Fremgang, og bære de tilsigtede gavnlige Frugter!

I Khv.P. 1838 N^o 266 findes nedstaaende vakkere Sang:

Da Kjæmpetidens Stjerne sank
Bag Norges dunkle Fjelde,
Da Staal blev rustent, Guldet blankt
Og Kraft tog til at helde.
Drog Kjæraen af den morske Slægt,
Ud over Hav og Bølge kjækt,
For bedre Huus at tjelde.

Og som en Norbe stedse vil
Med Nørdens Iis og Taage,
Da lave sig en Rede til
Paa Island, som en Maage.
Der sad de gennem Tidens Gang,
For over gammel Kraft og Sang
At frede og at vaage.-

De stred for hvad de holdt for Størst
Med Sværdet og med Tungen,
Og dem blev Friheds Fane først
Her i vort Norden svungen.

Og nu, nu kan jeg nævne det
Af denne ædle norske St,
En Thorfaldsen udsprungen.

Jeg kunde da med nogen Grund
Ham for min Landsmand regne
Hvis Kunstneren fik Næring kun
Af Fædres Navn og Egne.
Men han er Verdens Eiendom
Hans Tanke er en Himmel, som
Om alle Land kan hegne.

Min Hjemstavn er og nu for barsk
Til Herberg for det Skjønne;
Vel Landets Kraft er ung og karsk,
Og Landets Skove grønne -
Men Muur og Væg er endnu raue
I Huset som vi bygge paa,
Og Toug og Viader stønne.

(70)

Kun naar en Enkelt stiger ned
Fra Norges lukte Dale,
At aande Sydens varme Fred
I Kunstens lyse Sale -
Kaa han sin Hilsen bringe til
Prometheus som af Heklas Ild,
Gav Stenen Liv og Tale. -

Kjøbenhavn den 26 Septem. 1838 A.M. -

12/10 38

At Seminariet i Skaarup i senere Aar, saavel i indre som ydre Henseender, har hævet sig høit over sin tidligere Standpunkt, og at det, som en Følge heraf nu henhører mellem de Bedre af dette Slags Anstalter, ligesom ogsaa dets Dimittendersbaade i Kirke og Skole kunne præstere, hvad Vedkommende med Billighed kunne fordrø, det er uden for al Tvivl, og falder Enhver i Øinene; men ikke destomindre er det et altfor tro Billede af Tiden, hvori det blev til, har alle dens Mangler og Feil, er et Barn af det Gl. og Nye, et amphibialsk Væsen, hverpaa man seer Lapper af det Rationelle og Supperrationelle i skjærende Contrast med hinanden. En af disse er den omtalte Udenadslæren af B.L., ordret Udenadslæren af Mathæii og Johannes Evangelier, (71) og ingen Religions Foredrag, uden hvad som dicteres. Eiheller nogen Vr. Historie, eiheller Underviisning i Mathematik eller Physik, eiheller Botanik og Astronomie. De see paa Blomster og Planter, paa Stjerner og Dyr, med samme Øine som Grønlændere og Hottentotter

og gjøre de det ikke saa er det ikke Seminariets Skyld.

13/10 38

Thorvaldsen besøgte saa Roeskilde den 4 Octob, sad ved et Festmaaltid, foranstaltet af Ständerne, mellem den kongl. Commissarius og Præsidenten. En Sang blev afsjunget, heri følgende Vers:

"Rom, hvor Paven endnu truer
Med sin Buale hver, som ei
Slukker alle Aandens Luer,
Tiden tændte paa sin Vei;
Roeskild, hvor med Folkets Ständer,
Kongens Commissarius
Tidens sande Værd erkjender,
Ledes af dens Genius.

(72)

Rom, hvor Talen, Blikket, Minen
Er Censuren underlagt
Hvor Banditten og Ruinen
Vidner om den sjunkne Magt;
Roeskild, hvor fra Læben trygge
ordet løsnes uden Pas,
Og til Fædrelandets Lykke
Reiser mangt et stolt Pallads.

Indtil man med Grund kan sige,
Rom ei over Roeskild stod,
Og ei heller skal den vige,
Religt vi tør sætte mod
Rom med Verdens Marmorskatte,
Kunstens vugge, kunstens Hjem,
Roeskild stolt af at omfatte
Ham derved at skabe dem".

Hemp. Avis N^o 177. I samme Avis hedder det: "Med Diligencen ankømt idag de tvende N^o af Khvn. Pst. af 15 Decem^b og 4 Martii d.A., "der vare lagt under Beslag. I førstnævnte N^o findes den famøse "politiske Rundsang, i sidstnævnte den svenske militair Historie. "Ved den lange Stilleliggen har vel Papiret men ikke Bladet saa "temlig skiftet Farve" - En saare intetsigende Vittighed af Carl Bagger. Redact. af Khvn- Post lytter vel ikke saa ofte efter den Siue Vinden blæser fra, som Redact af Fyens Adresseavis? Den første vil behage sine Læsere og stifte Nytte, den Sidste vil behage de

(75) Store, og gavne sig selv. - Envidere hedder det i samme Avis:

"Den Roeskildske Adressediscussion er Khvn.P undergaaet en skarp "Kritik, og det nævnte Blad gaaer endog saa vidt, at det finder den "ene Disputerede finere og subtilere og delicatesere, end den Anden, "saa at det næsten seer ud som om det var Arrangementet ved en Hof "hvorom et Concillium af Kammerherrer og Cerimonimestere og Kjøkkenintendanten stak Hovederne sammen, etc etc".

I Ständerforsamlingen formeente Grev Ahlefeldt Laurvig, at Sager angaaende Armeens Forpleining, som blot administrative, ikke hen-

hører under Ständerforsamlingernes Resort, hvilken Formening imidlertid paa det Bestemteste modsagdes af Præsidenten. Kammerraad Drewsen foretog et Forslag om at det maatte tilstaaes Bekjenderne af den mosaiske Religion Valgbarhed, hvorimod den kongl. Commisair indvende, at Ständerforsamlingen for at spare Tiden burde undgaae saadanne Forslag og Pitetioner, som intet Resultat vilde give, og hvorom den kunde formode Kongen ikke vilde approbere. Ved Afstemning med Kugler blev det med 43 Stemmer mod 22 afgjort at en Commite skulde nedsættes, og til samme valgtes, Mynster, Treschow og Using. -

Tiden fordrer dette Forslag, som vidner om et Fremskridt, om en Stigen af det Bedre, og en Synken af det Gamle og Forældede.

- (74) Ved Forligelsescommisair Thomsen blev et Andragende indgivet fra forige Skolelærer Christensen paa Bjerget angaaende Skolelærernes Pension m.v. hvilket Andr. synes at blive det eneste som denne Gang indkommer af Skolelærerne. Skolelærernes Pension staaer paa en meget uvis og naslig Fod, endog daarligere en Skolelærerenkernes, som dog kunne tillægges indtil $1/8$ af deres afdøde Mænds faste Indtægter i Pension, hvorimod der ikke er nogen fast Bestemmelse for Skolelærerne selv, som maae nøies med hvad Naade Vedkommende ville tildele. Aarsagen til den Uvished, hvorpaa man har opstillet alt Skolelærerne angaaende, saa deres Kaar og Skjæbne ere stillet, ligesom de gamle Hedninger maledede Lykken, maa vel bestaae deri, at deres Foresatte altid ville have dem i deres Magt, altid kunne nedstøde dem Armodens Afgrund, altid lægge i deres Brødkurv efter Forgodbefindende, fælde og nedslaae, hvis de yttrede nogetsomhelst Tegn til Selvstændighed eller til ikke at ville dandse som de spillede op. Man kan derfor med Føie ligne Skolelærerne i Embede med et Dyr i Trædemaskinen, hørfor er opsat eet Havreneg, hvilket det vedbliver at træde op efter, uden nogen sinde at faae det; men jo mere det hungtrer, desmere stræber det at naae den opsatte Løkkemad, og destomere faaer man udrettet
- (75) ved det. Om end saadan Ansporelse er udtænkt og anvendt i de Vestindiske Plantager for at faae Slaverne til at anstrænge sig indtil Blodet, og for at bringe Eierne større Fordeel, det veed Inds. ikke; men vist er det, at dette Middel er grummere end Tamp og Knut. For Skolelærerne ligger altsaa, hvis vi see ret, det Princip til Grund, at man bringer ham til Anstrængelse og rastløs Virken ved at holde ham paa Grændsen af Mangel og Fortvivlelse, og i Afstand lade ham øine hvad han søger, higer og smægter efter; men Statens andre Embedsmænd derimod at bruge til Virksomhed og Pligtopfyldelse ved at lønne dem vel, og rigelig, og derved lade dem erkjende hvad deres Skyldighed er, samt vinde dem for samme.

Skolelærerne ere altsaa en ringere Klasse af Statsborgere, en Caste for hvem egne Statsmaximer gjelde, og de kunne i nogen Maade lignedes med Jøderne, der ikke maa nyde almindelig Borgerret.

Hvorvidt nu Regjeringen handler viselig deri, at den i en bevæget Tid, lader en Stand i Staten forsøge paa at realisere slige Maximer, der ikke kunne bestaae for den almene Fornufts Domstol, det lade vi staae derhen, og det saameget mere, som den Stand hvormed Forsøget skeer, har en indgribende Indflydelse paa Folket og dets Ledelse, paa den vordende Statsborgers Tanke- og Handlemaa-
(76) de, og er meer end nogen Anden Fundator af den vordende Tid, den tilkommende Intilligents, og dem fattes ikke andet end Sammenhold, Selvstændighed, og Tillid til dem selv.

Det turde maaskee ligge i Præsternes daglige Kaldgjerning, i det mindste for en meget stor Deel, at de have saa stor Tillid til deres Ord, eller til hvad der kan udrettes med Munden, siden de med saa stor Fortrøstning hentye til dette Middel, hver Gang deres Interesser kræve Noget sat igjennem. At angribe Skolevæsenets Tendents, nyttige Kundskabers Udbredelse, Folkedannelse og Folkeoplysning, det vove de ikke directe, meget mere omtale de dette som gavnligt, men man maae forundre sig over det lille Maal de bestemme disse Folkekundskaber efter, naar de imellem faae frie Hænder til at uddele dem. De vide da, hvilket kan være troligt nok, fast ingen nyttig Kundskab uden for Religionen, og Skolelærerne, hvem de have Magt til baade at fordærve og lyksaliggjøre, tør næsten ikke sige: at Physik, Mathematik, Botanik, Mekanik m. f. ere nyttige Kundskaber. Aldrig have saa mange skjæve Sandheder, eller maaskee rettere, feilagtige Begreber været i Omløb i noget Døgn, som i dette, og deri har den geistlige Stand en større Brøde end nogen af de andre Stænder. De lysere og reensede Religionsbegreber, som havde vundet Fodfæste i de forige Decader, de ere nu underminerede, faldne og størstedelen tabte, og derimod have vi erholdt Middelalderens mystiske og taagede Meninger og Lærdomme
(77) igjen, og til disses Forsvar sidder nu en Hær rustet, med de 3 Fingre, P'ene som Spyd, og Munden i Brug, færdig til at udraabe enhver for Kjætter, Uvidende, og Guds Fjende, som ikke vil erkjende deres nye optagne Sætninger, og udskjelde den forige Tid.

21/10 38

Idag fik jeg Hr. Provst Seidelins Skrivelse om, at min Søn er kaldet til Skolen herpaa Fjellerup Mark. Han skal møde hos Provsten den 27 d., medbringe et Stk. stempl. Papiir til 1 Rld 72¹/₂, 4 Kl, og efter at være prøvet og taget i Eed, reise til Stiftamtmanden

for at faae hans Underskrift, og endelig til Biskoppen for at erholde Collats, alt indaa første Novem^{br}. Hans, Provstens Skr - var af 17^d Octob, det synes at blive trangt nok, for at naae det i de faae Dage. Af H.Jørgensen laante jeg 20 Rld for at sende M. til Veile. Gud, som hørte mine Bønner i dette Anliggende, han give nu sin Velsignelse til det, at Oplysning og Sædelighed heri Sognene maae fremmes derved! -

- (78) Ved at læse i 3 Deel af Ussings Kirkeforfatning om Degnenes Kaar og Forfatning i Danmark, faaer man ikke stor Agtelse for vor Lovgivning om disse stakkels Mænd. At deres Indtægter ere smaae og ubetydelige, det bør de finde dem i, saasom det staaer ikke i Lovgavernes Magt altid, at gjøre Udveie til større Indtægter, især falde dette vanskeligt om Skatteyderne ere forarmede, hvilket vistnok var Tilfældet i de Tider; men at der hvilede en Ubestemthed og Vilkaarlighed over alle Degneindtægter, at Yderne kunde lade være at give dem om de fandt fogødt, at disse Mænd havde Pligter og ingen Rettigheder, det bliver en ved disse Decennier hæftende Vanære. Gud bedre, naar vi skulle holde Proces, og ikke har andet at beraabe os paa som Vedtægter, eller Skik og Brug, mangengang kan man have Lovens Ord, og endda blive lidt at erholde paa denne Vei.

(79)

23/10 38

Tilsøes Normannen med det blanke Værg
Til Syden drog, det skjønn Land at hærg.
Han risted røde Runer,
En blodig Seiers Skrift
Og Templer og Pauluner
Bar Spor af hans Bedrift!
Kunstens Glands, stolte Gudeskarer
Sank i Gruus, knuste af Barbarer -
Sank i Gruus.

Saa mangel Synd kan sones ud med Bøde
Men Synd mod Kunsten er en Helligbrøde
Thi hellig er det skjønn,
Formastelig den Haand
Som kan med Grumhed lønne
Hvad luttre bør vor Aand.
Secler svandt, men paa hine Dage
Stolte Nord! blev en Plet tilbage -
Stolte Nord.

Dog hvad din vilde Søn forbrød i Tiden.
Det har en anden Søn udslettet siden;
han risted store Runer,
En evig Marmorskrift
Og Templer og Pauluner
Bar Spor af hans Bedrift.
Meislen klang! Alt hvad grumt forødetes
Fjernt i Tiden, straalende gjenfødtes -
Meislen klang.

(80)

Og atter vaagnede ved Meisellyden,
 De skjønnede Guder i det fjerne Syden,
 Og Syden henrykt fatted
 Hvad gudbesjælt var skabt,
 Og følte det erstattet
 Hvad længst engang var tabt!
 Sydens Folk det maatte sande,
 Laurens Grene vandt de om hans Pande -
 Laurens Grene.

Og Dig man kalder fattig, Moder kjære!
 Hvor kan med slig en Søn Du fattig være?
 Reis frit og stolt Din Pande!
 En Stjerne funkler der,
 Som over alle Lande
 Har spredt sit lyse Skjær!
 Konstens Børn skal med henrykt Øie
 Trindt paa Jørd for dens Glands sig bese -
 Trindt paa Jørd.

(81)

Politisk Rundsang
 (Et Bidrag til en Klubvisebøg)
 Mell. Ecce quum bonum.

"Op Venner, op til Sang og Drik!
 En Rundsang staaer for Touren -
 Den indenlandske Politik
 Gaaer fri jo for Censuren".
 Politisere?
 Frit da Sproget være
 Fri er Politikken
 Ved Drikken.

"Finantserne er A og O -
 Ak Oet ligner Nullet
 Og Deficitet har vi jo -
 Hvor skal vi stoppe Hullet?"
 Gjeld: nok har Staten
 Knibes maa Muskaten
 Man maa lempe Tøring
 Til Næring.

(82)

"Ja spare, spare siges let;
 Men hvor har Nøglen inden?
 Thi ud og ind i vort Budget
 Det holder svært at finde".
 Tage først det Første
 Reducer det Største
 Sidst af alt dog tolde
 Vær Bolle!

"En 12 Millioner var dog Lidt -
 Valuta Banken eier -
 Naar den saa hjalp paa Deficit
 Man uden Laan vandt Seier".
 Vist saa vi vente
 At vor Klub faaer Rente
 Af den ganske Masse
 I Kasse.

"Reform! det nu vort Feldtraab er;
 Vist maa der reformeres;
 Men sig mig slaaer man Fjendens Hær
 Fordi der execeres?"

(83)

Giv Jer dog Stunder! -
Ead jo Staten blunder
Brat vi vækkes ganske
Vi Danske. -

"Med Stjerner, Kors og Nøgler bag
See Hæren sig formere -
Men stets Meriter var den Sæg
Hvi de blev miriteret".
De var paa Gledet
Spørg dem ad, de veed-et
Naadens Sol er prægtig
Og mægtig.

"Om Nepotismen stærkt man skrev,
Maa saa hos os den trives?
Og mon for Naadsens Brød og Brev
Her manges Sjæl forskrives?"
Det var til Fanden
Talde sand nu Manden?
Folk for gjerne troer det
Paa Ordet.

"Hvad koster Hæren - de, som staae
Paa Post, og de, man øver,
Og hvad Revuen, Aar for Aar,
Med Mønstring og Manøuer"?
Spørg Captæn Ræder
Vist Revuen glæder
Meer en Vagtparaden
Paa Gaden.

(84)

"Men Magistraten seer ret klart
I Taagen her ved Havet?
Er ei dens Viisdom for en Part
Paa Hallandsaas begravet?"
Fred med de Døde!
Livets nye Grøde
Schæffers Hoi fremstilled
I Billid.

"De to og tredve Mænd jo staae
Til Gavn og Trøst for Staden,
Naar Hvad de virket blot maa saae
Kom Fleer nok paa Paraden,
Det var paa Tide,
Vi fik Lidt at vide.
Valgte selv os Stammen
Til Sammen.

Men gik vort Fattigvæsen da
Fallit med hele Massen?
Hvor faar man Sum og Rente fra
Naar Intet er i Kassen"?
Man reparerer
Gjelden man formerer
Panter ud for Resten
Hos Næsten.

(85)

Ommeldte 27 Octob 1838 reiste min Søn saa hertil Provsten for at
erholde sit Kaldsbrev paa Skolen i Fjellerup; men Provsten var bleven
syg hos Datteren i S. Broby, var desaaarsag ikke hjemme. M. søgte
ham der, hvor han var, for at faae Besked; men Provst. var saa

daarlig, at han ikke fik ham i Tale, hvorfor han reiste forsaavidt med uferrettet hjem igjen, og havde ikke videre Nytte af det hele Ridt, end han fik at vide at han kunde komme Fredag den 2 Novem^b igjen. Vare vi overtroiske maatte vi lettelig falde paa, at hele Sagen var begyndt en Tycho Brahes Dag og de mange smaae Hindringer tyede noget Ondt, men vi haabe og troe at vor Skjæbnes Herre ikke (86) sætte os mere i Velen, end gavnligt er, for at indvirke paa vort Sind, og holde os i fornøden Virksomhed.

I Dag var Skolel. Jørgensen her for at tage Afsked. Han reiser nu til Strandbye Overmorgen. Han synes mig nu at være en meget skikkelig, Forstand fattes han ikke, men nok nogen Dannelses, idetmindste har han læst lidt.

- 31/10 38 -

Idag har jeg havt endeel Brydninger med at skrive i de saakaldte Skudsmaalsbøger. Værst er det med dem, hvori ikke har været skrevet før; da heri maa indføres mange Attestationer. Et par Rld. tjente jeg mig dog ved denne Leilighed.

9/11 38

Iaftes erholdt jeg 3 Hæfte 1838 af Skriftet for Almueskolevæsenet; det er ret interessant, og indeholder endeel nyttige Regler og Vink Lærer Rasmussen i Skibhusene har atter en orgn. Afhandling om Underviisningen i de saakaldte Almeennyttige Videnskaber. Forf. har virkelig Gaver til at fremsætte sine Tanker, et klart og livligt Foredrag, og indvirker fordeelagtigt paa Skolevæsenet. En Seminarieførstander Brammer har ogsaa een Bemærkning deri om Fortalen til sin Lærebog i Didactiken. I denne Bemærkning eller ved Siden af samme, blev jeg (87) behagelig overrasket af en Tilstaaelse, som Forf. gjør om min uforglemmelige og elskede Lærer afg. Prof. Oest, i hvilken Anledning det hedder: "Endelig være det mig tilladt her at nævne et dansk Manuscript (for hvilket jeg maa takke Forfatterens Søn Byskriver N. Oest i Naskov) der har skjænket mig en interessant og nyttig Læsning, men "som jeg ingen Leilighed fandt til at anføre i Lærebogen. Det er nemlig et Foredrag over Opdragelsens og Underviisningslæren af Prof. "Oest paa Brahetrolleborg: en Mand, som udentvivl var en af de dygtigste Philantroper vor Fædreland (om end kun for endeel) kan tilegne "sig" - Forunderligt maa man finde det, at Hr Dr Brammer kunde skrive en heel Lærebog i samme Fag, som sal. Prof. Oest, og som han kalder nyttig og interessant, og endda ikke fandt Leilighed til at nævne den. I Hr. B.s Bog er kun faae Spor af Oests Aand. Hiin er kold og beregnende, konservativ og eensidig, Dennes varm, ene sigtende til Sandhedens Fremme, til større Oplysning, og Folkeheld. Han var en udmærket Lærer, der heldigt vidste at indrage Lærningen i sine Ideer,

at gjøre disse klare og tydelige, og interessere ham for de fore-
dragte Sandheder. Han var ædel og human, viis og resigneret, og
prædenderede ingen Erkjendelse af hans ualmindelige E' .

(88)

12/11 38

Igaar den 22 Sønd. efter Trinitatis blev m. S. M. indsat til Skolel.
i Fjellerup Skole heri Sognet. Past. Selkjær i Balsløv indsatte ham
ved en Tale i Chordørren strax vi havde sjunget Indgangspsalmen, 377.
Han - Præsten gjorde sig Flid med at vise Skoleembedets Vigtighed;
og Menigheden var vel fornøiet med Forretningen. Gud give ham nu
fremdeles Lyst til sin Lærergjerning, velsigne hans Arbejde heri
Sognet, bevare ham fra Synd, og give os med hverandre Held og Kraft
til at fremme den sande og rette Folkeoplysning! - Samme Dag, Igaar,
den 11^t Novem^b, fik vi en nye 3 Etage-Kakkelovn opsatte her i Skolen,
som Patronen, H.J. havde kjøbt i Odense for 34 Rld. Det er en ret
smuk Kakkelovn, kun forstaae vi den endnu ikke ret, formedelst de
flere ualm. Indretninger i den. Bare den vil blive god til at trække!!

(89)

Til

Den høie Skoledirection for Baag- og
Vendsherred. -

Samtlige det contribuale Hartkorns Eiere i Fjelsted Sogn, som
enten have udlagt Jord til Skolens Creatures Græsning eller betale
aarlig til samme, tillade sig underdanigt at spørge den høie Skole-
direction for Baag- og Vendsherred: om Parcellisterne af den udstyk-
kede Hovedgaard Billesbølle heri Sognet ere fritagne for at deeltage
i Udredelsen af disse Græsningspenge? Saasom de have tabt deres
Skattefrihed, maae præstere Kongeægte og andre offentlige Kjørsler,
beboe kun en ufri Hovedgaardstaxts Grund, hvilket indlagte Skrivelse
fra Amtstue viser, udgjøre over 30 Familier, der betydeligt have
forøget Sognets Børneantal, og nærmest fremkaldt Oprettelsen af den
nye Fjellerup Skole. Vel vide vi, at man beraaber sig paa, at Hoved-
gaarden i ældre Tider ikke have deeltaget i den Græsning, af hvis
(90) aarlig Jord blev udlagt til Skolen; men saa afbenyttede den eiheller
Skolen i den Tid, og var ikke de øvrige Sognebeboere til nogensomhelst
Byrde; nu da dens Beboere benytte Skolen, have endog tildeels foraar-
saget, at en nye Skole er bleven oprettet, og endda at ville udlede
samme Frihed og Privilegium som da den ikke benyttede den, indsee
vi ingen Grund at være til.

20/11 38

Af en Indrykkelse i den Hemp. Avis, N^o 199, 1838, af Kalkar, seer man at der i den "Frisindede" N^o 85 er skeet Angreb paa Biskop Mynster. Kalkar regner ham olandt Tidens store Mænd, beklager at vi drage det Store og Ualmindelige ned i Hverdagslivet, paastaaer at den off. Moral er en væsentlige Deel af Nationaltaknemligheden m.v. Biskoppen skal være beskyldt for, at det er ham langt mere om at gjøre, at udfinde hvad, der er hans allernaadigste Konges Villie, end den Stands Tarv, han repræsenterer. K. opfordrer Forf. i den Frisinde til at fremkomme med de Facta, hvorpaa hans Beskyldninger ere grundede m.m. Men naar de Store og Begavede blive Møtens istedet for Guds Reskaber, bruger deres Evner til Skade for det Almindelige istedetfor til dets Gavn, og saaledes vorder Modstandere af det Gode istedetfor til dets Fremhjælper, da er det sand Fortjeneste at blotte dem, og komme det Undertrykte tilhjælp mod Undertrykkerne.

(23/11 38)

Søndagen den 18 Novem^b blev et Andragende indgivet til Skoledirectionen om at Billesbøllerne maatte tilpligtes, at deeltage i Græspengenes Udredelse til Fjelsted Bye. Hine formene sig fritagne herfor, saasom de beboe Hovedgaardstaxt.

Samme Dag hændedes den Malleur her i Kirken at alle de antegnede Communicanter maatte gaae hjem igjen uden Altergang, eftersom vi havde kun 50 Brød, og der var 130 tegnet; Madame Junge havde forglemt at lade Abelatterne kjøbe. Om Aftenen vare Moder og Marius i Præstegd, hvor man yttrede at jeg skulde have Deel i Forglemmelsen; men hvorvel jeg ikke havde sendt dem Antallet paa Communicanterne, saa er det dog dem dernede, som holder Kirken med Viin og Brød.

(92) - 26/11 38 -

Idag den 26 Novem^b 1838 indfandt endelig den nye Præst, Hr Pastor Galthen sig, ledsaget af Hr. Forplagter Hvied paa Erholm; de vare kjørende, kom fra Præstedg., og var som sa st indenfor. Præsten er en lille tyk Mand, ingenlunde dannet til at imponere, vistnok ei heller meget kraftig, enten i Henseende til Sjæl eller Legemet, dog nok vedholdende i hvad han faaer i sinde; men det forstaaer sig, dette anføres egentlig for at prøve om jeg strax ved 3's Samtale kunde dømme noget Ret om han. Hvied havde jeg meget gode Tanker om førend jeg saae ham, og disse bleve ikke forandrede ved at tale med ham, og see ham. Præstens Dragt vidnede ikke om Velhavenhed, ei heller hans Ord; men det er rettest at afbryde, for ikke at feile i Bedømmelsen af denne Mand, hvormed jeg faaer saameget at gjøre, komme i saamange og nære Forbindelser. Gud give ham deri Kraft, Forstand,

og Viisdom, som hans Kald fordrer, og Held og Velsignelse til at
(93) hæve og bortrydde de Hindringer, der ligge Folkeoplysningen i Veien
heri Sognet. Meget vente paa hans Virksomhed! -

29/11 38

Et Brev af 21 dennes fra J.C. erholdt jeg med N.A. den 27^{de}, længe
havde jeg ventet paa det førend det kom. J. klager vel egentlig ikke,
siger endog han har det godt, men ikke destomindre omtaler han endnu
sin Utilfredshed, bliver mindre fornøiet med Menneskene, og er kjed
af Byen. I Anledning heraf, har jeg skrevet et langt Brev til ham,
hvori jeg efter ringe Evne opmuntrer ham, og har sagt ham reent
ud, at hans Utilfredshed kommer af Nærings sorg.

1/12 38

Idag afsendtes et Brev til Jacob i Khvn, angaaende Adskilligt her
hjemme fra, saasom om den nye Præst, Marius, m.v. samt Svar paa det
med N.A. erholdte Brev. Ligeledes skrev M. Lidt i Omslaget om sig
selv. I disse Dage har denne givet P.O. sin Løn for 1 Aar i den
nye Skole, eller 100 Rld.

(94) 3/12 38

Idag reiste P.O. til Middelf. for at modtage det 100 Rld. som M.
forstrækker ham med, hos S. Rammesson, og derfra at reise over til
Harslöv for at faae nogle Vahrer at handle med. Gud veed nu hvorledes
det skal lykkes, bliver der noget Held derved, er det vistnok mere
at tilskrive Lykken end Forstanden? Men Gud hjælpe ham, afvende det
fra ham, som kan fordærve Foretagendet, og forskaane os fra den
Sorg som dermed er forbundet! -

I Stænderne i Roeskilde hersker i denne Samling en mindre god Aand
end forige Gang, flere Medlemmer have gjort sig skyldig i Personlig-
heder og andre Smaaheder, der vise at de mindre føle for deres Kald,
og nære mindre Interesse for Folkets Anliggender end i forige Sam-
ling. Ja de synes endog at drive et uværdigt Gjækkerie med Adskil-
(95) ligt henhørende til Formen, og man savner den Alvorlighed som man
forige Gang med Glæde sporede endog ved de ubetydelige Foretagender.
Saaledes har Scavenius efter Dags Avisen forlangt endeel Ubetydelig-
hed afstemme ved Kugler, for derved at tilkjendegive, at man kan
bruge denne Maade efter Forgødtbefindende, her endog ligesom til
Moro, at stemme paa, og med det Samme vise Using at man ikke reflec-
tere paa hans Bemærkning herimod. - Vistnok ere flere dygtige Mænd
udeblevne i dette Møde af dem, som vare tilstede forige Gang, men
deres Afløsere vare dog ikke daarlige, og herfra kunne den sporede
Dadlen neppe være? Men vist er det, at Ingen tager stor Deel i det
Passerede, ja man mener at Institution efter den Samling vil døe,

uden at Nogen vil fælde Taarer ved Graven. -

Iaftes den 5 November 38 var jeg nede hos Altonakonen i Anledning hendes Pengeaffaire, ved hvilken Leilighed hun gav mig 5 Rld. - Gildebros-Mølle er nu solgt til en Told- og Consumtionsbetjent Hering for 10,700 Rld.

- (96) Ole Bull, en Nordmand og stor Musicus, har i disse Dage været i Odense, for at give en Concert; til første Bestemmelse mødte han ikke, han skulde være bleven syg, men nu har han igjen anmeldt sig til den 5 Decemb^r 1838. En Pamphlet er udkommet i Khvn om ham og hans Spiil, ligeledes er han angrebet i den Højs. Avis. Angriberne yttre, at Virtuosen ingen stor Færdighed besidder, indlader sig derfor ei heller med andre Konstfæller, men producerer sine egne Compositioner, dem han nu har gennemspilt i det Uendelig.

- 5/12 38 -

- Idag gjorde den nye Præst sig skyldig i den første Forsømmelse, idet han reiste til Erholm, medens skulde have været til Harrendrup for at kaste Jord paa et Liig. Følget opholdt sig i lang Tid paa Kirkegaarden førend det sendte Bud efter ham, men endelig resolve-rede det sig hertil, og fik da det var mørkt, Beskeed han var ikke (97) hjemme. Formodentligt fortryder han derpaa, og det var slømt nok. -

I den senere Tid er der skrevet meget om Hoveriets Afskaffelse, og mange Petitioner ere i Anledning heraf indgivne til Stænderne. Man kan ikke nægte at Hoveriet er et stort Onde, som hviler paa Bondestanden, en Statsulykke, som staaer Folkevellet iveien, og nedtrykker Agerbruger. At see det Slæb med Heste og Folk, som Hoveriet kræver, især i Efteraaret med Gjødning og Pløining, med Skovning og Korn, med Dammes Rydning m.v. er et elendigt Syn, som ingen ædel Mand kan see uden Bedrøvelse, og Hoveriet bliver desaarsag altid en Præstation, som er lige saa uværdigt at yde, som at modtage. Thi, ihvad Navn man end giver det, og hvormeget man end tager det i Forsvar, som nu Tilfældet er med de nye Aristokrater, saa seer man dog ikke Andet, end Herrer og Trælle, Despotisme og Nedkuelse, i Hoveriet, og hver sand Ven af Konge og Fædreland maa ønske det afskaffet. Dette saameget desto ivrigere

(98)

8/12 38

Nu vor Tak vor Kjærlighed
Gaae med ham de sidste Fjed,
Tjener! gik ind til din Gud
Løst fra Verdens Trængsel ud.

Endt er Prøvens svare Strid,
Naaden møder hisset blid
Livets Gaader løst du har,
Sandheds-Solen skinner klar.

I din Herres Glæde hvil!
Og forklaret til os smil!
Hustru, Børn og Menighed,
See Dig hist i Evighed!

Disse Stropher høre til samme Hr. Past. Elieser Gads Jordefærd, som er omtalt paa sidste Blad, hvorpaa de ikke kunne rummes, og de ere tagne af den Hemp. Avis af 4 Decemb. 1838, N^o 209, tilligemed hine.

(99)

Julesang

-12/12 38-

Mell. Vort Dagværk er tilende, etc.

Vor Julefest er kommen,
Og vi er atter sammen,
:Med hverandre froe;;
Men skal en Fest vi holle
Da maae vi faa en Bolle;
:Heri I mig kan troel:

Vi skride frem i Tiden
Det mange Aar er siden
:Vi først var samlet saa:
Saa mangen Sorg vi fristet,
+ Saa Meget den blev rystet
:Men dog vort Venskab staae:

Det da vort Forsæt være,
At holde det i Ære,
:Til Livets Maal vi naae:
Vi tænke det med Glæde,
Stærk var vort Venskabskjæde,
:Gud seent den briste maae:

+ Saa mange Ting er rystet

Herpaa det sig vel sømme,
Den første Skaal at tømme,
:ud til den haarde Bund;;
Thi Juul foruden Drikke,
Den Venner duer ikke,
:Min Tale har dog Grund?:

Vor Glædes munttre Flamme
Opblusset i det Samme,
:Vi treen i dette Huus:
Han da en Dosmer være,
Som ei vil Julen ære,
:Og drikke sig en Ruus:

Vi Tiderne har pløiet,
Mangen Sorrig døiet,
:Meget falde smaae:
Vi hjælp hinanden bære,
Hvad ei kan andet være,
Gid altid saa vi maae.

(100)

14/12 38

Igaar den 13 Decemb^r var jeg til Forligelseskommisionen med Erich Hansens Enke i Harr. Sagen angik 800 Rld, som hun skylder til Jacob Olesens og Ole Hansens Enker heri Byen, for hvilken Sidste jeg er Laugsværge. Sagen blev henviist til Lands Lov og Ret. Vi bleve meget opholdte ved en Sag, som Kjøbm. Hansen havde med 14 af dem, som handle med ham. En anden Sag om nogle Grævler, som nogle havde dræbt paa Grevskabets Jagt, sinkede os ogsaa. I selve Sagen vare Commissairerne forekomne og flinke; kun havde jeg det med Sønnerne at de viiste mig tilbage een Gang jeg vilde gaae ind. -

- 15/12 38 -

Idag læses i N^o 213 af Hemp. Avis 1838 nogle Inserater af Dhr. Abrahamsen, Ortved og Pauludan Møller i Anledning af C. Hansens Sendebrev til Biskop Faber; samt 3 Smaastykker, der have Hensyn til det Samme, i N^o 212.

I
Mageløs Barbeerstue.

"Herved anbefales vor Barbeerstue, der vel kan kaldes mageløs, da
(101) "Folk her barberes iraværende uden at uleilige sig hid. De besørges
"perfra indsæbede med rødsort Sæbe, og derpaa behørig raserede, Alt
"nolens valens, gratis og med Fornøielse.

A & O

II
Mageløs Barbeer.

"Formodelst ulykkelige Omstændigheder er jeg kommen saaledes til-
"bage, at jeg deels for allerede skeet Forudbetaling, deels for end
"yderligere contant Betaling er beredvillig til at barbere alle
"Dem, som fra bemeldte Barbeerstue besørges indsæbede. Jeg bruger
"ikke Kniv efterdi Naturen har begavet mig med en saa skarp Tunge,
"at jeg tager Hud, Næse og Øren af Næsten paa mit eget Navn og An-
"svar. God Søgning ønskes, den største Tausned loves".

Diatriben

III
Satirisk Gabestok

"Dens Jern bliver herved oplukket et med det Løfte, at deri skal blive
"Indsluttet hver Usling og hver Pusling, som kaste vort gode Rendesteens
"Skarn paa Næsten. Hvert vittigt Hoved indbydes og opfordres herved
(102) "til at forene sig med os til at fulbyrde denne satiriske, nu høist
"nødvendige Politiforening".

"Det satiriske Politikammer".

Noget elendigt overtroisk Tøj findes i nogle faa Blade om den saa
kaldt kloge svenske Pige: Anne Jøns Datter i Skaane, hvilke L.
Møller har bragt hjem fra Odense. I hvor grovt Overtroen udtales,
og hvor smagløst det Hele end er, saa er der ingen Tvivl om, at
mange ville troe det, og Uvidenhed faaer derved Næring og Medhold.
Bemeldte kloge Pige er nu kommet til Thorseng, forskrevet dertil af
Øens Eier, Baron Juul, som har en tunghørig Datter, hvem hun skal
skaffe Hørelsens Sandhed igien. Hun helbreder alle ved Manipulationer,
eller Hænders Paalægelse. I tallose Mængde strømme Fyenboerne over
til hende med deres syge Børn, med Epileptiske og Gigtiske Svag-
heder, hvoraf nogle allerede skal være hjulpede. Man vil deri ikke
see noget Overordentligt, eller Mirakel, men en Virkning af Elec-
triciteten og den dyriske Magnetisme. Hun skal undertiden, men skjult,
holde Gigtstaal i Haanden, hvormed hun stryger. Isaa Falu havde
Fornuften mindre med hendes Foretagende eller Cuer. -

Vor Julefest er kommen
Vi ere Alle sammen,
I det gamle Lag::
Vi ville Festen ære,
Og Alle glade være,
Paa denne festlig Dag::

Vi Aarene har pløiet,
Vi mange Ting har døiet,
Og Venner os forlød::
Men Haand i Haand vi vandred
Vort Sind vi ei forandred,
Og fast vort Venskab stod::

Selv skred vi frem i Tiuen,
Det mange Aar er siden,
Vi først var samlet saa::
Saa mangt et Baand er bristet

Saa Meget det er rystet,
Og vi det falde saae::

Derfor det sig vel somme,
At vi et Glas udtømme,
For vor gamle Pagt::
Vi troe hinanden følge,
Henover Tidens Bølge,
Til Livets sidste Act::

Haand i Haand vi følge
hen over Tidens Bølge
I Sorrig som i Fryd::
Og Venskabs Dyd vi dyrke
Vort Venskabs Baand vi styrke,
Og Boe i Venskabs Lye

- (104) C.H.Hansens første Part af et Sende-brev til Bi- Faber læser jeg i disse Dage 19-20/12 58, finder dette vel skrevet, irriterende, tirrende, og dog koldt og tørt. Men det er tillige min Mening, at hverken Biskopp eller Pauludan M. burde have taget nogen Notits af dette Skrift, og det vilde da snart have nedsjunket i Letne. Der forekommer i det, Side 20, hvormed Skolelærerne kunne være tilfredse: "Hvis nu saadan Mand fremdeles skulde ville ville demonstrere for os, at det er Gjestligheden (alene?), der har udbredt Sandheds Lyset, at det er den der har skabt Oplysningen hos os, hvorved Hierachiet blev tilintetgjort i dets innerste Rod og Spire (der er dog nok en god Deal tilbage mener jeg), og derved gjort det muligt, at Regeringen kunde optage selve Bondestanden blandt de Raadgivendes Tal, saa maatte jeg undskyldes naar jeg som

10^d Spørgsmaal beder Dem, Hr. Dr. Faber, at forklare, hvorledes Gjestligheden gjorde Alt Dette? Jeg har altid troet at den hæderlige Skolelærerstand som Arbeidsmænd, og det kongelige danske Cancelli,

- (105) Styrer, vare Hovedmidlerne til Bondens Uuerviisning og Oplysning".

22/12 58

Hemp. Aviss N^o 216, 16/12 58: "Sagen betræffende Udkast til en Placat ang. Forbeuring i Skolelærernes Kaar i Danmark (her indstillede Forsamlingen): 1) at Degnejorderne ei bortsælges fra Emøderne, men overlades vedkommende Skolelærer til Brug mod en moderat Afgift, enten til Amtets Skolelærer-Hjælpekasse, eller til Sognets Skolekasse; 2) at i de Skoleplaner, hvilke herefter indsendes til Approbation, skulle alle Legater, der maatte være skjænkede til Skolelærere, uden at Giveren har bestemt, at de skulde adrages i de dem ellers tilkommende Lønninger udtrykkelig tillægges de respective Districters

Lærere, som et extraordinairt Tillæg, og altsaa ikke tjene til at forminske Communens Biorag; 5) at, dersom det ikke maatte behage Hans Majestæt at befrie Skollærerne i Almindelighed fra de Afgifter, der nu svares til de lærde Skoler, denne Befrielse dog maatte finde Sted for de Districter i Landet, hvis Afgifter hidtil ere bievne ydede til de trenoe ved H. Majestæts Resolution nu nedlagte Skoler i Helsingør, Nyborg og Naskou.

(106) Glosiunde og Græshauge Sognekaars Inutægter:

	Hvede	43	5/8	Tdr.
	Byg	52	1/2	Tdr.
Tiende	Erter	22	1/4	Tdr.
	Havre	56	-	Tdr.

164 5/8

	Hvede	3	5/8	Tdr.	
	Rug	3	5/8	-	21 1/2
Refussion	Byg	11	5/8	-	15
	Havre	3	5/8	-	
					201 Tdr Korn i Tiende.

I Penge - - 178 Rld 4 7/8
 16 Læs Brænue
 Smaaræsel 15 Tdr. Rug
 Off. Acciaents. 120 Rld

I Enkemption svares 65 Rld 3 7/8 Sølvs
 I Afdrag - 60 - - -

Det synes neral, som om Fordelte ville blive smaae, for Past. Galthen, der har forlaet disse Inutægter for at tage til disse Sogne.

23/12 58

Den 23 Decem^{br} 1858, eller 4 Søndag i Advent, blev Hr. Past. Galthen inasat til Sognepræst for disse Menigheder af Provsten, Hr. Consistorialraad Seidelin i Dreslette. denne holdt en ret god Tale i Choret ved denne Leilighed, men roste dog nok Præsteembedet vel

(107) meget? Ligeledes roste han den aig. Præst Junge, kaldte ham endnu en Hædersmand, og elskelig; samme skete med den inasat Præst, hvem han kaldte from, og sagtmødig, ja omtalte ham endog som den virksom og savnede, der hvor han drog fra. m.m. - Nogen Inconsequentse fandt jeg ogsaa deri, at han ivrig bestræber sig for at vise Præsteembedets Vigtighed og Gavnighed, og udeclamerer dette indtil Overdrivelse og Spidsindighed, og dernes Lovpriser Ydmyghed og Beskedenhed som de aller øverste Betingelser for Præstens Formode. Vel er det sandt, den som administrer saa Overordentligt, som Præsteembedet, kunne benøve at mindes i ommeldte Henseende, saasom det kunne synes han var stærk iristet til de omtalte Lyder, og saaledes er det formodentligt Provsten mener det, men alligevel forekommer det inconsequent, da han ikke havde nødig at drive saameget paa dets Roes. Især udhævede han, og specificerede, at Præsten maa følge Msket hele Livet igjennem, strax i Barndommen øse det hellige Vand paa dets

Hoved, paasee det bliver vel underviist i Ungdommen samler det om
(108) Alteret for at udtale det Naadens synlige Tegn, staae ved dets syge
Leie, og indvie det igien til Støv og Jord, samt bede for det, end-
og efter dets Død. Unægteligt er alt Anførte sandt, paa denne Maade
følger Præsten msket, nar med det de omtalte Berørelser, og midlerne
til det Aandeliges Bevarelse og Erindring ere overgivet til ham;
men der er nogen Tvang heri, Msket skal lade sig danne, og salig-
gjøre netop paa den Maade Gjestligneden vil, efter et Ritual, og
den indre Frihed gaaer derved tabt.

Siden prædikede Præsten om Ydmyghed, hvortil Johannes Svar, paa
Jødernes forelagte Spørgsmaale, om: "Hvo han var" gav god Anledning.
Meget lovede hans Prædiken ikke; især naar man seer henpaa, den
store Opfordring til at præstere det bedste han formaaede, for Ex.
hans første Optræden, Præstens Nærværelse, m.v. - Om Eftermiddagen
var der Tractement i Præstegd., hvor Krag var tilstedde som Mdm.
Værge, Ascanius og Brandt som Assessorer i Provsteretten, der skulde
bestemme Enkepension, Provsten og Past. Gaithen. Men jeg var ikke
med derude, thi da havde der gaaet mere med.

(109)

Dannebrogen

Vift stolt paa Odans Bølge
Blodrøde Dannebrog.
Din Glans ei Nat skal dølge,
Ei Lynet dig nedslog.
Du over Helte svæved,
Som sank i Dødens Favn,
Dit lyse Kors har hævet,
Til Himlen Danmarks Navn.

Fra Himlen er Du faldet
Du Danmarks Heiligdom,
Did nar Du Kjæmper kaldet,
Som Verden leder om.
Saalænge Rygtet svinger
Sig over Land og Sø,
Mens Jordens Harper klinge
Skal ei Din Roes uddøe.

Suus høit i Kampens Bulder,
Din Juul, din Kjæmpe bold;
Naar Tordner om Dig vulder
Du synges Tordenskjold.
Og flyver du mod Himlen
I stolte Luers Favn,
Da nævn for Stjernevimlen
Din høie Hvitfelds Navn.

Hvergang en Stjerne funkler,
En Heit du nævne kan,
Men Ingen, som fordunkler,
Din store Christian.
Paa Lysets Kyst han stander,
I Seiers Klædebon.
Hvergang en Kjæmpe langoer
Hos Rud og Absalon.

(110)

Med Palmen Christian vinker,
 Naar Dannebrog han seer,
 Hvis hvide Kors som blinker,
 I Kampens Flammeskjær,
 Vift høit for alle Vinde,
 Kald Dine Sønner frem,
 Mens Havets Bølger rinne,
 Din Glands omstråler dem.

(111)

Vai stolt ved Danmarks Strande
 Vai stolt ved indisk Kyst.
 Og ved Barbarer Lande,
 lyt nøit til Bølgens Røst,
 Den toner om din Hæder,
 Og dine Sønner Priis,
 Og Heitene det glæuer
 I deres Paradis.

See dem, du nar tilbage,
 De blusse ved dit Navn,
 Vil for din Hæder drage
 Med Lyst i Dødens Favn,
 Uplettet skal du svinge,
 Dig over Verdens Sø
 Til Nordens Harper-klinge (springe)
 Og Danmark. Hjerter døe. -

Ingemann.

(112)

Vor Tid den aldrig hviler,
 Ustanusede den iler,
 Med Maalet jevnt og snart::
 vi i de stille Strømme,
 Med hverandre svømme,
 og merke ei vor Fart::

Igen er Julen kommen,
 Og kaldet har tilsammen,
 Et gammelt Vennelag::
 Som Rosenbaand omvinder -
 Og Venskabs lyse Minuer

‡ Dag for Dag:: ‡ (det bygger) foreges

Mens stærke Baand de bryste,
 de faste Grund ryste,
 Og Intet nolder Stanu::
 Vi nøe den sande Glæde,
 Stærk var vor Venneskjæde,
 Den Tiuen troose kan::

Derfor det sig nok sømme,
 Idag en Skaal at tømme,
 For denne gl. Pagt::

Gid naar vi niisset lande
 Paa hine bedre Strande
 Endnu den staae ved Magt.

(113)

Venneskabssang

Mell. Vort Dagværk er tilende, etc.

Paa Tidens stille Strømme,
 Vil med hverandre svømme
 I Livets lette Baad::
 Den svævet let som Fuglen
 Indhentet nastig Julen,
 Hvis Grund vi stande paa::

Tilbage langt i Tiden,
Aarsnese er det siden,
Vi først var samlet her::
Og kjære Venskabs Minder,
Os til nverandre tænder,
Og gave Livet Værd::

Mens stærke Baand de bryste,
Mens faste Grunde ryste,
Og Alt bygt paa Sand::
Stærk var den Vennekjæde,
Hvis Led er her tilstede
Den holot i Tiden Stand::

Derfor det sig nok somme
Idag en Skaal at tømme
For saadan sjælen Pagt::
Gid naar vi nisset lande,
Paa mine bedre Strande,
Ennu den staa ved Magt::

(114)

29/1 39

Igaar den 28, eller Kongens Geburtsdag, var Præsten her i Skolen for at tale med mig om en Affaire, som fandt Sted i Kirken i Søndags mellem os, den bestod nemlig deri, at han læste ikke som der stod i Bogen og kom til at vrøvle i Tillysningen. Jeg hjalp ham lidt tiirette, hvilket han maaskee tog fortrydeligt op, saasom nogle af Præstefamilien hørte ham første Gang, hvisaarsag han nær havde kastet mig Tillysningsbogen i Ansigtet. Jeg blev taus og mugen efter Tjenesten, svarede intet, og var tilbagenolden. Han gjorde adskil. Forsøg paa at bringe mig i Lave igjen, men jeg havde mine Gr. for ikke saa strax at lade mig bringe i det Gamle Lune. Som sagt, Dagen efter, eller igaar, kom han herop og forlangte nærmere Forklaring, og saa sagde jeg ham det ligeud, hvorpaa vi kom i det gl. Fornold. - Men ved denne Leilighed blev han bludende i Skolen, medens jeg tog imod

(115) Skolekorn, og havde taget nærværende Bog frem, samt sat sig til at læse i den. Eineller lod han sig forstyrre heri da jeg kom nerrind. Om han har læst noget af, hvad jeg har skrevet om ham selv, ved jeg ikke; men jeg rev ham strax Bogen ud af Hænderne. Han var imod at læse, hvad jeg havde skrevet om Past. K. Tale over ov H. Larsen. Han trøstede mig med, at han ikke skulde fortælle det for Krag.

30/1 39

I denne Tid har jeg havt en stor Uleilighed med Fattigregnskabet. Krag aflægger det, saasom han er i denne Henseende constitueret i Vacance. Til Regnskabets Forvirrelse hører, at der findes et Overskud i Kassen, og en Kasseangel efter Papirene. K har nu forfattet Regnskabet, og sendt det herover til Præsten for at underskrives af Forstanderne; disse ville ikke underskrive det i Begyndelsen, men bekvemmede sig, endelig i Aftes. K har ikke medtaget de 182-3-10 som Regnskabet for 1837 havde til Deficit.

Endeel Skibbrudne greve omkring i Rumsø paa et Vrag, alle Zieblikke udsatte for at opsluges af de fraadende Bølger. Ved saaledes idelig at være i Uvisshed om Livet, Dødsstunden eller rettere Dødssecunden, bleve de tilsidst saa ildegyldige, resigneret og fattede, at de skuede rolig paa det bræsende og stormende Hav, og saae med Foragt ned i det Element der ikke kunde skade mere, end udslukke en Flamme, hvorpaa de ingen Priis satte. Nogle af dem paastode rigtignok at de vare de meest reducerede, de meest elændige Væsener i Naturen; Andre derimod at de stode høit, høiere end alle Andre, og vare netop nu hævet over alle mortal Beingo, og Jorden og Tiden kunne de netop nu foragte paa deres nærværende Standpunkt. Under disse Betragtninger øiner de et Redningsmiddel, man faaer en Ø at see, der nylig var opskudt af Havet, hvor ellers aldrig havde været Land, og den tændte

(117) Haabets mægtige Flamme paany i deres resignerede og mørke Sjæle.

Alle strække Hænderne ud mod den opdagede Ø, alle raabe og skrige som med een Mund, de saae sig allerede frelste i Tankerne, og overveiede hvorledes de ville takke Øens Indbyggere for deres Livs Redning. Da de nu mærkede, at den nye opskudte Ø var beboet af Mennesker, at disse udsatte Baade, bare Aarer ned i dem, beraadslaede og føiede Anstalter, saa troede sig virkelige frelste, og priste Gud deres ædle Redningsmænd. men ak, at irelse var ikke efter alle Øboernes Kægbog, de mente at herved bleve der Flere paa Landet, de Frelste kunne faae i sinde at nedsætte sig mellem dem, regne sig ligesaa gode som Øboerne selv, deres Authoriteter og maaskee endog i Tiden fordunkle dem. Derfor skiltes de ad, trak Baadene paa Land, og bare de tillagte Aarer hjem. De Skibbrudne vilde ikke troe, at der kunde existere saadanne Væsener, som disse Øboer, at der ikke blot ville nægte dem Hjelp, saa at de maatte lade sig opsluge af Bølgerne; men endog som vare

(118) haarde nok til at ville vække Livshaabet hos dem, uden at opfylde samme. -

I disse Dage har jeg læst endeel af Forhandlingerne om Skolelærernes Kaars Forbedring, saaledes som samme have været førte i Nørrejylland i Sommeren 1858, og findes indrykkede i Tidsskr. f. Almueskolevæsenet 4 H, 1858, fra Side 376 til 404. De Straaler af Glæde og Haab, som begge de foregaaende Stænderforsamlinger ved deres yttrede Deeltagelse og Erkjendelse, samt ved Agtelse for Refærdighed og Billighed, indledte i Skolelærernes forknytte og mørke Sind, have bemeldte Forsamling udslukte og tilintetgjort. Pluraliteten af de Debuterede have her viist deres Sindelag mod Skolelærerne, og forsaavidt disse ikke kunne adskilles fra Folkeoplysningen tillige imod denne. Den Deel af Almuen, som skjønner sig eget Vel, og har erkjendt, at Mennesket uden

- Oplysning er i Nutiden en Nullitet, vil ogsaa kunne bedømme, hvad den
- (119) har at vente, og at disse Herrer, som enten endnu ikke have opfattet deres Opgave, eller ret veiet Midlerne til dens Løsning, eller de endnu mere yndue Umyndighed end Emancipation. Man finder i hele Indstillingen ikke eet Ord, der vidner om Velvillie mod Skolelærerne, hvorefter man kunde slutte, at Committeeen havde til Øiemed, at ville forbedre disse Mænds Kaar; men derimod en Bekræftelse efter at afknipe og gjøre den hele intenderede Forbedring uvis og vaklende. Saaledes er Udkastet til den kongl. Plc. §1 tydelig, og angiver at Skolel. skulle have deres Jordlod fri for Skatter, m.v. overensstemmende med de forige Stænders Indstill.; men Committ., Biskop Øllegaard, Provst Haug, Ole Kirk, m.f. bestræber sig at af Magt at undergrave denne §, og vil have tilføjet, hvor der ikke er mere end den anordne Jordlod, hvilken Betingelse er et reent Product af Uvillie og Fjendskab, eftersom det ingenlunde er motiveret ved Communes Uformuenhed, ifald man vilde lade det gjælde, at der gaves saa forarmede ved Skatter og Tien-
- (120) der saaledes reducerede Sogne, at de ikke formaaede at give deres Børns Lærer hvad Ret og billigt var. Saafermt Committeeen vilde fortjene Prædicatet - "upartisk" - hvilket den dog maatte have givet sig Udseende af, om den vilde have bevaret sin Betydning og Værdighed, saa burde den i det allermindste bestræbt sig ligesaameget for, at de Skl. der havde forliedt, erhølede hvad dem fattedes, som den bestræbte sig for, at derder havde formæget, led Afdrag, og kom af dermed; men det har den intetsteds gjort, megetmere har den kun haft Sans og Opmærksomhed for det Sidste, nemlig Fradrag og Afknipeelse, og aldrig for det Første. Ligesaavel som den indstillede de Skolelærere, der havde rigelig Jord til derfor at være undtagne, for Skattefriheden, eller ligesom den vil, at disse selv skulde udråde Skatterne ligesom hidtil, saa burde den ogsaa have indstillet de Lærere, som havde forliedt Jord, og deres Antal er stort, til at nyde Erstatning herfor, men som sagt, det har den ikke gjort. Var Committen sammen-
- (121) traadt i det Øiemed, at udpege og vise, hvad der kunde fradrages Skolerne, uden at gaae for meget under Normallønnen, da havde den mesterlig opfyldt sit Hverv og sin Bestemmelse, og lagt en Nidkjærhed for Dagen, som burde påskjønnos; men nu havde den ærede Committee lige det modsatte Øiemed, den var sammentraadt for at forbedre Skolelærernes Kaar, det kongl. Udkast og de forige Stænder havde antydet den sin Virksomhed, men ikke destominere optræder den i en lige modsat Retning, higer efter at skade Skolelærerne istedetfor at gavne dem.

Ellers er det forunderligt at høre, hvorledes Skolelærernes Jordlod bliver bedømt. Nogle ansee det fast for en Lovovertrædelse at de vove at dyrke den, saasom den kun er dem overladt til Græsning, et Vederlag for den Græsningsret, som Skolelærerne havde i Byerne i gl. Dage. Andre derimod synes de dyrke ikke Løden godt nok, men

vedbliver i den gl. Slenurian, uden at give noget lærerigt eksempel for Sognets eller Skoledistrictets Beboere. Hine skjønne ikke idet-
 (122) minste ignorere de mere Skjønsmhed, som om 6 Tønu. Rug og 10 Tønu. Byg ere tilstrækkeligt Huusnoldningskorn næste Aaret igjennem, Skolelæreren's Familie være stor eller liden, bestaae af Faa eller af Mange. Enhver der blot vil gjøre sig Uvillighed at uaregne, hvaa et Fattiglem aarligt behøver af Korn til sin Underholdning, vil snart vorde overtydet om, hvorledes det i denne Henseende staaer til med Skolelæreren, og med hvaa Haand hans Underholdning er ham tilmaalt. Siden Skolel. ikke maa have mere eller bedre, end Fattigforsørgelse, og alle Forsøg til hans Kaars Forbedring blive frugtesløse, saa burde man uaregne, hvaa Indtægter man vilde faae i Fornold dertil, f. Ex. 1 Tønu. Rugmel, 1 1/2 Skp Byg < Skp Erter, 8 ¹⁰ Smør, 1 1/2 ¹⁰ Flæsk, hvilket da udgjorte for en Familie af 8 Personer, 8 Tdr. Rugmel 1 1/2 Tdr Byg < Tdr Erter, 4 ¹⁰ Smør, 1 1/2 ¹⁰ Flæsk. -

(123)

25/1 39

Hvorvel jeg er fremmet her paa Stedet, og kjender desaaarsag ikke Poul Skræders og Kirstens Larsdatters Forlovelse, saa har jeg dog erfaret saameget derom i Almindelighed, at jeg indseer og skjønner, det ikke er dette Pastorats Fattigcommission, som er Skyld i deres ukloge Foretagende. Meget mere har denne ved alle Midler, som stode i dens Magt søgt at nihøre dette, først ved at nægte ham at indlade sig i Ægteskab, førend han havde refunderet sin erholdte Fattighjælp, og siden ved at klage til Stiftet, da Mænd fra Deres Velærverdigheds Sogne indblande sig i Sagen, laante ham Penge hertil, og derved om ikke Nemesis vältede ommelede svangre Fruentimmers og Barns fremtidige Forsørgelse fra sig selv og over paa disse haardt medtagne Sogne. Alle Viderværdigheder, Tab og Liuelser, som Kirsten L.d. har døiet og fristet ved Poul Skræder, og hvorfor De med saamegen

(124) Skjel beklager hende, udflyde oprindelig fra denne Indblanding, som fra den første og fornemmeste Kilde. Men som det lader af Deres Velærverdigheds ærede Skrivelse, maae jeg antage, denne Omstændighed er Dem ubekjendt.

Angaaende, hvad De yttre om, at Poul Skræder skulde have erklæret: "at det var ham der forlangte Almissen" da kan man gjerne indrømme denne Berigtigelse, saasom det virkelig er sandt, at det var ham der paa hendes Vegne og under hendes Sygdom anholat om den til hende; men hvad releverer denne Subtilitet? Fattigforstanderne undersøgte hendes Tilstand forinden man gav hende Hjælp, og de have næsten daglig seet til hende siden, eftersom baade hun og Barnet næsten vare forkomne af Utøi, Mangel og Elendighed, Nu vildet blive nødvennoigt at der antages Nogen til at passe hende, ligesom der ogsaa er truffen

Anstalt til, at der bæres hende lidt varm Mad fra Byen. Hvilket jeg herved underretter Dem om, og som D.V. selv kunde have overtydet (125) Dem om. Har Peder Vædele lånt Kirsten Larsd. Penge, og hun igjen har lånt dem til Poul, som har refunderet vor Fattigkasse dem, da skjøntes ikke med hvad Ret bemelte Udlaaner vil kunne fordre dem igjen af bemelte Kasse, og gaae sine egentlige Debitorer forbi, Ellers er dog Principet, at han ikkenar med Andre at kræve end dem, hvortil han har lånt.

A. Jørgensen, Selveiergaardmand i Harrendrup Ellegaard i Vendsherred, tilstaaer nerved og gjør vitterligt Gjeld skyldig at være til Vertshusholder og Boelsmand Hans Christoffersens Børn af Fjeldsted, nemlig M.C. og Mane, denne gift med Peder Nielsen af Dyrebjergstedet i Haarsløv Sogn, den Samme 900 Rld Sedler, skriver ni Hundrede Rigsbankdaler Sedler til lige Deling, eller til hvert især tre Hundrede Rigsbankdaler, dog paa den Betingelse, at denne Kapital fra Creditorernes Side ikke kunne opsiges imedens bemelte deres Fader (126) leve, einheller erlægges der af samme i hans Livstid nogen Renter, men fra hans Død af kan den derimod løskyndiges med et halvt Aars lovlig Opsigelæse, ligesom dens Forrentning fra denne Tid indtræder, eller tager sin Begyndelse med lovlig Rente, eller 4 Procento. Til end ydermere Sikkernhed for skadesløs Betaling af denne Kapital, overeenstemmende med de anførte Vilkaar, med alle i Tilfælde af Søgmaal forarsagde Omkostninger, pantsætter jeg nerved med 1^{ste} Prioritet og Pantrettighed den mig tilnørendes Fjeldsted Kroe med alle dens Bygninger, tilliggenue Jorder, Rettigheder og Frineder, staaende for Hartkorn Ager og Eng 1 Tdr Skp. Fdt Al, saaledes som jeg eier den efter Skjøde af 16^{te} Feb. 1859.

(127)

7/5 59

Undertegnede Enke efter aig. Kirkes. og Skolelærer G. i Harrendrup tillader mig nerved underdanig at bønnaae Den nøie Skoledirection for Baag- og Vendsherred om Den naadig vilde tage min forlænte og trængende Tilstand i Overveielse. Endog imedens min sal. Mand levede vare vi stedse fattige Folk vor Gjeld oversteg altid vore ringe og faa Eiendele, og der blev Concurs i Boet efter ham, Hviisaarsag jeg ved hans Død eiede saa godt som Intet, havde neppe det Nødtørftige af Klæder og Linned, og min Forfatning er hvert Aar siden bleven ringere og ringere. I de første Aar af min Enkestand var jeg endnu rørig, havde Kræfter og kunde arbejde, og derved kom jeg nogenlunde igjennem; men siden disse ere svundne, og jeg ikke formaaer at hjælpe mig selv, da har jeg Mangel og Savn at kjæmpe med tilligemed Aluerdommen og dens Affældigheder. Vel har jeg Værdien

(128) af en 3 Tønder Korn om Aaret, hvilket er den høie Direct. bekjendt; men deraf at uubringe alle Livets Fornødenheder, Brød, Gryn, Smør, Melk, Klæuer, Linned, Lys og Ildebrændsel, er mig ikke muligt, hvorfor jeg irister Livet paa den kummerligste Maade, og mine Udsigter til Fremtiden og den der endnu vankende større Affældighed og Trang - ere mørke.

12/3 59

Vi ere i denne Tid nysøgte af en temlig streng Vinter, som nu har været 14 Dage. Sne er faldet over Alt, ligger jævnt, og Kanerne ereⁱ livligt Brug. Foringen sviner sammen, Mange klager i denne Henseende, og det begynder at see maadeligt ud. -- I disse Dage har jeg læst Prof Thøgers Breve fra England og Skotland i Aaret 1856, en Bog hvorefter jeg meget har længtes, men som dog nu ikke har tilfredsstillet mig. Aarsagen turde været at jeg havde store Forventninger, saavel om Forfatter som hans Emne. Alligevel faaer man store Tanker om Engl. ved Alt hvad man hører derfra.

(129) Hans Beskrivelse af London, dens Skibsfart, Haver, Fængler, Gader, Folkemængde, Døkker, Oplag, Theatre, Panorama, Spadseregange, Dyrehaver, Lyststeder, etc ere interessante, og vidner om at denne By er Jordklodens Hovedstad. Forfatterens Dialog paa Jernbanen fra Liverpool til Manchester er ligesom det Meste af Bogen vittig og velskrevet. I een Time og 10 Minuter kjørte de en Veilængde af 52 engelske Mile eller 8 danske. - Han gjør ellers, som man kan tænke sig, Forskjel paa Jernbaner med og uden Dampmaskiner. Undertiden gaar de under Jorden, undertiden hævede sig fra denne, og fortsættes paa Buer over denne, undertiden henover og paa den. Forsaavidt ere de horizontale, eller med en liden Inclination mod den Siue Vognene ruller imod. Men, hvor Veien stiger og falder ligesom Jordlaget, den er anlagt paa, der behøves Dampmaskinen til at drage bemaalede Vogne mod Bakke. Ellers fik jeg ikke Visning om, hvad jeg disputerede med Jacob om ifjor, enten Skinnerne ligge paa Jorden hele igjennem, hvilket jeg da paastod, eller som han mente undertiden hævede sig fra den, (130) hvilket omtalte Viaducter eller Buer synes at staa faste. Men det turde være afgjort, skjønt det ikke omtales, at hvor der alene er en Jernbane kan Veien føres paa disse Buer, naar Skinnerne kan bære, hvor ellers man betjener sig af Dampmaskinen eller af Heste til vognenes Transport, der ligge de alle vegne paa Jorden, eftersom de ikke under denne Betingelse behøve at være horizontale, da disse udv. Kræfter bringe dem opad Bakke. Dampmaskinen selv har jeg endnu ingen Forestilling om. At Dampen kan udvides ved Ild, og derved tilvejebringes en uhyre Kraft, derom tvivler jeg ikke, den kan endog blive liig Krudets; men at den kan virke uden for Kjeden, uden at fare ud altsammen paa een Gang, det indseer jeg ikke. -

Idag erholat jeg de 2 første N^o af Cand. Raskes Moerskabslæsning for den danske Almue. Jeg synes dog i det Hele ret godt om dem. Stilen er jevn, simpel og passende. Men hverken Indhold eller Fremstilling vidne just om noget Ualminneligt, om nogen riehholdig Kilde, eller over det Middelmaadige stigende Vittighed. Ifald han bryder sig noget om Verbets Plurais, hvilket han vistnok burde, har han en Feil i denne Henseende i det 3^d Ord. Han har: "en udgangne" hvor det burde hedde: "ere udgangne". "Danske" som Adjectiv har han een Gang med stort, en anden Gang med lille. Almue er singl., hvorvidt det er Ret at tiltale den med Eder, saaledes som han har i det andet Ord, veed jeg ikke; jeg synes det var rettere at tiltale dem med Dig. Fortælling om Præsten Hans Madsen af Svannige har man fuldstændigere i Malling, ligesledes den om den overdaadige Ole Bagger i Odense. Saadanne Opkaag og Omgjørelser ville ikke recommandere hans Blad. Eiheller vil det længe holde sig, hvis det ikke mere tiltaler end disse to N^o, hvis det ikke bedre rammer Almuens Smag, og veed at spænde Opmærksomheden. Almuen vil ingenlunde læse det Udtværede og vandede, eiheller har den Taalmodighed til at gennemsøge store Grusbunker for et lille Gulakorns Skyla, dens egen Tale er fyndig og kort. At den eiheller liuer Svulst, Declamationer, og Ordbram, er en Selvfølge; men derimod er en jevn og kraftig Stil den det Behageligste.

(132) 16/3 39.

Idag er det et meget stærkt Sneefog, Gyden mod L. Bech er aluelst tilføjet, og Legepladsen er ovenfuld. Tillige fryser det stærkt, Vinduerne heri Skolen have store Blommer, og Børnene udebleve i Morges. 18/3 var Sneefoget og Stormene ophørt, men Sneen ligger overalt, og Beboerne arbeide heruden for med at kaste den op, kun 9 Børn ere i Skolen. -

I den jyske Stændersamling anførte en Deputeret, Procurator Ostenrelat, i Fornandlingen om Skolelærernes Kaars Forbedring, at der i Jylland gaves saa forarmede Ydere til Skolevæsenet, at de næsten selv maatte betle deres Brød. Dette blev sagt i den Hensigt at modvirke den i Skolelærernes Kaar paatænkte Forbedring. Men enhver Mand, der kender Sagen, seer let, at denne Indvending ikke have ringeste Vægt, eftersom der i alle Communer gives Forarmede, og hvis Saadanne ansættes til Skdebidrag er det en Feil ved Ligningen, men vedkommer ikke Skolelærerne, eller deres Kaars Forbedring. En Anden Deputeret, Landvæsenkommissair Christen, gjorde i samme Hensigt som (133) Ostenrelat, den Bemærkning, at Skolelærernes Indtægter vare relativt forsmaa, men ikke absolut. Man maae ret forunare sig over denne fine

Distinction, over den philosophiske Aand, der boer i denne Herre. Bare Stændersamlingen har fattet den! Naar man kun nyder sine 4 Rlu. daglig, saa mener man andre kunn. friste Livet ved Salt og Kartofler, med Vand og Brød, eller Fattigforsørgelse, thi hans absolute Nøvendigheder kunne ikke betyde Andet. Saaledes ogsaa i Henseende til Ostenfeldts Bemærkning: at Mange yde Bidrag til Skolerne, der ere nærved at bette selv; men denne Trang ikke være ligesaa stor, og Ydelsen ligesaa tung, naar andre Afgifter paalægges for Ex. - Diæter. I 2 Aar havde Skolelærerne indlevet sig i Haabet om deres Kaars Forbedring, at de endelig skulle vederfares Billighed og Ret, og dette Haab havde slaaet faste Rødder i deres Overbeviisning, at op ske disse igjen smerter, efterlader ulægelige Saar, og Følelser mod Ophavsmændene, der aldrig kunne have gode Følger. -

(134)

23/3 39

Skolelærernes Sag fik en ligesaa uventet som sørgelig Retning ved Stændersamlingen i Viborg. I denne Diæt har der yttret sig Symptomer i Institutionen, hvilke ikke sporedes i den Første. Baade en Hierarchisk og aristokratisk Tendents er kommen tilsyne, har udtalt sig, og stræbt at gjøre sig gjeldende i de eksisterende Forhandlinger, især i dem om Skolelærernes Kaars Forbedring. Begge de gjestlige Medlemmer i Ständerforsamlingen vare Deeltagere i Committeeen, og deres Indflydelse er meget kjendelig. Forbedringen er gjort vaklende og tvivlsom, lagt i Gjestlighedens Hænder, og gjort afhængig af Betingelser, der gjøre den suur og besværlig. I første Stændersamling blev det næsten eenstemmig vedtaget, at Skolelærernes Kaar skulle forbedres, at en Arbejder var sin Løn værd, og at Skolelærerlønnen ikke svarede til hvad man fordrede, ei heller til det de præstere. Men disse sande Forudsætninger hvorpaa den første Stændersamling grundede sine Beslut-

(135)

ninger og indgivne Petition, ignorerer den anden, anstiller sig som Intet var passeret, hvortil den havde knytte sin Gjerning i denne Henseende, som intet Forarbejde existerede, og det egentlige Resultat blev, ifald en Commune vil give sin Skolelærer Noget, saa maae den det ikke førend Skoledirectionens, Cancelliets Tilladelse er indhentet. Thi om Skolekommissionen vilde give Læreren noget Mere, d.e. Communen, saa skal den endda have Directionens Samtykke dertil, inden det maa skee. Hvem skulde troe, at dette var nødvendigt, at Communen ikke har lov til at gjøre ved sit, hvad den vil, idetmindste ligesaa vel Lov til at give sin Skolelærer som Anden, den uhindret giver til. Vedkommende behøve ikke andet Beviis for deres Velvillie mod Skolelærerne, end det de have lagt for Dagen i Ständerforsamlingen i Viborg.

24/3 39

Endnu idag den 24 Martii 1839 ligger Sneen overalt, og det er Vinter

i Luften og i Naturen. Igaar og iafte var det Tøiveir, men i Nat har (136) det frossen igjen. Solen skinner af og til igjennem, og Lærkerne quidre saa smaat, Gulspurven synger sin monotone Sang; men Vaaren undertrykkes af Vinteren, der har overhaand. Faarene staae bestandig inde, Foringen sviuder, og jeg giver for Mangel heraf mere end nogen-sinde. I mange Uger har her næsten ingen Børn været i Skolen, i den nye Skole slet ingen, Marius gaaer ikke engang derud. Efter at have frossen betydeligt i Nat, er det dog atter Tøiveir idag den 25^d Martii, eller vor Fruedag. -

26/3 39

Ikke sjeldent hører man, at Skolel. skulle pløie med Kjør, og derved give Sognebeboerne et Exempel paa noget Nyt, saasom det skal være let for ham paa denne Maade, ved et lille Plov og 2 velforede Kjør, at dyrke sin Skolelod. Forfatteren til disse ringe Linier, der selv er Skolel. formener, at om bemeldte Raad endog er ærligt meent, saa (137) lader det sig aldrig practisere, og har strax saameget imod sig, at han ikke tager i Betænkning at fraraade enhver Skolel. at begynde dermed, naar han ikke af Beboerne vil udlees som en Project- og Expiementmager. Hvilke Prædicater hans Embede som Lærer og Opdrager vilde være daarligt tjent med, ligesom man eiheller indseer, hvor det Fourage skulde komme fra, der kunde give ham to saadanne Kjør, at de kunne draage en Plov. De 6 Tønder Rug og 10 Tønder Byg, hvilke han erholder i Skolekorn, saavel som det han avler paa Skoleloden, behøver han høiligen til Huusholdningskorn, og deraf kan Intet undværes til Kjørene; Fouragen han faaer af Beboerne, noget Høe og Rughalm, altid af middelmaadigt Bonitet, skal ikke heller formaae synderligt i denne Henseende, saa Skolel. i Almindelighed skatter sig lykkelig, naar hans Køer om Foraaret kunne reise sig selv, og han ikke maae hjepe dem paa Benene. At ville pløie med dem i saadan Forfatning var latterligt, og røbede lidet Skjønksomhed ihenseende Middel og Hensigt, (138) og var aldeles ugjærligt. Var Skolel. enten ved Arv eller Giftermaal i saadanne Omstændigheder at han kunde afsee noget Korn til at foere Kjøerne med, thi at opnaae saa gunstige Kaar alene med Skoleindtægter er umuligt, og disse hvad Huldet angaaer kunne have de fornødne Kræfter, da vilde ikke destomindre være store Hindringer iveien, thi de fleste stille efter at Kjøerne kunne aklve om Foraaret, eftersom de da malke bedst om Sommeren; men hvorledes vilde en Koe, der løer, kunne trække i Plov, da den i Almindelighed ikke kan gaae uden med stor Besværlighed, er endog blevet til Exempel paa en tung og besværlig Gang, hvorfor man siger om et tungt tykt Mske: "det gaaer som en Løekoe" -

Endnu er der en Hindring i Veien for denne Pløining, som gjør den heelt utilraadelig. Hvor skal Tiden komme fra til samme? Naar Skole-

læreren skal være sine 6 Timer i Skolen og 1 paa Gymnastikpladsen, desuden holde sine Protokoler, skrive Forsømmelseslister og Indberetninger, gaae Præsten tilhaande, være Sognemændene til Tjeneste, passe Kirketjenesten, etc, da indsees hvor Tiden skulde komme fra til at pløie med Køer, passe og fore dem, og holde Plov- og Drættetøiet vedlige.

27/3 39

Cancellie og Herredsfogd Fosh har i sin Bog om Naadensaaret efter den danske Lovgivning, Side 40: "-- især paa Grund af den Udvikling, som findes i Skrivelserne af 17 Septem^b 1814 og 28 Julii 1832 ansees saa godt som antaget. Den første Skrivelse udtrykker sig isaa Henseende saaledes: Udtrykkene i Lovens 2-13-2, at de maae høste det som saaet er, maae forklares i Overeensstemmelse med, hvad der er fastsat i samme Captels 1-3 og 4 Artikel, af hvilke, in specie den første og fjerde Art. det er klart, at Lovgiveren, ved at bestemme Avlingens Deling i Naadensaaret, har høvt Hensyn til Maaden, paa hvilken en Præstegaards Jorder, paa den Tid, Loven blev udgiven, vare inddeelte (140) til Avling, nemlig i 3 Dele, den Ene til Rug eller Efterhøstsæd, den Anden til Byg eller Vaarsæd, og den Tredie til Fællede eller Creaturs Græsning. Da den forige Indeling af Markerne i Rugvang Bygvang og Fællede ikke længere finder Sted efter Udskiftningen, saa maa, naar efter Loven Delingen skal skee, alt det, som er pløiet og saaet, ansees for Rug og Bygmark og det Øvrige for Fællede. Det, som er pløiet og saaet, maa derfor deles i 2 lige Dele, hvoraf den ene bliver Rugmark og den anden Bygmark". Høet, derunder Kløver indbefattet, deles i samme Forhold som Kornet, og Tøringen tilkommer alene Enken, eller Naadensaaret, den som holder Huusholdningen. Cancelliskr 13 Julii 1816

30/3 39

Naten mellem den 28^d og 29 Martii snedte det overmaade, og Langfredag den 29^d kunde Præsten ikke komme fra Fjellerup og herop til Kirken. Idag ligger Sneen overalt, Solen skinner stærk, og Reflectionen virker stærkt paa Øinene. - Endnu den 11 April var det Vinter, og den 18^{de} pløiede jeg først, hvorved Læg- og Stubjerd fællede.

(141)

19/4 39

Ifjor den 18 April saaede jeg Kaalfroe, men endnu idag har jeg ikke saaet. Igaar reiste Jacob igjen til Ørsted, hvor han prædiker i denne Tid for den gl. Consistr. Hvid, og idag sendte jeg første Gang Khvpst. til Præsten, der efter en den 13^d dennes skal læse den for 3 Rld aarlig. Bemeldte Blad har nu faaet en anden Redacteur, Gjødvad er dømt til 2 Aars Censur og 300 Rld. Mulct, Den Nærværende hedder Gruel. G. var en kraftig og ferm Caracteer. Det var efter hans egen Appel han blev dømt,

thi Overretten havde frikjendt ham, blot idømt ham 50 Rld. Mulct og Omkostninger. -

I Khvp. læses i denne Tid et velskrevet Stykke om: 2 Pensioner, en Underconstabels Enke og en Skolelærers. Der er gjort en Sammenligning imellem begge. Hin faaer 25 Rld. denne 11/3 Skp Rug, 4 2/3 Skp Byg (142) in nature og 13 Skp at betale efter Capitelkjøbet. Enken kan ingen anden være end Madm Hansen fra Stausbye, som netop faaer denne elendige Pension, 1/8 af den Afdødes faste Indtægter. Men hvorfor gjorde de det ikke strax, førend Inseratet, førend de nu lige som bleve tvungne dertil? Man seer heraf, hvor lille den Velvillie er, som Mange nære for Skolelærerne og deres Efterladte; hvorledes Ugunst Uvillie, Kulde og Had udtaler sig ved hver Leilighed, hvor den uden at blotte sig formeget, finder Leilighed dertil.

En for alle Skolelærere meget glædeligt Skrivelse fra det kongl. danske Cancellie af 13^{de} April er bekjendtgjort fra Amtmand Sporon om den bekjendte svenske Pige Anne Jøns Datter af Vollakræ i Skaane, der for Tiden opholder sig paa Thorsend, hvorved hun er sat under Politiets Opsyn, og hvis hun handler mod Lovens 6-1-12 vil hun blive (143) dragen til Ansvar. Ogsaa vil hun kun blive meddeelt Pas til sit Hjemsted. Bemeldte Pige havde vundet en Navnkundighed og Tiltroe, siden hendes Ophold i Khvn, hvor endog de høieste Personer havde benyttet hendes Cuur, og søgt hendes Hjelp. Det værste herved var ikke det Medhold, som Overtroen derved erholdt, og Nedbrydelse af al sund Fornuft og Lægepraxis; men alle rationelle Lærere fremstillede Sagen saaledes, som søgte ommeldte hende for at indføre Overtroe og Trøldom igjen blandt Almuen, hvor nu Skolevæsenet i en Række af Aar tildeels har udryddet disse Onder, der kun altfor længe vare Almuens Svøbe, og Bedrageres Guldbruge. Noget meget Selsomt kunde der være kommet deraf, om den vore Tid igjen vilde fremme Trøldomskunster, som den Forbigangne brændte Mennesker for, og som den Tilkommende igjen vilde dictere lignende Straffe for igjen at udrødde. Ofte har jeg tænkt paa, hvad dog Efterverdenen mon vil kalde vore nærværende 3 (144) sidste Decennier, og har da meent, den vilde maaskee benævne dem de egoistikke, men den turde maaske dog ligesaa beføiet kalde dem de smaae, eller - usle. -

Enhver, som finder det Umagen værd, at kjende Skolelærernes og deres Familiers Kaar i Virkeligheden, og ikke vil blive staaende ved de eensidige, skjæve og partiske Fremstillinger i Dagbladene, han læse Khvnspst N^o 67, d. A. hvor en ædel Indsender udtaler sin Uvillie og anstiller Sammenligningen over den Pension, som etsteds heri Riger er tildeelt en Skolelærers stakkels efterladte Enke. Denne faaer nemlig: 1 1/3 Skp Rug, 4 2/3 Skp Byg, in natura, og 1 Tdr. 7 Skp Byg at betale

efter Kaptxt.

Man vil gjerne troe, at Exemplet har fundet Sted i een af Jyllands fattige Egne, at der er Meget, som taler til Undskyldning for, at denne Pension ikke blev større, thi hvor skal denne tages naar Skolelæreren med Familie selv ikke kunne leve af Embedsindtægterne, hvorledes skal det deles mellem To, som er utilstrækkelig til den Ene; men ikke destomindre, saa er en slig Pension en Skjændsel for vor Tid, (145) hvor Mange ikke kunne, hverken høre eller see Andres Nød, for deres eget altfor store - Ego.

Alle Skolelærere og Andre, som agte at sende Sønner til Seminarierne, for at de i Tiden skulle dannes til Almueundervisningen, overveie vel førend de tage en Beslutning, og læse denne Pension. Samme gjøre alle Forældre, som agte at lade deres Døttre indgaae Ægteskab med Skolelærere. Thi i dette Factum see de grangiveligen Høsten, Frugten og Enden af et heelt møisommeligt Livs Arbeide. Skolelærerens Vei har stor Liighed med Sydens. I Begyndelsen er den behageligst, siden forvandles dens Roser til Torne, og dens Ende er haabeløs Fortabelse. Deres Klager afvises, deres Savn og Mangel røre Ingen, og man finder ikke faa Spor af Bestræbelser, som føre dem nedad, til en lavere og ringere Caste, eller til en Klasse af Borgere, som have ringere Retigheder end nogen af de eksisterende. Fra hvem komme, udgaae ukjærlige - for ikke at sige haarde og uretfærdige - Nedværdigelser?

(146)

2/5 39

Som en lille Trøst for Skolelærerne i andre Lande, især i Danmark, hvor man idelig nedværdiger dem, findes et Stykke i Khvnp. N^o 85, 1839, hvori det hedder: "Den engelske Centralforening for Folkeopdragelsen "havde udsat en Præmie af 100 Pd.Sterl. for det bedste Skrift om Midlerne til at hæve Folkelærernes Stand. Denne Præmie, der er bleven "tilkjendt en Hr. Lalor's Skrift blev i en talrig besøgt Forsamling "af Selskabet den 23 f.M. overrakt Forf. af den fungerende Præsæs, "Hr. Vyse, en ivrig Befordrer af Folkedannelsen. I den af ham i denne "Anledning holdte Tale, sagde Hr Vyse blandt andet: "Skolelærernes "Kald er høit og helligt; det er et høist vigtig Kald for Staten, "thi Staten danner sig af Skolen, og Skolen af Lærerne. I Udlandet "begynder man at føle denne store Sandhed, og vi ere maaske blandt "de europæiske Nationer de eneste, som endnu ikke ganske have lært "at forstaae den. Det er forgjæves at oprette Mønsterskoler for Lærere, "naar ikke Samfundet bærer Omhu for at meddele Lauerbærkrandsen til "dem, der udgaae af samme beredte til at begynde deres vanskelige, "vigtige og hæderlige Kald" -

(147)

3/5 39

I Khvns. N^o 81 d.A. findes et Sende-brev til Hr Provst P.V.Stokholm,

underskrevet: "en Skolelærer i Sjælland". Forfatteren behandler heri Provsten med Lethed og Lune, overbeviser ham om, at han netop selv gør sig skyldig i den Lyde, hvorfor han tilretteviser Hansen paa Kragssbjerg, nemlig formedelst enkelte uværdige Subjecter nedsætter hele Standen. Provstens Ord ere disse: "Nu plages jeg ingenlunde af Jalousie, fordi Skolelærerstanden af dem kaldes hæderlig, og den Stand, af hvilken jeg er Medlem, betegnes som uhæderlig; thi De er visselig ikke den Mand, som enten kan give Hæder, hvor den ikke er, eller tage den, hvor den er". - Hvorvel der ligger 2 Meninger i sidste Deel af denne Sætning, at der nemlig ingen Hæder er hos Skolel, og derfor kommer der ikke heller, eller ogsaa den forstaaes i Almindelighed, eller absolut, uden Hensyn til det Forangaaende, og saaledes vil Provsten havde den forstaaet, saafremt han kræves til Regnskab, men ellers har han Intet imod, at den forstaaes paa den første Maade, thi for denne Fiinhed faaer han mangt et broderligt Bifa. ld og Tak under 4 Øine, den har avlet og født stille Glæde i mange Hjerter, netop saaledes skulde Sagen tages. Herved rykkedes den ligesaa meget tilbage, (148) som Hansens Dom førte den fremad, og maaskee endnu mere.

Ellers bliver Sætningen, jo længere man betragter den, desto svagere, og dens Mening eller Indhold vorder qva Nul. Mon Nogen kan give Hæder, hvor Ingen er, eller tage den, hvor den er; er hans Høiærværdighed ikke ligesaa afmægtig hertil, som Hr. Hansen? Hvorfor da forekaste ham Sligt non sens. Forsætningen er derfor ligesaa urigtig som Efter-sætningen, og det hele er pure Vrøvl. Saa ligger der ogsaa i det Følgende en uhyre Roes d.e. Selvroes. - Thi det hedder - man betænke bare - "om Cancelliet end var 10 Gange saa dygtigt, som det er, og Seminaristerne end vare 10 Gange saa kloge som de ere, kom de ikke af Stedet med Folkeoplysningen, uden Præst, Provster og Bisp. Jeg siger nok engang, man betænke bare! Hvilken en Masse af Klogskab og Dygtighed, maa der ikke ligge hos disse Mænd, naar ikke Cancelliet med en tidobbelt Dygtighed, og 3000 Skolelærere med en tidobbelt Klogskab kunde komme af Stedet med Folkeoplysningen, uden Præster Provster og Bisper. At det er vist derom bør Ingen tvivle, og tvivle Skolelærerne (149) alligevel, saa er det en Følge af deres g. Lyde - Ubeskedenhed; derimod er det Beskedenhed af Hr. Prost St. at han ikke vurderer Gjestlighedens Værd høiere. Thi ligesaa meget som Aanden er høiere end Legemet, den intelligente over den physiske Kraft, saameget er Gjestligheden over Folket, eller de øvrige Borgerklasser.

-4/5 39-

I dette Øieblik hører jeg Tordænen første Gang i Aar. Inat faldt der en herlig mild Regn. Alt tegner til et frugtbart Aar. Tordenbyggen staaer i Sydøst. -

Idag falder der ingen Støvrega, Rugen er herude i min Lykke endnu ikke Finger lang, og Kirsebærtræerne have endnu ikke hvide Blomster, men de staae i Bruddet, og de tyske Pile, som Bonden kalder dem, vise endnu ei heller deres smukke Zitrongule Blade, skjøndt den største af de To, heri Gaarden, synes at have nogle i Toppen, hvorimod den Mindre ved Tørrekuben endnu ingen have. Mine Kjør kom alle-
 (150) rede ud i Aar den 8^d Maii. Fredagen den 10 Maii hørte jeg første Gang Natergalen, og idag slaae Flere omkap her nede i Lars Bachs Elleskov.

Igaar den 11^t Maii begravede vi Altonakonen; Knudsen gav mig 2 Specier for min Tjeneste ved denne Leilighed. Man talte om Eftermid- dagen ikke om Andet, end den kloge Pige fra Sverrig, som i denne Tid er paa Torseng hos en Baron Juul, for at curere hans syge Datter. Forunderligt er det, at netop de Store og Præsterne, ligne hverandre i at antage det Overnaturlige, og i at føre Almuen tilbage i Over- troens Mørke. Thi sund Fornuft er der ikke i den Sag. Forstandens Brug bliver overflødig, man overlader sig i mystiske Dunkelheder, og til den listige og snue Bedrager, der forstaaer atllade og blande os. Om nogle Maaneder er Mirakelpigen glemt, samt hendes Cure, og alle de, som have benyttet hendes Hjelp, pønse paa at undskylde deres Lettro- enhed. -

(151) Idag den 12 Maii saaede jeg først Lægbygd, s. D. viste sig det i foregaaende Aar sete Taage, en blaa Dunst, som er spendt over hele Landet, hvorigjennem Solen har et rødagtig Udseende. Luften afkjøle- des pludselig, og Skyerne saa bistre ud. 13 Maii saaes samme Taage eller Dunst igjen.

(13/5 39)

Der findes i Kemp. Avis N^o 34, 10 Maii, et temlig lærd og velkre- vet Stykke om Svenskepigen, Karen Jøns D, hvor Ff. gaaer Middelveien, der gjerne er den sikreste. Han siger i den bedre Oplystes Øine sees et ironisk Smil, og lønlig sørger han paa Civiltationens Vegne hos sine Landsmænd. Begge Parter have Uret! Ligeledes anfører han efter en tysk Læge Dr. Neumann, som siger om Epilepsie under Paroxysmen: "sædvanlig blive de Syge øieblikkelige roligere, naar man lægger den "flade Haand temmelig fast paa den blottede Mave, og mange Mænd besidde "denne Evne i en eminent Grad, men ganske mangle den Fruentimmerne". Ogsaa paastaaer han: "at en Sovende ufeilbarlig vil vaagne naar man seer ham skarpt paa de tilsluttede Øine". - Ff benægter aldeles, hvad der yttres om hendes Cuur fra Faldsled, Indstrømning af hendes divine
 (152) Dunster eller Kræfter" Skjøndt jeg nu ei heller troer herpaa, saa ind- seer jeg dog ikke, hvorfor man ikke ligesaavel kunde danne en Hypo-

these herpaa, som af hans Formening. Thi at det Guddommelige og Menneskelige grændse nær sammen, at hiint indvirker paa dette, og staaer i nærmere og fjernere Relation hos forskellige Individuer, er ingen - Modsigelse. -

Eiheller var det Upassende, at tillægge de mægtige fremmede Kræfter, Magnetisme og Electricitet, Benævnelsen Guddomlige.

I samme Avis findes følgende under Overskriften: Mærkelig Forudsigelse, udtaget af en gammel, men nu temlig sjelden Almuesbog "Sybillæ Spaadom. Bogens Tittel siger den er trykt i Khva "i dette Aar" men Aaret ansættes nok rigtigt til 1731, altsaa til Christian den VI^t oplyste Tider.

(153)

Aar atten Hundred og treti ni
Vil ei uden Jertegn gaae forbi;
I Avisen læses hvad Ingen har seet
Ei før i Verden nogentid skeet.
I Landhuusholdningen Revolution.
Agurker man saaer, men faaer en Melon:
Og til Bondens Fryd i Rugens Neg,
Han finder Hvede saa guul og bleg
Forbedret bliver den trange Tid,
Hver Kobbermark vorder sølverhvid,
Sine gl. Producter Banken forædler
Og rutter med nye Tidalersedler.
Finantserne bedres for Folk og Land
Dem sætter Grosreren godt istand.
Foraaret kommer vel ei gesvindt
Men gier, naar det kommer, Velsignelsen trindt;
April slaaer om sig med Guldpokaler,
I Maii det vrimler med blomstrende Taler,
I hver By holdes den Festlighed.
Man drikker til Panden sprækker af Sved.
Stor Ære vises den Haandværksmand
Han sidder tilbords med gæstlig Stand;
Store Lykke times den Bonde graa,
Han klinker med ham med Stjernen paa.
En Skaal for Drot, en Tale for Folk,
En Toast for hver en Almeenaands Tolk!

(154)

Døg mærker nu vel mit sidste Ord
Der vise sig vil et Metoor.
En Sky vil komme fra Sverrigs Land
Og sænke sig over den danske Strand.
Først falder Skyen i Hovedstad,
Selv Doctorer drukner i Styrtebad.
Den Sky sig forvandler da til en Mø,
Der flytter hen til en deilig Ø,
Den Blinde seer, den Lamme gaaer,
Ved fælleds Hjelp de Himmerig naaer.
Til Mennesker gjør hun de laadne Kræe,
Og Mennesker skaber hun om til Fæ.
Electrisk er hun og Tordenskrald
Hun ofte gier fra sig med vældigt Knald.
Og medens det gaaer som Skud paa Skud
Røgst tter der farer af Legemet ud.
Hun har et galvanisk Batteri
Som rammer Enhver der gaaer forbi.
En sindig Magnet hun eie skal
Der trækker til sig det ædle Metal.
Men saasnart hun faaer sin Pose fuld,
Da svinder hun bort med alt sit Guld.

Overtroen har faaet en Støtte, hvortil den kan helde sig, i de Cure bemeldte svenske Pige foretager; alle Indvaanere i dens mørke Rige jubler og triumpherer. De ville nu have Revange for, at de til en Tid vare tilbagetrængte, turde ikke ret omtale deres Troe og (155) Overbeviisning, og gruede for at blive slagne af Marken. Den er saameget Mere kjæphøi, og pukker paa at den nu har fast Grund under Fødderne, som det ere denne Verdens Store, der indflye til den svenskes Piges Bistand, udbede sig hendes "Haandspaalæggelse", og formene der- ved at faae deres Bræk og Meen lægte. Vi see heraf, at Aanden kan være fattig, overtroeisk og vankundig, om end den ydere Politur, er nok saa forfinet, om end Mennesket er stillet nok saa høit herpaa Jorden.

Enhvert Folks Industrie, mere eller mindre Dygtighed, mere eller mindre fordeelagtig Afbenyttelse af dets Omgivelser og Næringsveie, staaer paa samme Linie som dets Udvikling, og beroer paa Potensen af dets Intelligents, hvorfor Underviisningen og Dannelsen bør være Hovedmaalet i alle Skoler, og det Øvrige kun Midler til dets Opnaaelse. Men ikke destomindre skeer det ofte, at bemeldte Hovedsag bliver en Bisag, glemmes og underordnes denne. Saaledes f. Ex., naar et Sogn formedelst sit store og voxende Børneantal maa bygge nok en Skole, og antage nok en Lærer, saa foretrækker det at skille Lærerne ad, (156) saavel som Skolerne, og bygge hellere i Afstand fra den hidtilværende ude paa Marken, end man bygger en Skolestue ved Siden af denne, og lader begge Lærere virke i Forening, paa det at nogle faa Børn da kunne faae nær til Skolen, og saaledes opøffrer Hovedsagen for en Bisag. Thi naar kun Børnene kunne komme i en god og hensigtsmæssig indrettet Skole, hvor de virkelig vorde underviste, og daglig vinde i Kundskab og Dannelse, da betyder det Lidet eller Intet, om de anvende et Kvarter eller Halvtime mere paa Skoleveien, denne Tid faae de og Forældrene, Kommunen og Staten rigelige erstattet i det mere Lærte, og Børnene opnaae paa denne Maade tidligere det samme Maal af Kundskaber, end om de søge en almindelig Skole, hvor Børnene kun ere deelte i 2 Klasser, det fremligene Barn sinkes og tilbagenoldes af det tilbageværende, og underviser Læreren det ene, eller indretter sin Underviisning efter det, saa passer det ikke til det andet. Læreren har ikkun een Mund at tale med, og kan ikkun tale til eet Barn ad Gangen, eller rettere han kan kun tale om een Ting; men staae nu flere Børn saaledes i deres Udvikling, at det passer paa og for dem, hvad han siger, (157) da kunne de Alle have lige stor Nytte deraf, og de vinde Alle. Er der derimod stor Forskjæl i Børnenes Kundskaber og Udvikling, hvad som passer sig for de Bedre, passer ikke for de Ringere, saa have Ingen af dem ret Nytte deraf og der skeer ingen Fremgang, om end Læreren gjør sin Pligt. Denne Ufuldkommenhed ved Almueskolen finder Sted i en høiere

Grad end ved andre Skoler. Thi ved disse er Børneantallet mindre, eller i det mindste Lærerantallet med Hensyn til dette langt større. Her deles Børnene i flere Klasser, undertiden 5 a 6, hvorved de omtrent komme sammen, som staae paa samme Trin, og hvad der foredrages kan lempes og passes til dem Alle. Nu stræber vel den dueilige og samvittighedsfulde Almueskolelærer at raade Bod herpaa i sin Skole, saa godt han kan, derved at han afdeler Børnene i flere Hold eller Chor, og lader eet eller flere af disse arbeide paa egen Haand, medens han underviser eet af de Andre, og paa denne Maade hæver det Onde for enddel; men Enhver indseer nok, hvad Tab Underviisningen herved alligevel lider, og Læreren gjør herved Lidt, istedet for Ingenting.

(158)

16/5 39

Det øverste Kirsebærtræ, som har været styvet, tætved Mistbænken, eller Plantehaven, havde igaar enkelte hvide Blomster, der vare aabne, saa at man kunde see Støvtraadene i det. Ellers ere Træerne endnu bare og uden Blade. Rugen seer daarligt ud, har ingen Væxt, og Græsset ei heller, saa Creturet har tungt ved at berge sig. Lidt Regn er kommet i dette Par Dage; men bløt har den kun lidt; men Folkemening er, at vi endnu ei trænge til Regn. -

Idag den 16 Maii satte jeg Blek af Pulver, som Skolepat. H.Jørgensen havde kjøbt i Odense. -

I disse Dage har Mændene heri Byen været forelagt en Skrivelse, angaaende at drage begge Skolerne sammen i een, og lægge denne paa et passende Sted mod Midten af Sognet; men kun 3 voterede heri Byen for Projectet, nemlig L.Møller, Hans Jørg, og Jørg. Mads., de Andre skreve ikke under, følgelig staaer Veien endnu aaben for dem, hvorefter de ville. Jeg har været meget tvivlsraadig om, hvilken Side jeg skulde helde til, eller hvilket Parti, at jeg skulde tage, eftersom der er meget

(159) som drager mig til begge Sider. Man tænker at faae L. Bechs Billesbøll Jord til den evantuelle Skole. Følgelig maatte jeg fløtte herfra Byen, fra Kirken, fra min Have, som er mig kjær, fordi jeg selv har plantet hvert et Træ i den, og jeg kom da til at vente og vagte efter Præsten hver gang her var Kirketjeneste, istedetfor at jeg nu kan bie i min Stue til jeg seer han kommer. Desuden hvor skulde jeg opholde mig, i Kirken var for koldt, i Kroen upassende, og hos N.M. kun lille Leihed. Ikke at tale om, at jeg skulde fløtte fra Byen, hvor jeg i saa mange Aar har boet, hvor jeg har saa mange Venner.

Men paa den anden Side, er Jorden bedre i L. Bechs Lykke, Haven har er en høist irregulær Figur, af høist ringe Bonitet, sandet og solfalden; der kunde den blive regulær, skikkelig god Jord, og i eet og alt efter mit Ønske. Hertil kommer endnu, at Embedet ved Sammendragningen blev heelt, istedetfor, at det ellers bliver deelt, og M. da vilde vinde ved Projectet. -

I Tidsskr. f. Almueskolen 1839 første Hæfte findes Slutningen af den Viborgerstændersamlings Forhandlinger om Skolelærernes Kaars Forbedring. Det viser sig endnu ikke heraf, at Committeeen har villet Skolelærerne noget Godt, meget Mere har den grebet efter enhver Skingrund, var det end kun et Halmstræe, for at gøre dem enhver Forbedring stridig, usikker og umulig; men derimod har den kongl. Commissairius med en Redelighed, Sandhedskjærlighed, og Retfærdighed, der gør ham Ære, og hvorfor alle Skolelærere, eller Venner af Folkeoplysningen skyldte ham den reneste og inderligste Taknemmelighed, afsløret Committeeens Sophisterie, og med Fasthed drevet den tilbage til det Sande og Rette. Især maae man høilig forundre sig over, den Fordeel, som Committeeen vil udlede af de høie Bygpriser, der existerede i de Aar, da Skoleplanerne bleve forfattede, hvorved Offer og Accidentser blive kun

(161) beregnede til faa Tønders Bygs Værdi. Hvorledes kunde Nøgen, som var sandet i den Hensigt at forbedre Skolelærernes Kaar, finde Anledning til at fremdrage denne Sag? Denne Fremdragelse egner sig jo netop til at forringe eller skade deres Kaar og ingenlunde til at forbedre dem, hvorfor Committen ogsaa langt snarere fortjener Navnet: til Skolelærernes Kaars Forringelse, end til disses Kaar Forbedring. Thi alle dens Foretagender sigte til at hindre Forbedringen ingenlunde til at fremme den. Man saer her, at det er Maaren, som skal indrette og bygge Duc-huset. Disse Mænds - Skolelærernes - Kaar vare i forige Stændersamling ansete for, at trænge til Forbedring, og det med en Stemme fleerhed, som intet Andet Andragende, hverken før eller Siden, og denne Omstændighed havde fremkaldt det kongl. Udkast, hvorfor Committeeen slet intet Kald havde til sit Modarbejde til sin udpillede Modstand, men burde kun virke til at Forbedringen kunde finde Sted, og ikke til at tilbage drive den, hvilket den har gjort. Ommeldte høie Bygpriser have netop virket skadeligt for Skolelærerne, og der er mere Anledning til, at

(162) see Sagen fra denne Side, end saaledes som C. har det. Thi man maa dog antage, at Lovgiveren har villet give Skolelærerne anstændigt Ophold, at deres Løn skulde staae i Forhold til deres vigtige og møisommelige Arbejde, saaledes som udtalt er i Regl. af 10 Octob. 1806, §; men dette Udseende erholdt Lønningen langt snarere under høie end under lave Bygpriser, og der kan ingen Tvivl være om, at hvis disse Priser til den Tid havde været lave, da vare der blevet bestemt flere Tønder dertil. For i Øvrigt har den L.C. viist Committeeen, hvor eensidigen og ugrundede, dens Argumentation heri har været.

Saa er det ogsaa ubegribeligt, og i høj Grad inconsequent, at der ved alle andre Indretninger intet Gnaveri, ingen lav Kræmmeraand mærkes; kun ved Skolevæsenet, ved de tilkommende Borgeres Dannelse, ved det første af alle Statsanliggender, der skal man knibe, spare, skaane; og dog vilde ingen af alle de Omkostninger, der gøres til Statens Opkomst

Hæder og Flor bringe saa riige Renter, som de Kapitaler, der indsettes i et hensigtsmæssigt Skolevæsen. Eiheller kan man andet en beklage, (163) Committeens Higen efter at indføre Vilkaarligheder, efter at gjøre Skolelærerstillingen vanskelig, vaklende og ubestemt. Man kan ikke dømme vel om de Mennesker, eiheller tillæge dem Humanitet eller christeligt Sind, som have Lyst til at holde deres Medmennesker Kniven over Struben, og som kunne finde Glæde i at skue deres ængstelige og frygtagtige Bevægelser.

Som Beviser for, at Committeen ynder Vilkaarligheder, og vil at Skolelærerne skulle dependere af Præsten, Provsten, og Biskoppen, og det ikke blot i Embedsager, hvilket var billigt; men ogsaa i Henseende til deres Indtægter, og det uden Regel eller Lov, sees deraf, at der Intet maa foretages til deres Kaars Forbedring, eller Noget ved Lov bestemmes i denne Henseende, men det skal Alt skee ved Ansøgninger gennem hine Mænd.

20/5 39

I Fyensposten N^o 11, 3 Maii 1839, hvor Hr. Hansen til Kragssberggaarden (164) ved Odense, udtrykt sig saaledes: "Dette turde maaskee være tilstrækkeligt med Hensyn til Hr. Provst Stokholms Tilrettevisning for mit Vedkommende. Skolelærerstanden vil vel selv vide at tilbagevise de imod den af Hr. Provst Stochholm brugte ukjærlige Yttringer". - Hansen viser sig saare moderat i sit Ultimatum mod sine Antagonister. Han urgerer alene, at de ere eensidigen, partiske og uretfærdige. For iøvrigt er det skrevet meget sindigt, roligt, og ulidenskabeligt. Især fremhæver han, at hans Hensigter ere rene, ene sigtende til at modarbejde Hiaræhiet, og at hindre Gjestlighedens Valgret og Valbarned, eller overhoved dens politiske Indflydelse.

For at anstille Sammenligning til næste Aar 1840, ifald jeg lever, om Træerne ere fremligere da end i Aar, bemærkes, at endnu idag den 20^d Maii er det lille Morelletræ, som staaer ved Opgang til Venstre for Enden af den store Sirenehæk uden Blomster; men derimod er den lille i samme indpodede eller rettere inoculerede Green lige i Brudet, saa Blomsternes hvide Blade kunne sees. -

(165) Idag ligeledes den 20 Maii gik Marius og Millius hen til Uglesbjerg Mølle med en 100 Rldseddel, som jeg laante af Jørgen Njelsen herii Byen. Samme saae lidt mistænkeligt ud, havde flere Notationer bagpaa, etsteds stod, forsaa v dt jeg kunde forstaae, Mortensen, to Gange vare skrevet med rødt Blæk Aarstal og Dato, dens N^o var, som anført er paa sidste Side heraf Bogen 124989. - Med denne Seddel skulde de betale Mølleren 50 Rld. som jeg skyldte ham fra ifjor, da jeg hentede Mar. fra Seminariet. -

Ligeledes disputerede jeg samme Dag med Præsten Kragh om Bondestandens Oplysning, som han paaastod var skadelig, hvorved jeg fik Leilighed

til at indskue i hans Tænkemaade, der dog ikke er saaledes, som jeg troede. Forunderligt er det, hvor Nogen kan tvivle om Lysets Gavnlighed, om Tænkeevnens Udvikling og Øvelse, om Nyttens af Forstandens Brug. Egoismen og Egennytten er Kilden til Verdens Ulykker! Mørkes Venner ere ligebetydende med Dævlens Venner? -

(166)

24/5 39

Endnu idag den 24 Maii ere de tydske Pile ikke udsprungen, men staae i Bruddet, og enkelte Dele af de brandgule Blade begynde at vise sig. Foraaret er derfor langt tilbage, maaskee ligesaa langt som ifjor, de bemeldte Pile, havde disse coluerte Blade ude den 23 Maii som sees paa det første Blad heri Bogen. I disse Dage er det foranderligt Veir, nogle smaae Byger falde, uden at dog Jorden endnu er synderligt blødt. Igaar den 23 Maii indførte jeg de nye Tabeller til indb. Underv. her i Skolen. De ere meget forkortet, bestaae kun af 55 Læsetabeller, 34 Skrivetab., foruden Sammenskrift Klassen, og 57 N^o i Regneskolen.

Den 25 Maii kom Stegmanns Karl med Fourage; men jeg nægtede at modtage den, saasom jeg nu over i 14 Dage har haft mine Creature paa Græs. Idag kommer bemeldte Karl igjen med et Brev fra Yderen, hvori han først takker, og stiller sig an, som om jeg havde givet ham den; men siden bryder han temligt varmt ud, og klager over Narrekjørøel.

(167) Endelig sluttet med, at han indstiller Sagen til høie Øvrighedens Afgjørelse. Forunderligt, at han vilde takke for det i Begyndelsen af Brevet, som han siden finder sig fortørnet over i den Grad, at det ikke kan afgjøres uden Øvrigheden. Men jeg indseer dog ikke, at jeg har feilet, hvorfor jeg er ligegyldig med hans Trusler. Eiheller har jeg givet ham Fouragen, for hvilken han takker, men skrev dog, at vi altid kunne afgjøre dette Mellemværende. For at komme igjennem optog jeg Fouragen for næste Aar hos 3 Mænd, købte desuden Langhalm til mine Creature, og havoe baade Tab og Uleilighed af, at Hr Stegm. tilbageholdt sin Ydelse, hvortil han aldeles ingen Beføielse havde, men var Følge af, at han vil gjøre Billesbølle ufri Hovedgaardstaxt til fri, og ignorerer baade Amstuenes og Herredscontorets Kundgjørelser i denne Henseende. Foruden det Anførte kunde jeg ikke tage Mod Fouragen for Ex. Skyld; at levere Vinterforing om Sommeren gaaer neppe an.

27/5 39

(168)

Jeg har hidtil troet, at Aarstiden ikke var tilbage men at Træer, Rug, Græs, etc. iaar vare ligesaa tidlige som ifjor, maaskee endog me-
noget fremligere; men nu seer jeg det er ikke Tilfældet. De før omtalte tydske Pile, canadiske Popler, staae tilbage i denne Henseende, naar man sammenligner dem med ifjor, den 28 Maii. Endnu have kun faae af deres zigrongule spæde Blade viist sig; ifjor den 28 Maii derimod vare disse alle ude.

28^{de} Maii 1839

Bemeldte Dag er en politisk Festdag for det danske Folk. Til den knyter sig Minded om Provinzialstændernes Indførelse. Denne Begivenhed har ikke været uden Følge, ved den er Folkelivet og Almeenaanden opvaagnet, og Frugterne ville ikke udeblive. Idag ere Samlingen af Borgerne i alle Kjøbstæder, maaskee ogsaa paa Landet, i dem drikkes Toaster og Skaaler for alle Tidens Interesser, og Ønsker yttres og udtales for Forandringer og Anliggender, som menes at være gavnlige for Folket (169) og Fædrelandet. Skade at her i Sognet og Omegnen intet Saadant kan komme i Brug.

Ifjor paa samme Dag srev jeg om de tydske Pile, eller canadiske Popler, at de begyndte at skyde deres zitrongule Blade, samme have de idag; men dog vare de etpar Dage fremligere end iaar.

-29/5 39-

Imorgen Stunden kom der idag en lille uventede Kul Regn. Siden blev der smukt Veier ovenpaa.

31/5 39

Idag Eftermidd. Kl. 5 optrak et sjældent Tordenveir lige her over Byen. Skyen var af en saare lille Størrelse, men udbredte sig lidt mod Nord-vest. Det var Blikstille, nogle Striber viiste sig nedover Kjærsgd. eller i den Retning, og en Brusen og Bragen hørtes hele Tiden i Skyen. Efter en $\frac{1}{2}$ Time yttrede sig nogle Vindstød, og det begyndte at stænke; dernæst regnede det overmaade 1 Kvarteer, saa at Veien flød ligesom en Møllebek, og Jorden fik en god Blødning. Synderligt var det, at (170) i Fjellerup og Slett regnede Intet. I Begyndelsen faldt Hagel, og hos Njels Riis paa Vindsbjerg indslog de 3 Rudder. Ved denne Regn kom vi til at sætte Kaal.

1 Junii 1839

Jeg læser idag i Bondevennen N^o 31 et Stykke om Bøndersgaardes Forpagtning, foranlediget ved et tidligere Stykke i s. B. N^o 26 over samme Materie. Bladets Redacteur, Hr Pastor Børresen, havde i dette Stykke anbefalet bemeldte Bortforpagtning istedetfor Fæste, og urgerer at Bonden vilde især være tjent med denne Maxime om den blev indført. Dette har en Inds., der kalder sig en Bonde fra det vestl. Sjælland, retgodt gjendrevet og paastaaer at herved vilde Herrestanden faae endmere Magt paa Bondestandens Bekostning. Og Landet og Agerdyrkning og Skovplantning vilde især tape herved, eftersom en Forpagt. i de sidste Aar kun vilde hige efter at drage de største Fordele af enhver Ting, intet anvende som ikke indbragte ham Nytte, hvorved Tilbagegang maatte indtræde. -

Sagtens vil nok Pastoren, som er en nem. herremandsven, umage sig meget med at gjendrive disse Indv., og derved virke for Forpagtningen, (171) men det tør forventes, at Flere ville reise sig mod ham. Endnu er der dog lidt til at opmuntre til at arbeide for Efterkommerne, saasom en Fæster kan gjøre sig Haab om at oplade Fæstet til sin Søn, og denne saaledes maae at høste nogen Frugt af hans Bestræbelser, men indføres Forpagtningen, da falder denne stærke Ansporelse som deri ligger, bort. Man behøver kun, for at overtøye sig om Skadeligheden af Forpagtnings-systemet, at hensee paa de smaae Præstekald, hvori Præsten ikke agte at blive længere, end han er nødt til, hvorledes det staaer til med Vedligeholdelsen og Grundforbedringerne, og dog er han ikke tvungen til at forlade dem førend han seer sin Tid, saaledes som Tilfældet er med en Forpagter, der maa afsted naar Tiden er omme. Ja man benøver kun at lægge Mærke til, hvorledes Lysten aftager hos den Gamle, fordi Døden er ham nærmere, og han ikke selv kan høste Nytten og Fornøielsen af sine Bestræbelser, og hvorledes han undskylder sig med sin korte Levetid, fordi han ikke iværksætter Dette eller Hiint. Jo større den Vished er, (172) som man kan give et Msk., at han selv skal nyde Frugten af sit Arbeide, eller idetmindste hans Efterladte, destørre maa hans Iver, Lyst og Flid være, og vide versa. Ingen har nu denne Vished i høiere Grad end Selveier, dernæst Arvefæsteren, og dernæst Fæsteren, og allermindst Forpagteren. Vel indseer jeg nok, hvad Hr Børresen herimod vil indvende, at Herremanden vil nok lære Forpagt. at foretage Forbedringer, han vil sikkre sig dem i hans Forpagtningscontract. Det er han vil tvinge, eller med andre Ord, have større Magt, Agerdyrkerne skulle leve med Kniven over Struben, og Herremændene have den Glæde at see deres Ængstelighed, Frygt og bange Blik; et Standpunkt og en Stilling hvorefter Nutidens Herremænd slikke deres Fingre, og deres Tænder løbe i Vand. Man beklager med rette Afrikanerne fordi de kunne kjøbes, føres til en fremmed Verden for at trælle; men var deres Tilstand bedre, hvis Plantageierne fik det lavet saaledes, at de selv maatte reise derover, give Penge til, for at dyrke dissers Plantager?!, for at komme i de samme Kaar, hvori de nu friste Livet.

Enhver, som mener det vel, og hvis eget store Ego ikke er ham i (173) Veien for at see Andres, han udjevne mere og mere de gl. anstødelige Indretninger, som ikke kunne vedligeholdes uden med physisk Magt, derved bringes Borgernes Vel og Lykke, saavel som Staten Ro, paa en varig Grund.

Sandt nok, herremanden kan tvinge sine Forpagtere til at grave Grøfter, sætte levende Hegn, plante Trær, brakke, mergle, anlægge Haver, bygge, tække, forædle Creature m.v. som hans og Statens Interesser kræve, men hvorledes vil Alt blive gjort, naar det skal skee ved Tvang, der som bekjendt søger Udflugter, naar Iværksætteren veed, det ikke er ham selv, men en Anden han arbeider for, en Anden, der skal

høste Frugten af hans Sved og Møie? Alle disse Arbeider ville dog unægteligen blive langt bedre udførte, naar Vedkommende veed, han arbejder for sig selv, eller for sine Egne. Kommer nu hertil, at Forpagteren har foranorderet sig, taer ved sin Forpagtning, at han er forarmet, kan ikke præstere Forpligtelserne, hvorledes vil saa Herremanden faae sine Forbedringer realiserede, hvor Intet er, der har Keiseren forloren sin Ret. Er Staten tjent med, endeel huusvilde Beboere, som savne fast Tilholdsted, som Intet have at interessere sig for?

(174)

6/6 39

I Aar Eftermiddag kom Carl Junge hertil for at raadføre sig med mig om, hvorledes jeg meente, han skulde bære sig ad med Præsten Dahl, hans Hosbonde, der havde viist ham Dørren, og været grov imod ham. Anledning skal have været, at Junge har etpar Steder søgt om at blive personel Capellan, uden derom at forlange Dahls Samtykke, hvilket denne meente han buide have gjort. Saa havde de og flere Gange disputeret om religiøse Ting, Forsoningen - et evigt og stedsevarende Tvistensæble - Forsynet og deslige Mere, som Theologerne have at øve sig paa, og da altid været af ulige Meninger. Endelig havde de Begge misforstaaet deres med hinanden indgaaede Accord, hvad Tiden angaar, hvilken D. paa-staaer at være idetmindste eet Aar, C derimod at der aldeles ingen Tid er bestemt. Herover kom de begge i Harnisk, men Præsten vilde afgjøre det med Næverne. Jeg raadede C at skrive et høfligt og koldt Brev til D, hvori han beklager det Passerede, deeltager i Forseelsen, og endelig indstiller til ham hvorvidt han ønsker han skal komme igjen

(175) eller ikke. De ommeldte Steder, hvor C havde forhørt om at blive Capellan, vare i Haagerup hos Knap og i Skydebjerg hos Clod. - Han lader ellers til at være mere skikkelig en noget andet af Præstens Børn; oprigtig og ærlig; dog vil Moderen nok sagtens infriere ham med sine Poliskr i r.

7/6 39

I et stort Tillæg til Folkebladet N^o 11, 5 Aarg. findes interessante Discusser. Formanden Past. Gad havde ved nogle Udeladelser, der neppe kunne kaldes veloverlagte, fremkaldt modsig et Angreb af Procurator Christensen og Prof David som brakte ham i Forlegenned. Bemeldte Udeladelser vare nok indrykkede i den Berl. Avis, og sigtede til at gjøre et Parti i Trykkefrihedsselskab kjendelige, som ultra liberale, m.v. - Ligeledes er idag at læse i den Hamb. Avis Placaten af 22 Maii 1839 om Skolelærernes Kaars Forbedring. Den er noget, men lidt trøstelig for Skolelærerne, og det blev et fødende Bjerg, mens pariens. Skattefrihed er den eneste ubetinget Forbedring, som er dem tilstaaet, for mig en 3 Rld. aarlig, høiere vil det nok neppe blive for Nogen. Offeret i Kirken uden Afdrag i den reglementerede Byg kan ikke erholdes

uden ved Ansøgning, og Commissionen og Directionens Erklæring, at Com-
(176) munen kan taale denne forsegde Byrde. -

8/6 39

Under Dagsdato saaede jeg først Boghvede, Jorden var meget tør, den kommer neppe op, før man faaer Regn. Al min Gjødning var udkjært til den. 9/6 39 - Fik vi en mild Regn, det regnede et Par Timer, men Jorden blev dog ikke ret gjennebløt. Den ommeldte Regn vindede bort, og Grøden seer endnu tvilsom ud. -

10/6 39

Idag reiste Præsten til Khavn, Brønderup Præst forestaaer Embedet i hans Fraværelse, som varer en 14 Dage. Hans Kone er ventendes hertil, maaskee forinden hans Hjemkomst.-

13/6 39

Et Circulaire om at flytte begge Skoler sammen har i denne Tid været omsendt til Beboerne heri Sognet, og er nu paaskrevet og antaget af de Fleste. Heri Byen har Sør. Hansen og L. Bech ikke villet underskrive. Men derfor er Sagen endnu langt fra Maalet. Maaske Directionen, Cancelliet, ikke tillader det; og maaskee Skolejord ikke bliver at faae paa et passende Sted.

(177) Erfaringen har nu i flere Aar bekræftet, hvad den gang blev forudseet og paastaaet, at Børnene, især de til underste Klasse henhørende, umuligt kunde komme til den nye Skole paa Fjellerup Mark om Vinteren, ligesom Læreren ei heller kan logere i den. Heraf er det indlysende, at det tilsigtede Maal ikke er opnaaet, og at Communens Anstrængelser for størstedelen have været forgjæves.

(178)

Høiærværdige

Hr. Consistorialraad!

Omendskjønt jeg ved mange Leiligheder har modtaget Beviser paa Deres bevaagne Velvillie, og jeg har fuld Føie til at være forvisset om, at De vil mit Vel, saa er det dog især Deres oplyste Tankemaade, og udmærkede christelige Sindelag, der i dette Øieblik giver mig Mod til at nærme mig Dem med nedenstaaende Linier.

Jeg har, som D. H. bekjendt er, 9 Børn, der alle ere uforsørgede, kun liden eller ingen Evne til at gjøre Noget for dem, og Gud alene veed, hvor det Brød findes, hvorved de skulle friste Livet. Med min Hustru opholder sig som Gjæst i Deres Huus, turde det vel synes at staae bedst til med af dem alle Ni; men han er dog en fattig Karl, uden Patroner, uden formaaende Slægtninge eller Venner, som kunne og ville tage sig af ham, og om jeg ^{ikke} feiler, med en vis godmodig Sorgløshed, hvad Fremtiden angaaer; saa jeg er ikke uden Bekymring for ham heller.

(179) Foranlediget herved, tillader jeg mig at bede Dem om, at naar den Tid kommer, hvilken De Selv efter eget Forgodtbefindende kan bestemme, at De ønsker Dem nogen Lettelse i Embedet, De da vilde tage ham til Caplan. B. Brev blev neelt anderledes som afgik under 16 Junii 1839.

Provst og Pastor Stochholm har nu i Khvnsp. N^o 146 taget til Gjenmæle, eller rettere svaret paa et Sendebrev, som en sjællandsk Skolelærer skrev til ham i N^o 31 l. B hans Tilretteviisning af Hansen.

Bemeldte Hr. Provst skriver godt og rask for sig, Han har ogsaa samme Tillid til sin Dialectik, som flere Præster, enten i Bevidsthed af deres større Dannelse eller af Vane, at prædike fort frem, uden at agte om det er saa ganske ret og logisk eller ikke. Saaledes viser det sig i hans Svarskrivelse til bemeldte sjæll. Skolel., hvilket vi strax skal komme til, og saaledes viser det sig ogsaa adskillige andre Steder, hvor vi har fundet Leilighed til at læse H. Høiærværdigheds Prodicta. Hans Ord: "De er visselig ikke den Mand, der enten kan give Hæder hvor (180) den ikke er, eller tage den hvor den er" - vil han nu skal være sagt i Almindelighed, og alene gjelde Hr Hansen - At de kunne tages saaledes er sandt, og Sendebrevskriveren har fuldkommen indseet og forstaaet dette. Men Ordene kunne ogsaa meget vel tages i den anden Mening, nemlig, at der var Hæder hos Præsterne og ingen hos Skolelærerne, og H. kunde ikke tage den der, hvilket Ingen kan, og heller ikke give den her hvilket heller Ingen formaaer; især naar her tales om den sande - og ikke om Tittel- og Rangøren.

Altsaa er Anken og Brøden kun, hvorfor H.H. tillod sig denne Tvetydighed, hvorfor han lod denne Dobbeltthed, staae, og gav Anledning til at man ogsaa kunde troe, der ingen Ære var hos Skolel. hvilket han burde have undgaaet, endog for sin egen Skyld; thi nu finder han maaskee nok Navnet fiffig, men ikke ærlig Skribent. Eiheller kan man billige, at han saa aldeles ophæver Værdien af Hr. Hansens Dom, eller regner den for Intet; thi det kommer dog ikke an paa om der ere Mange, eller Faa, som dømme, eiheller hvem som dømme, men paa Sandheden, Rigtigheden og Beføielsen af Dommen selv.

(181) Hvad H.H. siger om Skolelærernes Selvklogskab er eiheller ret, og burde eiheller have været sagt af ham der paa Stedet, hvortil han ikke havde ringeste Anledning, men bekræfte kun Brevskriverens Yttring, at en Præst, d.e. Gjestlig, ikke kan udtale Ordet "Skolelærer" uden enten forud eller bagefter sige nogen Forhaanelse. Thi hvad i al Verden har disse Mænds Selvklogskab med H.H.s Tilretteviisning af H. at bestille, er det ikke dog alligevel, som var han bange at dennes Roes skulde have Betydning, eller forskaffe dem Anseelse, og han desaaarsag maatte give denne et Sidehug i Forbigaaende, eller havde H. ved sin Dom hævet dem, saa vilde han ved sin igjen rykke dem tilbage.

Saa kan man eiheller sympathisere med ham deri, at Candidaterne ere

mere beskjedne end Artianerne eller Russerne, fordi at de have lært mere, og disse mere ubeskedne, fordi de have lært mindre. Ifald det viser sig saaledes, hvilket vi nok indrømmer, saa er det en Følge af Alderen og større Forstandsmodenhed, og kan ikke ligge i, at de have lært mere, eller fordøiet det Lærte bedre, og nu ere komne til Overbeviisning om, at de: "veed Intet". Men nu kjender Candidaten bedre det

- (182) Anstændige, Deconom, end i Sussaaret. Eiheller er det consequent, at Megetviden gjør Studerende beskeden, men derimod Seminarister ubeskedne. Skulde de virkelig være ubeskedne, hvilket ellers en tom Paastand, saa maae det søges i andre Aarsager, end deri at de lærer for mange Ting. Skjøndt det kan være sandt, at de kun see Yderkanten af Videnskaberne. Men see Candidaten dybere ind i dem, tør D.H. paastaae, at han grundig forstaaer Alt, hvori han underviises, eller at det er ham mer om Lærdom og Grundighed at gjøre, end om at faae Examen, for siden at kunne aspirere til Embederne. Men vi ville her afbryde, og ikke gaae længere frem i den Retning; Fjernelsen og Uvillien paa begge Sider er allerede meget for stor. -

Ellers har det Meget forandret sig i Henseende til Præsternes Omgang og Forhold til Skolelærerne. Heri nærmer de sig mere og mere Fordræglighed, og flere Steder synes det nu at være upaaklageligt.

21/6 39

- I N^o 13 af Folkebladet findes et Inserat sluttet om, at Agerdyrkning er nødv. for Præsterne, af en Pastor Damkjær. Denne gjør sig megen Umage (183) med at bevise, at Pr. ikke kan undvære Avling, at det har sin store Nytte, eftersom han er til Exempel for Bønderne, derikke ved andre Midler kunne udbringes af Slendrianen, hvori de trælle. Han finder en Præstegd. og en Bondegd. saa overensstm., og Præstens og Bondens Formue af lige Størrelse, hvorfor han er ene skikkaet til at være dennes Mønster. Men man kan forstaae Hr Past. taler om Fremtiden, hvorledes det skal blive i den, og det er ikke skete Ting, han refererer. Kun forstaae vi ikke, hvorledes man vil faae Bonden og Præsten stillet i Parallel med hverandre, hvorledes Præstegd., som i mange Tider har havt Tiender af flere Sogne, og derved formaaet at gjøde dobbelt mod Bonden, kan afgive Exempel for denne. Eiheller indsee vi, hvorledes Formuesomstændighedene kunne balancere hos Begge, da Pr har Tiender, Offere, etc, er fri for flere Skatter, Veiarbejde, etc, etc. Det turde sandelig blive en svar Opgave for Bonden, at træde i Præstens Fodspor, hvad Henseende det saa er, hvorfor han heller aldrig har gjort det, thi denne tager altfor store Skridt dertil, og Bonden vil kun blive en Spurv i Trænedands.

At Præsten er den Mand Bonden helst vil lade sig belære af, hvem han helst efterligner, og hvem han har størst Fortrolighed til, det er i vore Dage ikke saa ganske sandt, hvorvidt det har været før, vil jeg

(184) lade staae ved sit Værd. Saameget er vist, at han er den Mand Bonden ikke modsiger, men lader beholde Ret, hvordan end hans Mening og Paastand er. Bonden har ikkun liden Tillid til Præstens Kyndighed, som Agerdyrker, især om han er født i en Kjøbstad, har aldrig været bosat paa Landet førend han fik Kald, og kjender ikke engang Kornarterne fra hverandre, som Tilfældet er med Flere, og maa lade sig underrette af Bønderne herom. Hvisaarsag min forige Sognepræst sagde flere Gange: "Jeg er mere frygtsom, naar jeg taler med min Avlskarl, end naar jeg taler med min Biskop". Hvorledes Saadanne kunne blive Mønstre og Exempler, hvorefter Bonden kan rette sig, og fange Lærdom af, er ikke let at indsee. Notabene i Agerdyrkningen. -

I ommeldte N^o af Folkebladet er en Lignelse angaaende at see med egne Øine, og ikke med Andres, tætføra Bestyrelsesmødet den 10 Junii, hvori det kongl. Reskript til Skriftcommiteer bekjendtgjøres, hvilket Reskr. er af 13 Maii, og bemeldte Lignelse staaer vist der paa Stedet med Hensigt. -

(185) Meget mærkeligt er det, og en mangelfuld Conseqvent naar hans Majestet kommer sig ved at høre tale om vore daarlige Finantser, eller om Midlerne til disses Forbedring, thi Danmark er vist det eneste Rige i Verden, hvis Finantser i den Grad true Undersattersaatternes fremtidige Vel, og hvor en saadan Tilstand bæres med den Taalmodighed, for ikke at sige - Ligegyldighed. Et andet Folk vilde ufeilbarlig have yttret sin Misnøie hermed paa en heel anden Maade, end det Danske?

27/6 39

Igaar var jeg i Middf. og i R. Taarup. Første Sted saae jeg hos min Broder Khvns.P., hvori den sjæll Skolelærer havde, hvad man kunde tænke, gjensvaret Hr Provst Stokholm, og svaret ham godt. Sidste Sted var jeg reist til for at tale med min gl. Ven Cronberg om hans Søn, Jørgen, der er Student, og skulde være Candidat, eller have Embedsexamen den 8/7 -

1/7 39

Idag i Middagsstunden tornede det noget, en mild og god Regn faldt tillige, dog uden at Tordenen var heroppe over, eller at det regnede saaledes som undertiden er Tilfældet. Imeddens jeg skriver, mærkede jeg dog et Lynskin heri Skolen, og Regnen er ei heller forbi, men forstærker sig, nedad Brænderup Sogn, hvor Tordenen er mere ligeover, regner det vistnok svært. -

Den 6 Julii 1839 afsendte jeg et Brev til Thjem, hvori besvaredes 2 Breve derfra, ang. "Mormoder havde solgt sin Gaard, og at Tante Marie var gift.

Onsdagen den 10 Julii var jeg i Middelfart med Præsten, som indkjøbte Adskilligt hos Kjøbm. Petersen, ogsaa jeg købte eet og andet.

Af Præsten, Hr Pastor Galthen, erholdt jeg nedenstaaende:

"Straf med en Character den som er syg for Ære,
 "Og vil en hædret Mand foruden Dyden være,
 "Giv ham en Titel, som betyder ingen Ting,
 "Hvo vil misunde ham Lakajens Lykkespring?
 "Giv Dukketøj til Born, giv Tosser lange Navne
 "Det skæder ingen Mand, men andre kan det gavne,
 "Det er at aabne ham en Aare paa hans Pung
 "Og lade den for det, som gjorde den for tung.-

(187) Skolelærerne have hverken Tid eller Leilighed til at skrive offentlig, kunne i Almindelighed ikke bringe deres Tanker paa Papiret med nogen Færdighed, hvorfor de fleste Angreb paa dem, hvor ubeføiet og ugrundet de end mone være, sjældent eller aldrig besvares. En sal. Pastor Vedel i Eveldr angreb allerede Skolelærerne for deres store Indtægter Luxus, og fornemme Levemaade i Skilderiet for 1820, og derved vilste, hvorledes hans Dom og Blik var paa Livet og Tingene. Havde den Gudsmand levet endnu, og fornummet Stændernes eenstemmige Antagelse af Skolelærernes Kaars Forbedring, hvortil de saa høiligen trænge, hvad mon han da vilde have sagt, hvormed mon han vilde have undskyldt sin kortsynede, skjæve, usande og skadestiftende Beretning. Men de ere ikke alle døde, der have ville skade paa samme Maade, som han, der enten forsættelig, eller af Uforstand have ville hængt den næsten tomme Brødkurven endnu høiere op for Skolel. hvad monne de tænke??-

(188) -2/7 39-

Igaar den 1 Julii 1839 blev Præsten Hr. Pastor Galthen tilligemed sin Kone og Søn indlogeret her i Degneboligen, med endeel af deres Møbler og Bohave. De havde først begjært at logere i Præstegd., uden hos adskil. af Sognebeboerne, men erholdt ingen Tilladelse dertil. De holder sig selv med alle mulige Fødevarer, og faaer alene her Logie.-

Den 9^{de} om Naten trak en stærk Torden over Omegnen, og gav en god Regn. I nogle Dage forud var det en svær Varme, endog indtil 20°, R, og Vaarsæden saae det daarligt ud med, her paa de høie og skarpe Jorder. Endnu medens jeg skriver dette regner det saa jevn, er graat overalt, og forhaabentligt faae vi endnu mere Væde.

Portofeuillen, et Ugeskrift, hvormed følger et litograferet Potrait, eller andet St, hvergang, har jeg seet et halvt Aargang af her hos Mdm. Galthen. Det er et meget interessant Skrift, indehold. litteraire Notisser, Anmeldelser af nye Bøger, Theater-Critikker m.v. Stilen i (189) den synes at være mere classisk end blomstrende, mere Sandhed end malerisk.-

Naten til den 13 Julii regnede det igjen, saa vi har et meget frugtbart Veir. Bognveden seer nu temlig godt ud; dog er den tvefærdig, og ingenlunde i den Stand som var at vente, da den har faaet Gjødning.

Idag den 18^{de} er det en store Hede og Blæst, saa Jorden snart skal blive trængende til Regn igjen.

I disse Dage har jeg talt med H. J og Peder Svarrer om Offeret og de 13 Tønder Byg der aforages for samme i Overeensstemmelse med Plc. 22 Maii 1839, §3. De synes slet ikke villige. Provstens Cerculaire i denne Henseende hjælper ikke stort, det viser dem Udveiene, hvilke de have at tage, saavel som deres Indflydelse, og styrker dem i deres Modstand. Ilde er det, at Skolel. ikke kan hjælpes paa andre Maader, at han paa ny skal lægges for Had, atter gjøres til Gjenstand for Beboernes Uvillie, og ydmyges ved deres Krænkelser, d.e. Afslag og Nægtelse. Denne Sag er godt beregnet af Vedkommende, den kan ikke andet end gjøre Skolel. det tungt og suurt, at opnaae bemeldte Forbedr., og fornye alle gl. Minder fra tidligere Dage.

(190)

25/7 39

Næsten daglig drage tunge Tordenbygger over Egnen, og Regnen styrter strømmevis ned. Igaar den 24^d d. M tordnede det igjen, og varmen vedbliver at være tem. trykkende. Morellerne, hvoraf der var ret mange, ere allerede forbi; og Ripsene staae nu i fuld Modenhed.

Ommeldte Datum var den omvankende Skræder Ringe kaldet, og foreviste et Prospect af det Indre af St. Knudskirke, som han vilde lade lithographere, og dernæst bortlodde, ifald han, hvilket det lod til, erholdt tilstrækkelig Subskription. Han silhootherede Personen for 1st . -

Nu regner det hverdag, 27/7 39, og Veiret er ustadig, Høet og Tørven lider, saa Folk begynder at blive urolig over den megen Væde. Idag læser jeg et vakker Digt af Povel Møller, skrevet paa Sydsøen, i H.C. Raskes Blad. Jeg har aldrig før, det jeg erindrer, læst noget af denne Digter; men han har herlige Tanker, og en flydende Versification. -

(191) 28/7 39 visiterede Provsten Skolen her i Fjelsted, hvor han vel var nogenledes tilfreds, men hvor ogs Børnene ikke svarede, saaledes som jeg ønskede. Han begyndte med Jesum, eller Frelseren, hans overnaturlig Fødsel, og nøiere Forening med Gud; han holdt sig vel til Lærebogen, men hans Spørgsmaale vare dog svært stillede, flere Gange var jeg selv i Uvished om hvad han meente, eller hvad der skulde svares. Saaledes vilde han, at Døden, som de f. Msk. truedes med, var Dødskampen, eller Smerterne i Døden, og ikke den aandelige Død; thi at de altid skulde blive her, ifald de ikke havde syndet, var dog ikke hans Mening - de skulde udvikles paa andre Kloder - men Dødssmerterne bleve de ved Synden underkastede, hvorfra de vare blevne befriede, om de havde bestaaet i Prøven. Disse Satser vare meget specielle til at Børnene kunne svare paa dem med Færdighed, eller sætte sig ind i dem; thi de ere Meninger, hvorom jeg aldrig har talt med Børnene, og at ville forstaae denne billedlige Fortælling egentligt, efter vort nu værende Sprogbrug, kan ikke gives Medhold. Saaledes var det ogsaa, da han gik tilbage til det 3 Kap., og talte om at synde med Ord, hvilket efter hans Udvikl. kunde skee paa 4 Maader imod Gud,

paa 4 Maader imod Mskene; f. Ex. man kunde sjanke, sværge, gjøre Trol-
dom, og bespøtte Gud; man kunde bagtale, indøilde dem Løgn, tale lider-
ligt og kjækkeligt, hvorved man beførte og forgiftede deres Hjerte, eller
(192) æreskjænde dem. Denne smaaligen Udpilling kan man ei heller vente at
Børnene sætte sig ind i, og at gaae L.B igjennem i den Udbredelse til
Siden, eller med den Vidtløftighed, rækker Tiden ikke til. Dersom det
var Visitator om at gjøre, at faae at vide hvad Børnene kunde, og at
overbevise sig om Lærers Flid, hvilket kunne synes at være Visitation-
ens Viemed, da gjorde han bedst i, at lade Læreren examinere, men
bestemte §§, hvortil denne skulde holde sig i det Gjennemgaaede, efter-
som han ellers let kunde bedrage og skuffe, thi at Læreren ved den
daglig Underviisning skulde ramme alt, hvad der om et Dogme kan siges,
eller hvad en Examinator kan falde paa at spørge om, er urimeligt at
tænke, eller formode, hvorfor, naar Børnene ikke kunne svare paa hans
Spørgsmaal, da troer man let at de intet kunde, hvorvel de kunde vide
Meget i andre Retninger og af andre Sidebetragtninger. Derved at Exa-
minator spørger selv faaer han, at vide hvad Børne ikke kunne; ved der-
imod at lade Læreren spørge faaer han at vide, hvad de kunne.

(193)

31/7 39

Igaar den 30 Julii var Skolecommissionen samlet i Skolen i Anledning
af Plc. 22 Maii om Skolelærernes Kaars Forbedring, ved hvilken Leiligh-
hed jeg fik at vide, hvad Bondeyndest og Bonde-Venskab er. Uagtet jeg
stedse har viist mig tjenstvillig, eftergivende og føielig mod Bebo-
erne, stedse gaaet ind i deres Interesser, fremmet deres Ønsker, og
holdt med dem, saa var der dog Ingen igaar, der vilde erklære, hvad
der dog er sandt, at Sognet havde Evne til, at eftergive Afkortningen
for Offer og Accidentser. J.M. og H.J. vare heri ikke bedre end de
Andre, hiin maaskee den Værste af dem Alle, og det er dog uforskyldt,
og uforenelig med den Velvillie, som jeg har viist mod ham ved Alle
Leiligheder.-

Men maaskee er det een af de Tilskikkelser, som Gud finder tjenlig
for mig, til min Prøvelse og Øvelse, til at lære og danne mig, saa
at jeg ikke sætter min Lid formeget til Msker, til mig selv, eller
Vr. men til ham den evige Usynlige.

(194)

Unægtelig er Fjelsted Soga et af de mest velhavende i Fyen, maaskee
i hele Danmark, dette fremlyser af Beboernes Boliger, Bohave, Meubler
Kjøretøi, Levemaade, Klædedragt og hele Omgivelse, som i de 28 Aar
jeg har været Lærer her i Sognet, have hævet sig til utroligt, og
grændse i alle Dele til Middelstandens. Allerede have de været Selveiere
i flere Generationer, Svien af Pengeomgjørelsen have de forvunden, og
de faae og give Medgift fra eet til tre Tusinde Rldl. og derover. -
I almindelighed holdes 2 Kjør paa Tønd. Hartk., foruden Heste og Ung-
kræe, Flere have Skov til Salg, Alle det Fornødne til eget Brug. Neppe

gives der en Gaardfamilie i Sognet, som ikke eier Sølvskeer, flere Jernkakkeloven, Dækketøie m.v.

Den 2^d Aug. vare Præsten, Familien og jeg m.F i Middelfart; fornemmelig i den Hensigt, at see Mindsgauls Have; og de deilige Udsigter som Jylland, Fyen og Slesvig der talbyder. Vi havde en Madkurv med, (195) hvilken vi tømte noget, i en Fordyning kaldet Abrrh. Skjød. Her var yndigt at hvile. Med et ubeskriveligt Velbehag dvælede Blikket paa Skovene, Lillebeltet, Kolding Fjor, og Haveanlæggene. Klinten er overmaade høi, steil og brat; men beplantet med Skov, og taget i Besiddelse af Kunsten.

8/8 39 var Moder og jeg med Præstens paa Erholm hos Forpagter Vied, hvor vi morede os rart, da det er en rar Familie, ærlig, ligefrem og snaksom. Efter alt, hvad jeg kunde skjønne er Vied en meget dulig Forpagter, som gavner Jorderne meget, og hæver Avlingen.

Det er saare beklageligt, at en Sag, saa billig og retfærdig, saa almindelig erkjendt og samtykt, som Forgedring i Skolelærernes Kaar ikke kan indføres eller iværksættes, uden at den faaer Udseende af Tiggeri fra Skolelærernes og af Almisser fra Beboernes Side. Thi hvad er det Andet, naar det skal beroe paa Skolecommissionerne og paa Skoledirectionerne, om de ville unde ham det eller ikke, naar de skulle afgjøre, hvorvidt Sognet kan taale denne Forøgelse i Byrder (196) eller Lærerne trænge dertil eller ikke. Commissionerne ere, naar Præsten undtages i Almindelighed Bønder, at de skulde paalægge sig selv Afgifter, hvor de kunde undgaae samme, var daarligt at forudsætte, paa det Trin de endnu ere opnaaet, og hertil kommer, at Lærernes Pligter ere af den Beskaffenhed, og hans Stilling saaledes, at jo troligere og samvittighedsfuldere han opfylder dem, destomindre yndet vil han være. Præsten, er ikke umiddelbart udsat for Tab, naar han fremmer Skolelærernes Bedste, thi han yder nu intet til ham, men middelbart blev det let Tilfældet, og der ere faa eller ingen Exempler paa, at han har villet udsætte sig for samme. Ihenseende til Skoledirectionen, da vil man gjerne troe det Bedste om dens Hensigt og Villie, om dens Følelse for Billighed og Ret; men hvorledes skal den hjælpe Skolel., naar den kun kjender Sognets Evne, og hans Trang af Røgtet og af Indberetninger, og ikke kan have anden Kundskabskilde herom. At Skolelærers Kaar under saadanne Omstændigheder, der alle helde fra Maalet, (197) skulde opnaae nogen Forbedring, er meget usandsynligt, hvilket Flere af de Vedkommende forud have ahnet og beregnet.

12/8 39 høstede jeg Rug, Veiret er i disse Tider høist ustadig, en svær Regnbyge følger paa den anden, Høet og Tørvane have lidt Meget, endnu ere Udsigterne maadelige. Underligt er det, at en jydsk Veir-

prophet har, hvad ellers ansees for umuligt, temmelige nøie sagt os Veirliget i Sommer.

Idag den 17 Aug havde jeg bestemt til at age Rug, om Formidd. var Veiret godt, og J. Njelsen skulde indkjørt den; men imiddagstunden kom der flere Byger, saa rædsomme, at det i Sommer i lige Tid ikke har regnet stærkere, og det seer galt ud med den udestaaende Rug. De Fleste have ellers deres inde, kun L. Bech, Landm. Olesen og adskillige Andre samt jeg høstede først i denne Uge, og vor staaer endnu. Gud maa vide hvad Enden skal blive paa denne Regn?

- (198) Mandagen den 19 Aug kjørte jeg min Rug ind paa 1 Læs nær, hvilket ikke var tjenligt fordi det stod i Mosen, eller i det Sie; den indkjørte Rug, 3 Læs, var meget tjenlig. Naten til den 20^{de} regnede det igjen, og Vinden er gaaet fra Nordvæst om til Sønden.

20/8 39

Idag har jeg læst Forhandl. af Stænderne i Roekilde om Skolelærernes Kaars Forbedring. Man seer heraf, at der ere mange endnu, som ikke have Sands for Folkeoplysningen, som ere ugunstige stemte mod Skoleembedet og Skolevæsenet. Iblandt Andre Kammerh. Castenschjold og Sognefogderne P.J Vest og Fr. Jørgensen. Den Første modsatte sig, at Skolel. faaer de 10 Rld som Kirkesanger, og overhoved proponerede han at følgende Amendement skulde tilføies Slutningen af §§ 2:

"Dog skal ingen Forhøielse i nogen Kirkesangers eller Skolelærers Indkomster finde Sted, naar han allerede nyder en Værdi af 15 Tønd.

- (199) "Byg over den høieste i Forord. af 29 Julii 1814 §§ 55 normerede Løn, "og skal ved de af vedkommende Amts-Skoledirectioner desangaaende anstillede Beregninger Middeltallet af de sidste 10 Aars Capiteltaxter "for hvert Stift tages til Følge".

Heri F.Sogn er Skolelærerlønnen 30 Tdr. Byg efter Kapiteltax., 10 Tønd. in nature, og 6 Tønder Rug ligeledes in natura, naar nu de 6 sidste, sættes til 9 Tdr. Byg, saa er her hele Skolel. $30+10+9 = 49$, følgelig 5 større end 44, hvilke han anseer for høieste Skolelærerlønning. Altsaa kan dette Embede naae at erholde Forhøielsen, som §§ 1,2 omtale, og omendskjøndt Castenschjold er langt fra at nære Velvillie for Skolel. eller at kunne ansees for en Velgjører af dem, saa er han dog ingenlunde af deres værste Modstandere. Thi han tragter dog ikke efter at berøve dem, hvad de have, eller som mange Andre, der baade directe og indirecte, modstaae Folkeoplysning, afskjære denne sin Hovedrod ved at afknibe Skoleembedet saaledes at ikkun Fjog og forulykkede Personer ville have det, eller bestemme sig at indtræde paa denne tornede og miskjende Vei -

- (200) De Skolelærere, som læse Stændertidenden, eller paa anden Maade kjende Forhandl., og den Uvillie der af Mange vises dem, kunne ikke andet end

sørge, og forundre sig over samme. Saaledes naar bemeldte Castenschjold lidenskabelig yttre, hvad jeg har læst i Tidsskr. f. Skolev. 2 H. 1839 S. 196: "Det bør ikke oversees, at største Delen af Seminaristerne, "der siden udgjøre Skolelærerklassen er udsprungne af Almuen og aldrig "burde saameget fjerne sig fra den, hverken i Levemaade, Dragt eller "Sider; det er ikke Stadsen, der skal skaffe Skolelæreren og hans Hustrue "Sogneboernes Agtelse og Tillid, men deres Vandel, Stræbsomhed Guds- "frøgt og savittighedsfulde Udførelse af deres Pligter". Man behage bare at bemærke, hvad som ligger i foranførte Princip, og hvorledes Aristocratiets Æselører stikker igjennem samme? Det maa ikke glemmes at Skolelærerne ere udsprungne af Bønder! Altsaa behøver man derfor ikke at regne det saa nøie med dem, kan gjerne fordre deres Kraft,

(201) Marv og Tid uden Vederlag, og behøver ikke at yde dem anden eller mere Retfærdighed end man vil eller finder for godt. Dersom dette ikke er Meningen, saa er der neppe nogen deri. Men jeg spørger alle Uindtagne, alle christelig sinde Mennesker, om de ønsker dette gl. Princip vedligeholdt, om de mener at Staten kan hvile roligt paa samme, eller om det kan realiseres uden ved den raa physiske Magt, og om Hr. Kammerhr. C - han være nok saa glødende Aristocrat - gjører klogt i at yttre Sligt? Hvorfor maa Kongens Ord i denne Henseende ikke gjelde: "Enhver Skolelærer bør efter Amts-Directionernes nærmere Forslag, tillægges saadan Løn, at den kan staae i Forhold til hans vigtige og møisommelige Arbejde!" Eller skal man have een Maalestok for Lønnen, naar Arbejderne ere udsprungne af Bønder, enanden naar de ere udsprungne af Borgere, en tredie naar de ere udsprungne af Gjestlige, og en fjerde naar de ere udsprungne af Adelige, o.s.v., skjøndt de gjøre eet og samme Arbejde og der kræves een og samme Dulighed. Og skulde dette, end være og have været Maximen hidtil, er det da retfærdigt og billigt; og om det end

(202) kunde sættes igjennem tilforn under en nedkuet og fattig Almue, mon det da fremdeles kunde vedblive, naar denne mere og mere oplyses, og erholder sine berøvede Menneskerettigheder. Det er Aristocratiets Forurettelse mod Almuen, der har gjort denne ligegyldig, sløv og slavisk, forhudlet og forqvaklet den baade paa Sjæl og Legeme, saa den hverken følte Interesse eller Deeltagelse for Fædrelandets Anliggender, og fra denne Aristocratiets Oprindelse under Valdemarerne Folkets Underkuelse og Forhudling, er det at Danmarks Storhed taber sig, at Naboerne overmandede det, og dets Størrelse indskrænkedes indtil den nærværende Levning. Thi, hvad havde Folket at krige for, kunde det have Grund til at vove Livet for at opretholde en Trælle- og Slavestand, eller kunde det gaae det være end det var gaaen. Saalænge Almuen var agtet, selvstændig og frie, da var den tappert og kjækt, og formaaede ikke alene at holde Fjenden fra Landets Grændser, men endog at udvide disse, siden da den blev Livegne, Vordnet og Slave da tabte den Mod, Driftighed

(203) og Lyst til Uafhængighed. At vedligeholde et Princip, hvorefter saa store Ulykker ere udsprungne, og som er saa uretfærdigt i sig selv, er i høieste Maade skadeligt, og bringer ethvert Land seent eller tidligt til Fordervelsens Rand. Skolelærerne kunne derfor ikke andet en forundre sig, at de skulde have mindre for deres Gjerning, fordi de ere udsprungne af Almuen, ligesom de maae harmes over, at Deputerede som Sognefogderne Vest og Fr Jørgensen have saa ilde opfattet Almuens Interesser, hvilke de repræsentere at de harmonere med en Castenschjold i at indskrænke Dem efter saadanne skadelige Maximer. Det, som fornemlig skal gjøre Almuen selvstændig, selvmyndig og agtet, det er dens Oplysning og Dannelse, og ingenlunde dens Riigdom alene, men oplyst og dannet bliver den ikkun ved et godt Skolevæsen. Saalænge vore Skoleembeder ikke ere anderledes

(204)

-26/8 39-

Idag høster jeg Byg, Havre høstede jeg i Fredags den 23 Aug. Løvedagen derpaa, eller den 24 var jeg i Odense med min gl. Ven C. for at faae Jacob til at tage hans Søn Jørg. med til en Pastor Clausen i Sjæl. pr. Slagelse. Om Aftenen gik jeg fra Vissenberg og til Fjeldsted. Fra Odense og til Vissenberg sag jeg i Sæde hos en Musicus Flemming, en selsom Character, der havde spillet paa Slottet et Par Aftener forud, da der var Bal sammesteds, og hvorfor Prinds C havde sendt ham 15 Rld. Med denne Betaling var han saare ilde tilfreds, gav P. C de nederdrægtigste Navne, og spurgte, om det var at betale een af Danmarks første Kunstnere? Paa min forsigtige Indvending, at han maaskee kun spillede kort Tid, svarede han, "ja mit Arbeide har han nok betalt men ikke min Kunst". I Vissenberg Kroe drak vi Thee og fik Smørebrød men hiint anstod ham aldeles ikke, førend det blev forandret og fik Navnet "Knekt". -

27/8 39 Idag kom min Søstersøn, Seminarist A. hertil

(205) for at besøge mig, han konditionerer for Tiden i R. Taarup, ligesom han ogsaa blev dimitteret fra Sk. Seminarium sidste Examen. Han fortæller mig Adskilligt om J. Cbg, som bedrøver mig, og viser at jeg tager Feil af denne ulykkelige Person. Saaledes fortæller han, at C. gaaer bort om Natten, naar der er Bryll. etc i Sognet, uden Faderens Vidende, har endog kommet beskjenket hjem, og han skal have Lyst til Spiritus, saasnart han faaer Penge. -

28/8 39 var Trine, Marius, Anne og J. Andersen henne i Ørsted, L. Bech kjørte med sine Heste for Præstens Vogn for dem. Farbroder R. traf de ikke, han var med sin Familie paa Skougaarde. Khv. Poste fik de ingen af, R. faaer dem ikke derhen, altsaa maae de vere i Middelf. hos en af de andre Interesser. Farb. N. fra Kjærteminde med

- Familie var hos Knudsens. - Samme Dag var jeg selv hos Jørgen Skomag. med et Brev til Provsten, angaaende Forbedringen i mine Kaar, ihvilket jeg bestræbte mig for at vise, at det var ugrundet og usandt, at Sog- net ikke kunde taale den Forhøielse i Afgifter, som deraf vilde flyde. Jeg anførte, at Fjelsted Sogn var et af de meest florerende og velha-
(206) vende Sogne, at det havde usædvanlige Indtægtskilder, Humlehaver, Salg af Skov, Stenger og Creature m.v., og at det i Levemaade Klæde- dragt, Kjøretøi, Boliger, Bohave etc, mere lignede Middelstands- og Borgerfolk, end Bønder. Som et evident Beviis herfor, anførte jeg tillige Resultatet af den nye Matricul, Opmaalingen og Taxactionen der i denne Anled- have fundet Sted, hvorefter Sognet faaer en Trediedeel Hart- korn mere end hidtil, folgelig kommer det til i Fremtiden at betale i Skatter $1/3$ mere, og i dette Resultat har man en authentisk Maale- stok for Sognet Evne og Formue til at taale Forbedringen i Skolelære- rens Kaar. Thi skal og kan det taale denne Forhøielse, hvorfor det ikke kan undslaae sig, saasom den er bestemt ved de meest sikre Undersøgelser, saa maa det ogsaa kunne taale den ubetydelige Forhøielse, som bemeldte Forbedring forudsætter. Jeg berørte i Brevet mine egne Omstændigheder, mine mange Børn, min Gjeld, mine Bekymringer for det daglige Brød, m.v. - Jeg sluttede med, at jeg endnu kunde anføre Meget, der talte for min Adkomst til at nyde det Omsøgte, og tillige for at Sognet havde Evne og Formue til at yde det, men Provsten havde
(207) allerede beviist mig saa stor Bevaagenhed i andre Henseender, at jeg haabede det Anførte vilde være tilstrækkeligt; saa jeg stolede paa, at erholde de 13 Tønd. Byg aarlig, hvortil Offer og Accidents. her vare anslaaede, paa det at mine tilbageværende faa Aar maatte vorde befriede for den Næringssorg hvormed de hidtilværende havde været betynget.
Samme Dag indkørte J. Njelsen min Havre.

- 30/8 39 idag var det, at Dr. Cantor, efter sin egen Skrivelse, skulde have vaccineret her, men 1 Time førend den bebudede Ankomst erholdt jeg Skrivelse fra ham, at Pokkerne ikke mere slaaede an, og at han kom ikke. - Moder, Trine og Marius fulgte J. Andersen hjem idag. - 31/8 39 var det temlig taaget til Morgen, hvoraf man pleier at slutte sig til godt Veier den Dag. Kan det lykkes skulde vi idag indskjøre Byg, igaar var forsaavidt tjenlig, men da lod det sig ikke gjøre. 1/9 39 Jo jeg fik saa min Byg ind igaar, J. Møller indkjørte den, og den var ypperlig tør og veiret. Mit Korn er nu ihuus, på Boghveden nær, som nok kan taale at staae i 8 Dage. Den tegner meget
(208) godt, og er groet stærkt; den ligger paa held altsammen. Men den kom seent op, formedelst daværende Tørke, og desaaarsag er den bleven sil- dig. Dens Kornriighed er derfor noget tvivlsom endnu. Det er mig saa- meget mere behagelig at jeg fik Byggen ind igaar, som det allerede

regner til Morgen, og seer atter bistert ud i Veiret. - Trine, der har været hjemme i denne Uge, skulde reise med Retourvognene hjem idag; men Gud veed, hvordan Veiret vil i Eftermiddag?

2/9 39 Igaar den 1 Septem^{br} var jeg med Præstens paa Erholm hos Forp. Vied; vi kom først hjem Kl. 11 $\frac{1}{2}$. Det vedbliver at vise sig, at Vieds er en ferm Familie, som man befinder sig vel hos. Man lever godt der. Jeg læste Fyensposten, hvilken V. holder, og i samme saa jeg et Styk. fra en gl. Skolel. til Amtpr. Stokholm, hvori han (Skolel) mener at Provsten har været alfor aabenhjertig. Dog er det min Mening, at man heller burde have ladet den Sag være tilende, dermed hvad den sjæll. Skolel. havde skrevet i Khv.P. I Fyensp. omtales ogsaa det, (209) hvad Provsten yttrer: "at vare Skolelærerne 10 Gange saa kloge, Cancelliet 10 Gange saa virksomt, saa kom de endda intetsteds med Skolevæsenet uden Præst, Provst og Bisp". Fyenspst. behandler ikke denne Yttring vel, den tager heraf Anledn. til at omtale Seminaristernes Duelighed i Brøk, og udbringer et Resultat, som fader søgt, at Provsten derefter maatte ynde de meest Uduelige, idetmindste forstod jeg det saaledes. Mig forekommer det, som der ligger en stor Overvurdering i bemeldte Yttring af Præstens P.B. Duelighed og Virksomhed, idet at Provsten siger om de vare 10 Gange saa kloge og virksomme som de ere, nemlig Skolelærerne og Cancelliet, saa kom de endda ingen vegne med Skolevæsenet. Thi naar disse havde den 10 dobbelte Dygtighed, saa maatte de dog komme op mod det Trin, hvorpaa bemeldte gjestlige Mænd staae. Kan de det alligevel ikke, hvilket Provst Stokholm paastaar, hvad Skolevæsenet angaaer, saa er enten disse verdslige Mænds Duelighed liden eller de gjestliges stor. Store Tanker om sig selv, og smaae og ringe om Skolelærerne og Cancelliet ligger uimodsigelig deri, hvorvidt de kunne forenes med sand Beskedenhed, og med Agtelse for Andre, derom kan ingen Tvivl være. - Idag regnede det om Eftermiddagen Kl. 3 usædvanligt stærkt lige længe, det tornede flere Gange, dog uden at Uveiret var lige over. -

(210)

3/9 39

I denne Maaned, eller i Ferien, har jeg ingen Khv.P. havt; Broder R. ligger med sin Familie i Ørsted Pstgd., om han har Bladet der, eller det samles op i Middf, veed jeg ikke; men ganske reelt er det ikke, at Præsten og jeg i denne lange Tid, hvori vi havde allerbedst Leilighed til at læse den, og meest trængte til Tidskort, maae savne Bladet. Præsten har spurgt om det. -

I Ball. L.B 1§ findes: "Dersom vi ikke kjendte Gud, da vidste vi ikke hvad Haab vi turde gjøre os om vor Tilstand efter Døden". Hertil kan bemærkes, om end ingen Gud var, kunde der alligevel nok være et Liv efter dette, eller en Udødelighed; thi kunde vi uden Gud allerede være her, hvor vi ikke kunne nægte at vi ere, saa kunde vi uden Gud ogsaa

vedblive at være i et tilkommende Liv, Blot Naturordenen fordrede det. Ligesom det, at der er en Gud, ei heller gjør det Nødvendigt, at der skal være et Liv efter dette, ifald Sligt er mod bemeldte Orden eller hans Liemed. Men man kunde maaskee indvende, dersom vi ikke kjende Gud, saa kunde vi intet Haab gjøre os om vor Tilstands Beskaffenhed, enten (211) den vil blive god eller ond; dog forekommer det mig, at der kunde gives Criterier her, Muligheden kan idetmindste ikke nægtes, hvoraf denne kan udledes; som ifald man med Vished kunde abstrahere sig, at det Livløse var til for det Levendes Skyld, at det Hovedviemeed var iøinefaldende, at alt Levende, alt Tænkende befandt sig vel, da turde man nok haabe, at dette vil være Tilfældet i det Hiinsides det Nærværende.

Bemeldte 3 Septem^{br} fik Præsten 2 Kjør, købte af Jens Pedersen i Lykkegd. Efter Aftale skal den ene være her ved Degneboligen, og i hvissted vor Qvei og 3 Faar skulle til Præstegdaarden. -

4/9 39

Var jeg oppe i Kroen for at bringe Sagen tilende mellem Kromanden og A. Jørgensen. J.M. var der ogsaa. Han lod til at være meget fidel, og vilde maaskee nok, hans Forhold skulde være flemt; men jeg holdt mig i det Alvorlige, dog uden derfor at lade, som jeg var uforsonlige. -

Den 5 Sept. erholdt jeg Brev fra J., det var dateret Borchs Coll. den 3^{de}, hvilken Overskrift altid har glædet mig, eftersom den vidnede (212) om en hæderlig Stilling ved Universitetet. Han beretter, at han venter snart at kommet tilbage. Han spiser ude baade Mid. og Aft. Med C. har han været i Gimlinge hos Past. Clausen, der modtog dem peent; men kun frygter jeg, at han, Cronberg, ikke vinder igjennem Vanskelighedernesom ligger endnu mellem ham og Maalet. Hos Clausen vil han faae det svært, maa ingen Begjendtskaber gjøre, skal læse 12 a 13 Timer daglig, faaer ingen Penge, alt dette vil være haardt at døie for ham ovenpaa den nyde Magelighed i R.T. -

6/9 39 regnede det igjen hele Formiddagen, og noget af Eftermiddagen, da Solen henmod Aftenen begyndte at skine. - Tdag er Mød atter, uden at jeg veed Aarsagen, i sit forskruede og ubillige Sind, agter hverken Sandhed eller Ret, og i høieste Maade despotisk og tyrannisk; Til saadanne Tider gjør hun mig i høi Grad Uret, viser mig en Ringeagt og Trods, som er utaalelig, og sætter mig i en Stemning, hvori jeg er meget tilbøielig til at bruge - Magten. I denne sin halve Vanvittighed, hvor hun kun er sig selv lidt mægtig, opfordrer hun mig altid til Skilsm, paastaaer med en mageløs Sufficiance, at det er hendes høieste Ønske, (213) og at jeg er et Skarn imod hende. Gud veed Bedst, hvad det koster mig at overvinde mig ved saadanne Leiligheder.

9 Dagbogens overstreking

Saa vel Stænderdeputerede som Andre have yttr den Formening, at Skolelærerne i Levemaade og Alædeuragt m.v. fjernede sig mere fra Almuen paa hvis Børn de skulle virke, end ønskeligt var. Men nu indseer Enhver let, at Udtrykket: "mere end ønskeligt var", er høist ubestemt og relativt, og dette beroer paa den Mening man har om Folkeoplysningen, dens Værd og Beskaffenhed; thi den ædle og frisisindede Mand ønsker, at Almuesmanden maa hæves fra sit nærværende lave Standpunkt, til Selvstændighed og Frihed, og i at og Alt besidde den Kundskab og Oplysning som er nødvendig for, at han med Held og Kraft kan røgte sin Gjerning, og haandhæve sine Rettigheder i Staten, men skal dette blive Tilfældet, da maa Skolelærerembedet aflægges med saadanne Indtægter, og nyde den Agt og Hæder, at Mænd med Talent og Virkelyst ville modtage det, og ikke saaledes som det nu i Almindelighed er, fordi de ingen anden Ting gæver til, eller fordi de derved ville befries fra den byrdefulde og (214) modbydelige Værnepligt. Men en heel anden Sag er det med visse aristocratiske og hierarchiske Paastyrer, som ønske, at alle Statsformer maa forstenes, og Stagnationen holdes fast, paa det deres nedarvede Præferance maa vedblive at hvile over dem og deres Afkom - Saadanne Vampyrer, for hvem Folket d.e Almuen, er et Hollænderi, hvis Ost og Smør de have Lov at tage - og som have suget sig fast paa Statslegeme, og bestræbe sig for at dette altid maa være svagt og kraftesløs, eller med andre Ord, at Almuen altid maa være umyndig, vankundig og trælbunden, Enhver af disse betragte Skolelærerne med høist forskjellige Sine, giver disse et høist forskjelligt Standpunkt i Staten, og følgerligt er, som sagt, Udtrykket: "mere end ønskeligt er" ubestemt og relativt. At Skolelæreren for at oplyse og danne Folket, selv maa være oplyst og dannet, for at hæve dette mod et vist Maal, selv maa staae Maalet nærmere, end de han skal hæve, er en absolut Betingelse, eftersom han umuligt kan give, hvad han selv savner; men for skjellig Grader i Oplysn. og Dannelsen, vise sig altid forskjelligt i Sæder og Forhold, og der er stor Modsigelse i bemeldte Fordring eller Ønske. -

(215)

13/9 39

I nogle Dage har det været godt Veir, næsten en heel Uge, og min Boghvede, som melledes den 10^d dennes, taber ved at veires for hastig. Den skal støges i tide, paa det at den kan sunde, og de grønne Korn modnes. I N^o 222 af Khv.P 14 Aug 1839 findes: "I flere af offentlige Blade har det været omtalt, at der i Weyses Choralbog staaer "og med "sin Aand" i Stedet for "og med din Aand" som hidrørende fra en Trykfeil. "Det er imidlertid ingen Trykfeil. Det er først efter modent Overlæg "at det paatalte Ord "sin" er nedskrevet og desuden i Analogi med hvad "som finder Sted i de tydske Kirker hvor det hedder "und mit seinem "Geiste" ikke "mit deinem Geiste". C. M." - Pastorerne Ascanins og

Balsløv have gjort mig Indvending, fori jeg sagde eller svarede i Kirken "og med sin Aand, og ikke med "din" Aand, hvorfor det er mig kjært at finde Medhold i Ovenanførte, hvorvel det nok er muligt, at der i Ritualet staaer "din". Disse Pastorer demonstrerede saaledes: Degnen, som "enighedens Repræsentant i Kirken, svarer, naar P. har hilst Menighed: "Herren være med Eder" "og med din Aand" d.e. Præstens Aand. Saa det er en gjensidig Hilsen mellem Præsten og Menigheden.

(216)

17/9 39

I Hemp. Avis findes: "i Fynesposten er paaviist et ublue Plagiat af Hr Jochumsen i Barlo e, tildeels laante af Carl Baggers Digte m.v. Anmelderen slutter med det Ønske, at alle Redactioner ville være enige om at afvise Ligesindedes Producter: "da skulde slige Personers Penne nok med Tiden blive tørre, om end deres Blod var hedt som smeltet Bly!" Heden bidrager til at tørre, hvorom enhver Erfaren veed, men Redactionen for Fyenspst. synes at leve i den Formening at den gjør vaadt. Men besynderligt nok, at bemeldte Frase, kan ligesaa træffende anvendes paa Fyenspst selv, og snart mere bogstavelig, thi kan den ikke præstere andet, end hvad hidtil er seet, da vil dens Penne snart blive tørre, om den end nok saameget opheder sig med Finkel og Kaffeputse. Foriøvrigt kan disse Paafluglefeir passe Hr Jochumsen, og Rappen være fortjent. -

17 Sept. stogede vi Boghveden, hvorpaa var en herlig Mængde Korn - Igaar læste jeg i den Hempelske Avis, at min Søn var under 30 Aug. kaldet til Capl for Ørsted Menighed i Fyen. Unægteligt er det dog en glædelig Tiende, hvorfor jeg skylder Gud min inderligste Tak, og lige-

(217) som det er en kjær Løn for mine Bekymringer og Sorger for at tilveiebringe det Fornødne til hans Fremholdelse. Gud lad nu sin Aand, Sandhedens hel. Aand, hvile over ham, at han maa være og blive en virksom Arbejder i Kirken og Menigheden, og bidrage til at Sandhed og Lys maa seire over Overtroe og Mørke! - Forunderligt er det, at J. lovede strax at sende mig Brev, saa snart han var kaldet, og dette har han aldeles undladt, saa jeg læser Efterr. derom i Avisen førend jeg erholdt Brev fra ham. Muligt, han er bleven noget mugen over nogle enkelte Yttringer i mit Br. til ham, saasom, at han havde Hang til at synke sammen og nedad, hvilket jeg mindes, at der stod i samme. Men ifald saa er, hvorom jeg dog tvivler, furde jeg have et Ord tilgode hos ham, og han burde see mere paa Hensigten, end paa det Fornærmelige, og vel prøve om der ingen Sandhed var deri, og om der ingen Anledning var for mig til saadan Mindelse.

- Under 17 Septemb erholdt jeg endelig Brev fra J, hvori han tillige anmoder mig om 50 Rld., for derved at blive udløst, som han kalder det. Først laante jeg dem af Peter paa 4 Dage; han reiste til Auctio-

(218) nen i N. Aaby med dem, for at faae dem til Middf, og for at de kunde komme med Posten den 21^{de}. Jeg skal nu seetil hvorledes jeg faaer P. betalt. -

-21/9 39-

Idag saaede jeg Rug, omtrent 11 Skpr. Jeg mindes aldrig at have saaet saa tidlig; nu skal jeg ret mærke paa Indflydelsen, som den Tidlighed kan have. Gjødningen var udkjørt i Foraaret til Bognveden, havde derfor ligget i Jorden hele Sommeren, og om muligt vel tabt noget af sin Kraft, men dog ogsaa virket tillige med Bognvedesæden til Jordens Beqvængjøreelse. Den 28 var Rugen allerede kommet op.

23/9 39. En frygtelig Regn har i gaar Eftermiddag, inat og idag Formiddag fundet Sted, hvorved min Bognvede, som endnu staaer ude, fik stor Skade, idetmindste blev den saa dyngvaad, at der maa flere Dage til forinden den tørres. Regnen indsparede mig hele Eftermiddagen i G. Lykke, hvorhen jeg havde fulgt min Broder R. og jeg kom gjennemblødt hjem. I Formidd. hørtes tillige 2 Tordenskrald heroppe over, som jeg finder mærkelig saalangt henne i Tiden. Gud skal vide (219) naar Bognhv. vil blive tjenlig? 27/9 39 siden den 23 dennes har jeg faaet den ene Ager Bognvede ind, og igaar medens det lufte lidt i Mid-dagsstunden og jeg haabede Tørveier om Eftermiddagen lagte jeg den anden Ager ned; men den fik jeg ikke, der kom Regn forinden, og nu i Nat har det igjen regnet overmaade, et Slags Torden Regn, thi det lignede iaftes. Naar denne Bognvede nu skal komme ind, eller om den skal komme, seer for Øieblikket tvilvsomt ud.

I Raskes Blad læses et velskrevet Stykke om "Joachim Godsche Molkte" hvem der meget roses, for sin Sparsommelighed, Forstand og faste Villie. Ff. billigere tillige, at der er Adel, hvori udm. Mænd kunne optages, maaskee haaber han engang selv at blive optaget for dette sit Blads Skyld i denne Stand. Han glemmer nok, at alle Stormænds Levnetsbeskrivelser smigrer og lyve, og Efterretningerne fra og om dem, ere upaalidelige.

(220) 28/9 39 stod S. Junges Bryll, hvor vi om Aftenen slog en ret Svir af, ligesom det var p t Gilde i det Hele. Offeret kan jeg ikke rose, Brudfolkene gav mig hver en Specie, og det Hele naaede 9 Rld. og nogle 1/2. En delicat Affaire mødte mig ved Bordet, hvilken nær havde gjort mig hidsig; men det var dog vel, at jeg holdt mig rolig, og undertrykte Vreden.

1/10 39 saavel som foregaaende Dag 30/9, var det godt Veir, og i denne fik jeg 3 Smaalæs Bognvede ind, saa der endnu kun staae et ude, som nok kommer ind i Eftermiddag. H.A har lovet at hjemkjøre dette, ligesom han ogsaa kjørte det igaar. Bemeldte ude-

staaende Boghvede fik jeg efter Bestemmelsen, saa jeg nu har ind-
avlet, Gjødningen ude, og Rugen saaet. Det Værste er det med Græs, som
er meget lidet, tildeels foranlediget ved Præstens Koe, som græsser
her paa Loden, og vore tre Faar have vi maattet tage hjem fra Pstgd.
hvor de vare istedetfor Koen. Vi have havt stor Byrde af disse Msker,
endda kunne vi ikke tilfredsstille dem, og som det tegner, skilles vi
(221) ad som Uvenner. Præster have i Almindelighed kun lidet Sands for mod-
taget Tjeneste og Velvillie, deres Hjerter ere fremmed for Taknemmelig-
hed, og der er i denne Henseende noget Ufordeelagtigt i deres Sind,
som ligner Uforskammenhed, thi hvad man end gjør for dem, det være
Lidt eller Meget, ansee de for en Skyldighed og Pligt mod dem og Em-
bedet.

Communevæsenets Bestyrelse turde vel fornemmelig bestaae deri, at
ordne og lempe Enkelthederne i en Commune overensstemmende med de
bestaaende Love, eller hvor de lade Sagen uafgjort, efter almindelige
Rets- og Billighedsbegreber. Men hvorlidt Bonden endnu er skikket til,
hvad denne Bestyrelse kræve, eller kjende enten Maalet, hvorimod Com-
munen skal styres, eller de primitive Kilder til dens Lykke og Hæder,
især hvis hans Egenfordeel, hvilket næsten altid indtræffer, kom under
Afgjørelse, det saae man forleden i en vis Commune, da det skulde om-
tales og afgjøres, hvorvidt denne kunde taale at udrede den Forbedring
i Skolel. Kaar, som Plc. af 22 Maii d.A. § 3 vil at Communalbestyrel-
(222) serne skulle høres om, før den endelig devideres i samme. -

4/10 39 var jeg paa Ormehøi med Tiendepengene, 6 Rld - 4 $\frac{1}{2}$, som jeg
havde taget for dem. Ved denne Leilighed snakkede jeg ogsaa med R.R.,
som er hjemme; han beklagede sig meget over sin svækkede Sundhed, sin
daarlige Mave og hovne Been, og han saae meget daarlige ud, i Ansigtet,
som var hovnet, og havde Udseende af Drikfældighed. Ellers raisonerede
han som tilforn, var misfornøiet med Regjeringsformen, med Øvrighederne,
Præsterne, og læste meget i Rabners Satire. Jeg sagde, han skulde nolde
Diæt, og tage sig Bevægelse, især ikke nyde uden 3 Sapse om Dagen,
hvortil han svarede: at han drak 3 Sapse hver Nat. For iøvrigt havde
han sine gode Evner, Genie er han, usvækkede, og dømte og talte ligesom
i tidligere Tider frit og uden Skaansel. - 7/10 39 Barometeret er ste-
get betydeligt, det staaer endog over smukt V.. Igaar skrev jeg et Brev
til Tante Nella ved Viborg. Dets Indhold angik Familien i Thjem, desuden
Noget om os selv; saa havde jeg ogsaa til Hensigt at indtale hende Mod
til at taale sine Besværligheder, som vistnok ikke ere Faa? Hun var et
balstyrigt Væsen medens hun var her, men rask og en dygtig Arbeider.

(223) "Thi vil jeg bygge her min Hytte,
Og Verdens Lyst mig fryde ved,
Som den, der snart kanskee maa flytte
Herfra, og tager Intet med.
Lad visne Alt, hvad visne maa!
Min Tro, mit Haab skal ei forgaae!"

En Nytte har maaskee Bønnen og andre gudelige Sysler hvilken ikke omtales i de alm. Systemer, at medens man er beskjæftiget med samme, kunne Tankerne til det Onde, eller dets Spire ikke hæfte sig i Sjælen, hvorfor Ingen kan bestemme Bønnens og Andagtens Nytte, saasom det var muligt, at medens den varer, kunde ellers Sæden til grove Gjerninger fæste Rødder i den, og Ingen kan afgjøre hvor rædsomme disse kunne blive. Bemeldte h. Beskjæftigelser betragtet som Forebyggelser vinde et høit Værd.

9/10 39 anlagte P. Galthen det lille Blomsterparti i min Have, indkrandsede det med Lavenler, og inden for disse lagte han en Omkreds af Pintsellillier, siden igjen adskillige Andre Blomster, og en Rose midt i Ovalen eller Elipsen, som Figuren betegner. Samme Dag optog jeg adskillige, omtrent 20 Stk Rohaaske Kartofler, de vare Frugten af een eneste, der var skaaren i flere Stykker.

- (224) 9/10 39 læste jeg i den Hemp. Avis, N^o 174, 1839, et indrykket Stk, fremkaldt som det synes ved Skolel. Frederichsens Forslag om Kirketidens Forandring, dog maaskee gl. gjemte Sager, der ved denne Leilighed fik Luft. Sandt nok Hr. Fr. betjente sig af Vittigheder, gjorde sig munter, og lod endog en Haan bestige Alteret, og med sit Koklyky opskrækkede den sovende Degn, der troede det var Præstens: "Herren være med Eder", og derfor istemte: "og med din Aand" m.v. men dog havde han ingenlunde udædsket H.H. til at optage Sagen i denne Maner, som skeet er, eller i den Grad at overfløde baade ham og Læserne med sine Vittigheder, der endog ere kaade, overgivne og ækle. Er det sandt, at H.H., som han underskriver sig, selv er Skolel., hvorom jeg dog høilig tvivler, da maae han være en mageløs Egoist, førend han kan holde saameget af sine ækle og smudsige Vittigheder, at han vil give Skolelærernes Uvegne Anledning til at lee i Skjæget, og stikke Hovederne sammen, fordi de faa Kræfter, der burde være virksomme til fælleds Forsvar, til Modstand mod Angreb, her rettes mod hverandre, ophæve og tilinteggjøre hinanden. Men det Hele er Noget for den Ret-sindige, som Ingen vil forhaane uforskyldt, eller give Ildesindede skadelige Vaaben i Hænderne, et usselt og flaut Product, som kun Ledighed og Dagdriveri kunne udklække, og H.H. kunde ikke, da han nedskrev det, have anvendt sin Tid til noget slettere. Barest Hr. Fr. nu vilde
- (225) tie, og ikke svare paa disse slette yrede Vittigheder, hvorpaa Ingen med Ære kan svare. - Samme Dag, 9^d October, erholdt jeg første Gang en Læsetaske fra Amtsbiblioteket, egentl. kom her 3, hvori vare nogle meget gode Bøger, dog havde jeg allerede læst dem Schillers Werike 12 Deel og Fr Klees Amerika, undtagne . Taskerne vare meget smukke. Kun fik vi dem 8 Dage for sildige; de skulde afleveres samme Dag vi modtog dem, men det var Iversens Skyld, som lader til at være Commis-sionair her i Vendsherred. -

Khv.P. N^o243, 4 Sept. 1839, har et velskrevet Stk imod Biskop Fabers Circulaire af 12 Decem^b 1838, hvori Høisamme forbyder Kirkes. i Fyen at synge en Psalme i Sørgehuset førend Liget udføres til Graven, medmindre de have Præstens Tilladelse tilsamme. Bemeldte Biskop beraaber sig paa tvende Cancelliskrivelser, at 26 Nov^b 1814 og 14 Febr. 1815, hvilke tildeels citeres i Inseratet, og viser, at de ikke omtale det Ringeste af, hvad Biskopen forbyder, megetmere indrømmer det Første, at Kirkesangeren naar Sørgehuset forlanger det, og han selv er villig dertil, kan ved de ommeldte Liigbegjængelser synge en Psalme i Kirken men han skal afholde sig fra al Læsning i Chordørren, Sang af Litaniets Læsning, samt Messe af Bønner etc. hvori Kirkes endog har Lov til at synge en Psalme i Kirken uden Præstens Tilladelse, og netop et Circulaire, der giver udvidet Ret, beraaber Biskoppen sig paa for at indskrænke, og Kirkes. gaaer desuden som oftest i Sørgehuset for at følge, mere end for at synge, og Forbuddet har altsaa den Underlighed, naar de Andre sang, maatte han ikke

- (226) I Middelstanden er mere Intelligents end i Almuen, og dens Dragt og Levemaade er derfor ogsaa mere hensigtsmæssig og fornuftig end dennes. At Skolelærerne nu skulle blive ved det Uhensigtsmæssige og Ufornuftige, styrke Almuen i samme, og derved vedligeholde dette destobængere, er dog et høist synderligt Ønske, aldeles stridende mod, hvad disse Mænd ellers ansee for Pligt og Bestemmelse, og Noget, hvori de aldrig kunne eller bør føie Vedkommende.

Nogle af de Grunde, som bevise, at Fjelsted Sogn kunde taale Forhøielsen af Forbedringen i Skolelær Kaar:

1) Beboerne have Indtægter af deres Humlehaver, 2) Af at sælge Stænger og Skov, 3) Af Kreaturs Tillæg, 4) de have et stort Areal i Forhold til deres Hartkorn, 5) de have en god Tiende Accord, især Kongetienden, hvorfor de kun give $4\frac{1}{2}$ Skp. pr. Tønde Hartkorn, hvorimod de til de andre Parter give 7 Skp. overhoved. -

6) i enhver Gaard ere flere Jagtgeværer, flere Lommeuhre flere Sølvbeslagne Meerskums Pibehoveder, Sølvskeer m.v. 7) Ingen Gaardmænds Sønner gaaer Soldat, alle stille for sig, endog i den tidligste Alder, medens de ere 8 a 10 Aar bliver det en Betingelse ved Gaardens Overdragelse, at der skal leies og stille for dem; 8) ingen Gaardm Sønner tærske, men istedet derfor gaae de paa Jagt; 9) I Møbler, Klædedragt Levemaade, og Kjøretøie ligne Beboerne Middelstandsfolk. -

- (227) Verset paa v. H. Larsens Gravstøtte, hvortil jeg kun havde 1 Time, fra 7 til 3, lykkedes ikke anderledes:

Fra skønne Dage - bedste Alder -
En nye Hustrus Kjærlig Favn,
Fra Børn og Moder Herren kalder
Til Gravens Fred og trygge Havn.

Der Jorden Intet har bestaet/Men falmer visner og forgaar

Synderlig og søgt synes den Dadel, som Flere gjøre Skolelærerne, hvoriblandt Biskoppen i V, at de i Klædedrag og Levemaade fjerne sig formeget fra Almuen, hvem de skulle virke paa. Intet kan være mere ubestemt, ingen Dadel mere tankeløs; thi for Alvor kan dog Ingen ønske, at Skolel. skal gaa med tyk Floshee, med hvid Valmelskofte, Træskoe, etc, eller efterligne Bonden i saadant, som man søger afskaffet hos ham. Ell heller, at han skulde lade oemeldte Hue sidde paa inde i Værelset, yde stærke afstikkende Farver, mørkeblaat og høirødt sammen, have sin Seng staaende tæt ved en heed Jernkakkelovn og i et stærkt opvarmet Sengeskammer, at han skulde slingre i sin Gang hid og did, eller staae ud paa Bene, og sige æ, a istedetfor jeg, itte istedetfor ikke, osv.

(228)

Julesang

Vor Julefest er kommen,
Vi den med Fryd og Gammen,
Vil holde festelig::
Men Venner uden Drikke,
En Fest den duer ikke,
Heri i troe vel mig?

Vi skride frem i Tiden
Og det er længe siden,
Vi først hinanden saae::
Saa mangel Sorg er fristet
Saa mangel Pakt er bristet,
Men vor den evig staae::

(229)

Held om den gamle Stamme,
Og Grenene paa Samme,
De ved hverandre staae::
De af de Gamle lære
Og altid ædle være,
(der ved de Maalet naae::)
Og Dydens Løn de faae!

Herpaa det sig vel sømme
At vi en Skaal udtømme,
Og ønske, saa det skee!::
Sorgerne de vige,
Og rene glæder stige

Verset paa D. Jensd. Støtte blev saaledes:

I Tiden her, i Jordens Dale,
Det fromme Sind ei Hvile fandt;
Men længtes efter Lysets Sale
Hvor der bedre Sol oprandt.
Elsket mindet af saa mange Kjære
Som her endnu i Prøven ere. -

(230) Lærebog i Didactik og Pædagogik udarbejdet især med Hensyn til det danske Almueskolevæsen ved Dr. G.P. Brammer, Sognepræst og Seminarieforstander i Snedsted. 1838-

Didactik er nærmest Læren om, hvori og hvorledes skal man undervise.-
Læregangen, som bestaaer deri at man gaar ud fra et vist Punkt, og har et vist Maal, hvortil man styrer, følgelig ere Foretagenderne her imellem Lærergangen.-

Du bists, dem Ruhen und Ehre gebuhret;
 Und Ruhen und Ehre bringe ich dir.
 Du Herr, hast stets mein Schicksal regieret,
 Und deine Hand var Über mir. -

(231) Hvi perle Sorgens stille Taare
 Paa mangen Kind i Skaaren her,
 Hvo gjemmes vel i denne Baare
 Var han og Hjertetaaren værd?
 Hvad var hans Gjerning herpaa Jord,
 At Veemod dybt i Sjælen boer?

En Herrens Tjener her sig hviler;
 Taus er den brave Nyrdes Røst;
 Ei meer det lyse Øie smiler;
 Ei banker meer det varme Bryst;
 Og i hans Kirke sidste Gang
 Vi følge ham med Psalmesang.

En ædel Mand, en sjelden Fader,
 Vi bringe til sit Hvilested;
 Sit Værk paa Jorden han forlader,
 Men Løn i Himlen er bered.
 Der tegnet er hans ædle Navn
 Det gyder Trøst i dybe Savn.

Sjunget over Past. Elieser Gad ved hans Begravelse i Roeskilde den
 27/11 38, og forfattet af hans Søn Hr. Provst Pram Gad fra Rudkjøbing.

(232) I Tidens Færd, i Jordens dunkle Dale
 Den Frommes Sind ei Hvile fandt,
 Hun stundede mod Lysets Sale,
 Hvor en bedre Sol oprandt
 Elsket, mindet af saa mange Kjære
 Som her endnu i Prøven ere.

N^o 124989
 J. Nielsens 100
 Rigsbankdalers
 Seddel. -

Dette Vers skrev jeg til at sætte paa ov. H. Larsens Kone, Dorte Jensd.
 Gravstøtte; men det blev siden ikke affordret.

Tabel
 over Fødte heri Sognet.

Aar	Drenge	Piger	uægte	Vedtegn.	Bliv og at er
1830	10-	16	-5		
1831	13-	15-	2		
1832	17-	17-	4		
1833	14-	16	4-		Lars Møller født 1775, i Kirke
1834	12-	17-	2		2. April - Lars Olesen født
1835	13-	17-	2		1776, i Kirke 14 Julii. - Maren
1836	17-	15	9		Jacobs født 1777 i Kirke den
1837	10-	13	1		15 Junii - Ole Skomag. født
1838	13-	17-	3-		1778, i Kirke 1 Nov ^b Krokonen
1839	15	14	3		født 1780, i Kirke 4 Junii -
1840					

106+126=232
 altsaa hver 11^t
 Fødsel uægte. -

(233)

Midt paa Bænen i den oedste Alder
Dødem hende bort fra sine Kjære kalder,
Fra Livets Møie, Jordens tunge Dale,
Til Hvilem udi Guc, til Englesale,
Hvor hver sin Løn sin Høst opnaaer
Saaledes, som man her den saaer. -

I Hemp. Avis 1838, 6 Septem^b findes Fjæsksted og Harrendrup Sognekald
først anmeldt vaccant, det staaer anset til 310 Rld.-

Ringningen, hvorfor jeg giver N. Møller 4 Skp Rug og 4 Skp Byg om Aaret,
begyndte han 14 April 1838.-

(7/6 39)

Romanen Gluckstads Beleiring, 1 Hæfte, har jeg modtaget, Paa Omslaget
stod: N^o 6606, formodentligt N^o til det med samme i Forbindelse staa-
ende Lotterie.

Under "Indsendt" læses i Dannevirke:

O armes Land, von Gott veracht'
Wo man di Schuh von Banmen macht,
Wo man statt Holz die Erd, verbrent
Und wo man "Smør" die Butter nennt. -